

Gabriela CĂLUȚIU - SONNENBERG

VINE SENINUL

Editura ANAMAROL, 2007

Coperta : **Rodica Elena Lupu, Gabriela Căluțiu-Sonnenberg**
Editor : **Rodica Elena Lupu**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Căluțiu – Sonnenberg Gabriela
VINE SENINUL / Gabriela Căluțiu – Sonnenberg
Editura ANAMAROL, București, 2007
ISBN : (10) 973-8931-26-6
ISBN : (13) 978-973-8931-26-8
821.135.1-1

---

părinților mei

*Motto: « Gândesc destul de anevoios,
dar fără întrerupere. »*

John Franklin
explorator la Polul Nord

Atunci când un om scrie, nu știu cât se gândește la motivul pentru care o face. Nu mă îndoiesc, pot exista multe și diverse motive și cred că, dincolo de talent, forța unei creații izvorăște în mare parte și din ceea ce a declanșat-o. Că motivația ei strigă dinlăuntrul ei, atât de tare, încât acoperă uneori amănunte prin care se propune celorlalți.

Gabriela Căluțiu-Sonnenberg, autoarea acestui volum este convinsă că scrisul, mai mult chiar decât celelalte arte, este un bun conducător de umanitate și crede, se încăpățânează să creadă, în nevoia oamenilor de a fi umani. Crede că, așa cum întreaga artă a lumii de până acum a izvorât din speranță, credință și iubire (mai precis, din suferința care a dat naștere și a făcut atât de necesare aceste virtuți cardinale), arta viitorului nu va putea face abstracție de ele și va exista, chiar, numai în măsura în care va fi în stare să le reinventeze: din disperare, din scepticism, din indiferență...

Ardealul ne-a daruit o prozatoare, o scriitoare care se inspiră din realitate. **Gabriela Căluțiu-Sonnenberg** scrie pentru că n-a descoperit nici o altă soluție mai eficace, mai totală, nevoii sale de-a exista, exasperării sale de-a se convinge nu numai că este, dar și că ființa ei are un sens. Nu susține că scrisul este singurul sens posibil, susține doar că este singurul sens care i-a fost oferit, pe care a fost ea în stare să-l inventeze. Și nu se referă atât la perenitatea lui, de altfel problematică, la ideala lui supraviețuire, cât la momentul nașterii sale, la intensitatea clipei de acum, salvatoare prin simpla sa apariție din neant. "Orice carte este o sinucidere amânată" spune undeva

Emil Cioran, rezumând cum nu se poate mai tranșant acest caracter salvator al trecerii în cuvânt. Salvator, dincolo de valoarea sau de perenitatea sa, prin simplul act al creării, din litere, a unui substitut de realitate mai comprehensibil decât realitatea, prin simplul fapt al așezării în fața vieții nu a unei oglinzi, ci a unui portret, a unei interpretări, egal depărtate de coșmar și de joc. Altfel spus, caracterul salvator, exorcizant, al scrisului constă în calitatea lui aproape magică de a ști, de a fi în stare să insinueze bănuiala că, iată, chiar dacă a trăi nu are întotdeauna sens, a scrie nu poate să nu aibă. Astfel, șansa unei permanente devine șansa unei consistențe și argumentul unei speranțe.

Literatura este arta cea mai independentă de materie. Ea nu are nevoie decât de creion și de hârtie sau, în ultimă instanță, nici de acestea. Nici măcar simțurile nu îi sunt necesare, ca muzicii și picturii. Poți scrie orb, poți scrie surd. Spiritul, singur, este cel ce crează, fără simțuri, fără instrumente, fără interpreți. Această imaterialitate îi dă literaturii o autonomie superioară, înrudită cu noțiunea de libertate.

VINE SENINUL este o „nostimă “ conversație despre lume, adică despre fapte reale, despre trăiri, precum și despre reacția față de ele. Și cum faptele noastre sunt în mod obligatoriu, relieful istoric al timpului trăit de fiecare, iată-ne în fața reacției noastre vizavi de epocă și de principiile pe care le ilustrează. Până la urmă, o să vă dați seama, ceea ce titlul cărții ascunde paginile ei divulgă!

Rodica Elena LUPU

Cine este Gabriela Căluțiu-Sonnenberg

E un adevărat privilegiu să-ți fie prietenă o persoană ca autoarea acestui volum, Gabriela, născută Căluțiu, căsătorită Sonnenberg, cu domiciliul în sudul Spaniei. Eu mă înscriu printre acești privilegiați. E o ființă specială, tonică, luminoasă, ia în serios tot ce face, cu multe cărți citite și bine alese, vorbitoare curentă de mai multe limbi și cu un doctorat luat imediat după derminarea facultății. E înzestrată cu o deosebită inteligență, moștenire de la părinții ei, (Candit și Georgeta) profesori de limba română din Tâlmaciul Sibiului, amândoi intelectuali cu chemare apostolică, cei care au educat-o în spiritul aplecării smerite asupra buchiei de carte. Dar o frumoasă zestre a primit și de la înaintașii familiei ei, precum bunica (Eugenia – “Mama Gene”), mama tatălui, care acum se află în pragul celor 100 de ani și este renumită pentru înțelepciunea ei transmisă în duh arhaic. Grăitoare pentru acest neam de oameni înzestrați cu darul înțelepciunii sunt cuvintele pe care le-a spus o vecină pe vremea când tatăl ei era încă un copil: “Tișă Genie”, capul copilului dumitale parcă a mai fost la un rând de oameni”. Această moștenire a Gabrielei Căluțiu Sonnenberg a facut din ea o elevă și o studentă eminentă. După absolvirea facultății a fost reținută la catedra de Turism a Facultății de Comerț iar doctoratul a fost obținut cu mari laude. Având o personalitate puternică, fire caldă și plină de farmec, întâlnirea cu ea îți face ziua luminoasă și îți lasă convingerea că și ziua de

măine va fi la fel. Cu cât o cunoști mai bine, cu atât mai mult crește afecțiunea și admirația pentru ea, indiferent de distanță sau de vârstă, așa cum s-a dovedit și între noi două. Distanța dintre Canada și Spania, țările în care trăim, este destul de grăitoare iar ca și diferența de vârstă. Gabi putea să fie copilul meu născut nu chiar la prima tinerețe. O știu cam de 20 de ani și chipul ei este neschimbat, întipărit parcă până la nesfârșit.

Foarte grăitor a fost și modul în care a remarcat-o domnul Dumitru Puiu Popescu, directorul ziarului “Observatorul”, cea mai prestigioasă publicație de limba româna din Canada, recent distinsă de guvernul canadian cu un valoros premiu, în semn de apreciere pentru cea mai bună revistă de altă limbă decât cea oficială. Fără să o cunoască personal sau să-i fie recomandată, domnul director a îndrăgit-o și i-a acordat aleasa prețuire chiar de la primele scrieri pe care i le-a publicat.

Devenind colaboratoare a revistei “Observatorul”, scrierile semnate de ea s-au transformat într-un deliciu pentru mulți cititori, mai ales pentru cei cu gusturi rafinate.

Care este secretul? Având o minte extrem de organizată până la cele mai fine detalii, mânăta de plăcerea de a surprinde semnificații neașteptate din lumea înconjurătoare, din frumusețile lumii, ca și din scânteierea gândirii umane, trăiește intens prezentul, mereu uimită și mirată de spectacolul vieții și conferă existenței o aură de vrajă. Sufletul i se umple continuu de noutăți pe care le iscodește cu ascuțimea minții.

Domeniul scrierilor ei este larg, așa cum se poate trage concluzia la lectura acestei cărți. Ea scrie despre oameni, despre aspectele controversate ale românilor, despre lumea nimicurilor importante din viața noastră, despre lumea tiparului, sau despre locurile vizitate.

Deși este vorbitoare curentă a mai multor limbi, îi place să scrie în limba română: “Nu zic că n-ar fi bune și frumoase și altele, (LIMBI) dar dacă nu sună și înăuntru, la nimic nu le-a folosit. Rămân acolo pe post de instrumente de comunicare și atât.”

Fiecare scriere este un unicat încântător, absolut original și reconfortant. “Critica vârstei dure” este alcătuită în întregime dintr-o suită de interogații răscolitoare, pe care îți vine să le citești pe îndelete, ca o decantare, cu pauze care îți dau răgazul coborării pe verticală, în adâncul ființei, acolo unde s-au depus trăirile și sensurile adânci de viață. După lungul șir de ingenioase întrebări, în final, autoarea, parcă răsucindu-se pe călcâie, taie brusc șirul acestora schimbând tonalitatea: “Ce atâtea răspunsuri la toate? Ia să mai caute și fiecare pentru sine, să-și încrețească fruntea și să nu mai răsfoiască în manuale, vânând mură-n gură! Întrebările enumerate aici sunt doar o parte din cele multe, care încă nu și-au găsit rezolvarea. Cu toate astea, așa „neterminate” cum sunt, mie îmi plac. Nu le găsiți frumoase? Ele nu sunt ca răspunsurile, cu un singur sens. Ce-mi place la ele e că lasă loc pentru rezolvare în toate direcțiile. De ce ar fi ele mai puțin demne de respect decât răspunsurile? Frumos a zis Rilke: «Învață să-ți iubești întrebările. Poate că, într-o bună zi, te trezești că ai trăit, fără să fi băgat de seamă, direct în miezul răspunsului lor». Ia să vedem! Vă dorim îmbătrânire reușită! Știu, nu e un proces tocmai plăcut, dar dacă ne gândim la alternative...”

Nu de puține ori, debutul scrierilor își are sursa în vreo întâmplare oarecare sau pleacă de la un rând citit undeva întâmplător, un anunț la radio sau la TV pe care apoi construiește o lume de gânduri, stabilește legături nevăzute de alții și apoi ți le descoperă cu savoare, într-un mod surprinzător, dând explicații seducătoare. “Într-un articol științific se anunță descoperirea recentă a unui al cincilea braț în spirala Căii Lactee. Pentru o mai bună înțelegere de către cititorul profan e redată alăturat imaginea binecunoscută a nebuloasei văzută de sus, puzderie fascinantă de lumini și luminițe într-un vârtej aspectuos, pe fundalul cerului imens și negru” (Cerulea instelat și...noi)

Din zborul înalt al sferelor cerești, prin câteva întorsături de cuvinte te aduce cu capul pe pământ, apoi coboară în lumea străfundurilor de gânduri printr-un labirint plin de capcane și de

surprize. E încântătoare vocația descoperirii legăturilor și semnificația lucrurilor și a faptelor pe care le socotim derizorii. În călătoria descoperă anumite detalii peste care mulți ar trece cu vederea. Descoperă simboluri, construiește un mod de viață nou al lucrurilor, o adevărată lume subterană de idei, ca apoi să te azvârle în astrele cerești doar prin câteva bătaii de aripi, ca apoi să te întoarcă și să te pună cu picioarele pe pământ.

“Cazul Georgică” subliniază delicios acea “comunicare unilaterală” cu tot felul de inscripții răspândite sub diverse forme în preajma noastră și cu care noi ne confruntăm zilnic fără să o fi solicitat.

“Omul, aflat în imposibilitatea de a comunica cu cauzatorul neliniștii sale, inițiază pe cont propriu un dialog cu lumea întregă, sperând ca pe calea asta ocolită să găsească răspuns la întrebările care-l macină. Poet, ce mai! Bravo celor care nu se dau bătuti niciodată. În definitiv, sunt niste optimiști.

Unele înscrisuri sunt atât de savuroase încât, dacă dispar, le simțim lipsa. Spre exemplu: nu mi-a fost ușor să constat deunăzi că administrația locală a dispus zugrăvirea proaspătă a podului pe care trona de-o veșnicie o delicioasă declarație de dragoste în grafitti: „te iubesc, vulpeo!”.

Nu poți să te abții de la un zâmbet pentru românii ajunși în Spania, aducând cu ei limba și năravurile. Dar amuzamentul merge și mai departe:

“Sau, zice autoarea, ce mă voi face dacă într-o bună zi, când voi vizita din nou muzeul de arheologie, nu voi mai găsi pe interiorul ușii toaletei damelor, scris cu pixul, «Matame Pablito, porque no te puedo olvidar!» (Omoară-mă Pablito, căci nu te pot uita!), semnat Lucrezia?! Ce vrei mai multă sinceritate și spirit autentic sută la sută, din rărunchi? Ce păcat că Pablito nu va frecventa niciodată WC-ul pentru dame de la muzeu! Lucrezia rămâne neconsolată. Mișcător - nu-i așa? “

Îți lasă impresia că ți-a pus în față un microscop și descoperi uimit o lume în mișcare prin asociații neașteptate, o lume pe care o vazuseși și tu cu ochii minții și o trecuseși la periferia preocupărilor și a interesului. Este acea lume cu puzderia de

amănunte aparent ne semnificative care ne populează viața și mintea, clipe care s-au depozitat uneori fără să fim conștienți de ele în ungherele cele mai ascunse ale ființei noastre, o lume despre care nu se vorbește decât în trecut, formulată doar în câteva cuvinte. Prin analogiile pe care le face, ea le îmbracă în alte veșminte de cuvinte și lasă deschisă poarta spre alt regat imaginar, scoțându-te din lumea omogenă, cu inerenta banalitate cotidiană.

Ne convinge că lumea este o organizare rafinată în care nu poți să prevezi monotonia și suficiența și creează o stare a spiritului mereu surprinzătoare și provocatoare. Este o lume frumoasă ...“Frumoase sunt toate, mai ales cuvintele pe care uneori n-avem curajul să le spunem răspicat, volatile ca parfumul fin sau ca un moment de inspirație în fața unui om cu care mai că te-ai încumeta chiar și să taci la dublu”. (Tăcerea la dublu)

Comunicarea este plină de vivacitate. Autoarea se adresează cititorului în mod direct, provocându-l la un dialog imaginar din care auzi numai o parte, iar tu ca cititor prins în dialog, îți dai răspunsul.

“Vrea cineva să mă contrazică sau să completeze ceva? Nici o problemă: aștept reacția. Evident redactată curat, sub formă de text.”

De fapt, comunicarea directă cu cititorul este nota dominantă a scrierilor autoarei Gabriela Căluțiu Sonnenberg. Unele articole se deschid cu o astfel de provocare la dialog: „Pun pariu că, deși nu ne cunoaștem, avem o cunoștință comună. Vă dau câteva exemple, ca să vedem dacă o recunoașteți...”

“Dura lex si fiat lux” începe: „Dacă ne întâmpină cineva cu motto-ul de mai sus, nu-i de mirare că ne duce gândul la un nou tip de material plastic (plexiglas?), sau la o marcă de mașină de proveniență italiană (Fiat). Sau parcă mai era ceva? În cazul în care aveți bănuiala că ar putea fi vorba despre două citate din limba latină, felicitări! Faceți parte dintr-o specie, cam rară din păcate: omul cu noțiuni de latină.”

Oralitatea stilului face trimitere la acea lume tihnită de odinioară și cu plăcerea taifasului.

“Pai cum să nu bagi de seamă că trăim, așa moderni cum suntem, înconjurați de latină (ante-, contra-, non-, extra-, ultra-, meta-, trans-) și de greacă (geo-, astro-, crono-, demo-, macro-, polit-, termo-, zoo-) etc? Până și etc-ul e un etcetera latin în miniatură! Sufixele astea ne sunt atât de aproape încât nici nu putem concepe viața noastră fără ele. Păi cum să le desemnăm drept limbi moarte când ele nu sunt nici măcar limbi străine? Ba mai mult, sunt aproape universale, de vreme ce se regăsesc la fel de bine în italiană și-n finlandeză ca și în engleză, germană, poloneză sau albaneză.” (Dura lex și fiat lux)

“Nu, dragii mei, nu ne paște drama înghesuiei într-o lume strâmtă, înconjurați de semenii indiscreți, voraci și atroci, râvnind la bunurile noastre! Mai degrabă plictisitorul, clasicul sindrom al însingurării, al genericului „ce film e ăsta și ce caut eu aici?”

.....
“Conform proporțiilor corpului uman, Statuia Libertății ar avea măsura 3600 la picior. Faceți ce doriți cu informația asta!” (Planeta Dodoloață)

Prin ineditul mod de a leaga și dezlega fire nevăzute, prin reliefarea semnificațiilor pline de rafinement ale acestei lumi privite ca o sursă de banalități, prin încântarea pe care ne-o oferă plimbându-ne în lumea largă și punând în frază sugestia bunului povestitor, cel cu urechea deschisă afară și cu ochiul întors în interior, autoarea ne oferă una dintre acele cărți pentru care facem ferma promisiune că ne vom întoarce la ea.

Profesor Elena BUICĂ

Cuvânt înainte

În copilărie auzeam adesea expresia „vin norii”. Pe atunci mi se părea logic ca norii să plece cu aceeași naturalețe cu care veneau – eu fiind încă din pruncie destul de optimistă din fire. Și cum nimic altceva decât cerul albastru și curat le poate urma, nici una nici două, mi-a și ieșit porumbelul pe gură: „vine seninul!” De parcă seninul al fi ceva compact și material, pe care poți pune mâna ca pe o gutuie, ca să-l muți mai încolo!

Gândirea mea simplă și pozitivă, de copil fără griji, a provocat la vremea aceea amuzamentul familiei. Mai în glumă, mai în serios, vorba asta tonică m-a însoțit peste ani, ca un fel de motto al paharului pe jumătate plin. Nimic mai plăcut decât gândul că poate și astăzi, la auzul veștii că mă apropii, cineva poate exclama șugubeț, oftând șăgalnic, dar nu fără curiozitate: „vine seninul!” Și poate că totuși, nimic nu s-a schimbat...

Mulțumesc tuturor celor care m-au sprijinit și încurajat să scriu această carte, îndeosebi familiei și prietenilor care mă citesc cu regularitate: inimoasei Doamne Elena Buică pentru prietenia noastră trainică și pentru încrederea neștirbită în talentul meu; fiicei ei, Andaluza, precum și colectivului de la Cenaclul Observatorul din Toronto, condus de Domnul Director Puiu Popescu, pentru sprijinul acordat și curajul insuflat; editoarei mele, Doamna Rodica Elena Lupu, cea care m-a îndrumat în redactarea cărții cu profesionalism și cu prietenie caldă și căreia îi datorăm faptul că volumul de față se află acum în mâinile Dumneavoastră, apreciați cititori.

Rămân îndatorată soțului meu pentru răbdarea și tactul cu care m-a sprijinit în traversarea fazelor emoționale inerente de pe parcursul finalizării acestui proiect.

Gabriela CĂLUȚIU – SONNENBERG

*„Ceea ce avea el de spus
se exprima perfect prin tăcere”
Sten Nadolny -
„Descoperirea încetinelii”*

TĂCEREA LA DUBLU

“Spune și tu, soro, nu e strigător la cer să coste benzina la fel ca-n vest, la salariile mici care sunt aici?!” – te rățoiești din poziția celui care le vede pe toate “de sus”, adică îi dă mâna, la salariul lui civilizat din vest, să-și dea cu părerea competent pe o temă care-l doare pe românul de rând. Împuști mai mulți iepuri dintr-o lovitură, ba chiar te simți un pic ca Robin Hood, apărător al amărăților și împărțitor de dreptate. Chiar dacă un poți schimba situația, măcar te faci simpatic, uzând perspicace și oportunist situația vădit nedreaptă.

Mai dai și bine în cadru, căci faci impresie de independență celor dragi, care, iubindu-te, se consolează cu gândul că măcar tu, vlăstarul tânăr, ești deasupra situației și ai reușit să i te sustragi, lăsând-o în plata Domnului. Al doilea iepure împușcat „prin atingere”, cum s-ar zice, așa în marea trecere, e că le distragi atenția de la alte neazuri posibile, mult mai periculoase, cele pe care doar bunica, da, numai ea, cu serenitatea proprie celor aflați în pragul sutei de ani, nu se teme să le pună incomod în discuție: „tu ești fericit?”...

Ieși pe ușă, nu dai bine colțul și te trezești dădăcit la casa alimentarei, că n-ai fost în stare să declari sticlele goale pentru schimb contra marfă, când ai intrat în magazin. Schimbi placa, nu mai faci pe suveranul ci te mulezi în rolul copilului docil, și înghiți în sec. Taximetristului obosit îi zâmbești cuceritor peste

umăr, chiar dacă detești genul frivol. Faci asta doar ca să accepte o rută mai scurtă.

Te trezești după trei ore de conversație cu prietena de suflet că, de fapt, n-ai spus nimic din cele pe care de luni de zile le „salvaseși” în memorie pentru deliciul clipelor ca astea și constai că de fapt nimicurile cotidiene sunt atât de puternice încât absorb toată capacitatea de discuție disponibilă.

Abia în avionul de întoarcere realizezi că iar ai fost acasă, de parcă n-ai fi fost, și ți-e ciudă că n-ai urmat îndemnul bunicii, care se plânge-ntr-una că „iar pleci și n-am grăit nimica”. Ciudat doar cât de uscată se simte limba în gură de la atâta ne-schimbare de opinii. Căci cu impresii cu adevărat importante se pare că nu te-ai ales. De ce oare te simți brusc atât de obosit?!

Cât de străină de realitate e idila înaripată pe care o visăm cu ochii minții când anticipăm revederea cu cei dragi! În loc de schimburi inspirate de replici și vorbe de duh, cheltuim enorm timp și energie cu pusul și cu adunatul mesei, cu remarcile critice la adresa schimbărilor aspectului sau apucăturilor reciproce, și încercăm uneori forțat să insuflăm un avânt modern, occidental și eficient vieții – hai să recunoaștem – nu tocmai simple din patria mamă. Ai noștri, la rândul lor, încearcă desperați să trezească în noi pasiuni uitate, pentru valori care ne entuziasmau pe vremuri (muzica folk, clubul Dinamo...) sau înțelegere pentru situații mai greu de acceptat („eu nu mă duc la Primarie sa fac plângere că nu repară țeava spartă!”). Atât noi, cât și ei căutăm punctul de întâlnire undeva la mijloc, pe planul harului și „sentimentului de doină” („vezi, rândunelele se duc...”).

E firesc să iasă scânteii din loc în loc, când viziuni atât de diferite încearcă să împace și capra și varza, de dragul armoniei familiale. Spaimele pândesc la tot pasul, oricât ne-am strădui să fim toleranți cu cele vechi sau deschise celor noi. Iar concediul e dureros de scurt, mult prea scurt, de fiecare dată.

Te uiți din avion cum dispare relieful domol arcuit al Munților Apuseni sub picioarele tale și te apucă regretul pentru scurta altercație avută cu mama din te miri ce. Zâmbești apoi pe

jumătătațe împăcat, amintindu-ți cum a împărțit tata dreptatea, clasificând scena sub mottoul “asistăm la nepotrivire de caracter”. Și iar te întrebi dacă nu cumva ai mers prea departe, sau poate, dimpotrivă, ai fost prea laș, rezumându-te doar la stratul superficial.

Dacă ai noroc și calculator, poate vei afla întâmplător cândva, într-unul din mesajele viitoare, că „atingerea” sufletului totuși s-a produs, probabil într-un moment complet aleator, în mijlocul unei conversații insipide, pe o temă deloc importantă, ca de exemplu cea cu benzina. Delicatul schimb de „fluid emoțional”, își va fi găsit calea într-un fulger momentan de percepție instantanee, nu datorită, ci în ciuda încercărilor disperate de a comunica prin cuvinte, în contra curentului unui subiect absolut perpendicular cu situația. E suficientă o străfulgerare, și omul din fața ta, la care ții mult și pe care-l prețuiești de-o viață, devine parcă transparent. Ți se pare atunci că-l înțelegi și-l cunoști mai bine decât te știi pe tine însuși. Răspunzi repede ceva acolo la nimereală, pe tema insipidă aflată-n discuție („e scump și gazul, fire-ar el al naibii!”) și întorci capul, în așa fel încât să nu se observe că ți-au dat lacrimile de emoție. Mai mult ca sigur că persoana iubită „te citește” instantaneu la fel de bine ca tu pe ea și-ți interpretează corect stânjeneala, dar îți lasă cu eleganță iluzia că te-ai avea sub control. Așa arată clipele cu adevărat duioase pe care le depozităm, uneori chiar fără să fim conștienți de ele, în străfundul sufletului nostru și care ne dau putere din „off”, când e să trecem probe grele sau când ne simțim însingurați. Nu efuziuni de cinema, nu îmbrățișări teatrale, nici declarații pentru eternitate!

Începând cu sfârșitul, din clipa în care iar pleci, conversezi cu ei în minte luni și ani de-a rândul, ei care-ți sunt dragi, familie sau prieteni aflați departe. Uneori ți se pare că le auzi replica și intuiești parcă ce-ar spune în diverse circumstanțe. De fapt știi bine că, și de-ar fi de față, e puțin probabil ca lucrurile să decurgă așa de armonios cum ți le imaginezi tu. Dar îți prinde bine iluzia, mai ales când te simți singur sau neînțeleș. Îți spui

atunci că toată zbaterea nu e decât o jucare de rol secundar pentru că – nu-i așa? – scenariul major se scrie în spatele cortinei închise, acolo unde spectatorii sunt ei, cei care înțeleg umorul tău subtil, vibrația de diapazon a spiritului tău de fluture rănit, mă rog, chiar și lucruri pe care nici măcar tu nu le înțelegi prea bine la tine.

De când cu poșta electronică, iluzia apropierei e și mai tentantă, cuvintele scrise alunecă mai ușor din vârful degetelor decât de pe vârful buzelor, la telefon. Oricât de bine te-ar cunoaște adresantul, nu mai poate percepe în tonul tremurat al vocii o neregulă, o minciună nevinovată sau o omisiune voită, menită să-l menajeze. Când scrii un mesaj, ai timp să-l perii, să-l corectezi, să-l cureți și să-l înfrumusezezi după pofa inimii. Nu mai contează dacă „n-ai replică în glas”; prin apăsare de buton, cu o tastatură sprintenă, poți proiecta în mintea interlocutorului imaginea ta modificată, așa cum intuiești tu că te-ar dori el să fii. Fostei colege de liceu îi servești versiunea ta tinerească, cu lecturi la modă și cu melodii preferate; pentru familie ești firea practică, eficace și robustă, cea „dintotdeauna”; pentru prietena vârstnică ești știurlubatica visătoare cu capul în nori; pentru foștii colegi de birou te prezinți aventurieră și iubitoare de risc, în timp ce fostului partener de dansuri populare de la „Casa Pionierilor” îi servești spaimile subtile față de regimul totalitar, adânc înrădăcinate în subconștient. Culmea e că nici măcar nu trebuie să faci un efort ca să umpli toate rolurile astea, tot tu ești în dosul fiecărui personaj, fără minciună.

Paradoxal e faptul că atât de impersonalul instrument dotat cu tastatură reușește să ne stoarcă mărturisiri mai sincere și mai profunde decât cele pe care am fi dispuși să le spunem direct, prin viu grai. Așa cum orașul metropolitan ne ajută să ne găsim pe noi înșine, topindu-ne în masa informă de oameni care nu stau să ne observe la fiecare pas, la fel avalanșa de cuvinte scrise ne obligă să renunțăm la „informația de umplutură”, gen prețul actual al cartofilor pe piață sau starea vremii, și ne obligă să nu mai dăm târcoale esențialului. Nu-i de mirare că un litru de

cerneală de imprimantă Hewlett Packard costă mai mult decât un litru de parfum Chanel No.5.

Frumoase sunt toate, mai ales cuvintele pe care uneori nu avem curajul să le spunem răspicat, volatile ca parfumul fin sau ca un moment de inspirație în fața unui om cu care, mai că te-ai încumeta chiar și să taci la dublu. Prieten.

*„Caracterul tău: ceea ce ești
când nu te vede nimeni.”*
Dwight L. Moody

CARE EȘTI?

De ce oare avem tendința să ne clasificăm semenii în diferite categorii? Ori de câte ori pomenim pe cineva, mai devreme sau mai târziu apare inevitabil o clasificare de genul „e dintre aceia care știu ce vor”, sau: „un visător incurabil, ce să mai vorbim!” Un cunoscut mi se plângea deunăzi că, „atunci când gătesc, femeile nu folosesc căldura remanentă a plăcilor ceramice”; altul susținea că nu-i plac femeile care nu spală cu atenție resturile acumulate dintre dinții furculițelor. Primul e din tabăra „radicalilor”, adică a celor care le bagă pe toate într-o oală: „femeile sunt așa”. Al doilea e la un pas mai avansat, cum s-ar zice din tabăra „alba/neagra”. Pentru el, femeile se împart în două categorii: cele care spală bine furculițele și cele care nu acordă suficient elan acestei ocupații.

Și uite așa, ca-ntr-o joacă, am împărțit și eu bărbații în două categorii: cei care generalizează la nivel înalt și cei care disting între două feluri de femei. Am vrut să categorisesc sau mi-a ieșit așa doar întâmplător pe gură platitudinea asta? Cert este că gândim în categorii, că vrem sau nu, asta e o altă poveste. Ne-a fost pus în fașă, sau mai bine zis am fost învățați la școală să clasificăm, și cu asta basta. Numai așa, simplificând, putem străbate hățișul complicat al junglei umane. Fără mari dureri de cap.

Prietenă mea cea mai bună susținea acum 15 ani că „oamenii cu degete groase au caractere neșlefuite”. O fostă profesoară de-a mea era convinsă că „o damă adevărată nu poartă niciodată părul scurt” și că „n-are voie în nici un caz să se grăbească, atunci când merge pe stradă”. Inutil să menționez că, de când mă știu, am părul scurt și obișnuiesc să fiu mereu grăbită, natura m-a înzestrat cu degete cam scurte, chiar dacă spăl cu mare meticulozitate furculițele și folosesc pe cât posibil economic placa ceramică din bucătărie. Cu toate astea, ori de câte ori mă grăbesc pe stradă sau merg la coafor, mă străfulgeră amintirea afirmațiilor de mai sus și mă întreb inevitabil dacă sunt „așa” sau mai degrabă „altfel”.

Nu întâmplător, prima întrebare care ni se pune când e să începem o conversație sau un interviu este „puteți să vă prezentați pe scurt?”. De parcă contează ce și cum credem noi că suntem! În fine, e explicabil că lumea vrea să știe cu cine are de-a face. Dar până unde merge subiectivismul în materie de cunoaștere de sine? Mi s-au întipărit în memorie afirmații absurde din diverse conversații stupide purtate peste ani, afirmații pe care probabil că nimeni dintre cei care le-au lansat nu și le mai amintesc. Ele continuă să sfideze timpul și să mă sâcâie în cele mai neașteptate momente, când se întâmplă să apară analogii.

Căutând să ne cunoaștem mai bine pe noi înșine, aplecăm urechea la părerea celor din jur despre noi și ajungem să nu mai înțelegem nimic. Pentru un fost coleg de liceu sunt „o fire influențabilă, mereu tenată să cred orice și pe oricine” în timp ce colega mea de cameră mă califică drept „fire calculată și minuțios disciplinată, capabilă să urmeze cu încăpățănare țelurile proprii, fără a ține cont de eventualele răni ale celor apropiați”. Niște amici de familie mă consideră „total lipsită de simțul umorului” în timp ce o corespondentă de email mă somează să „încetez cu mesajele glumețe și să mă axez pe seriozitatea vieții”.

Păi dacă e s-o luăm așa, pentru a ne simplifica viața am putea concepe un fel de chestionar-grilă în care să însemnăm cu

cruciuliță tot ce definește un om! În acest mod simplu am avea întotdeauna la îndemână definiția esenței lui, așa cum Onassis avea mereu carnetelul lui cu notițe despre apucăturile bizare ale persoanelor cu care făcea cunoștință. După părerea lui, succesul l-a datorat în mare parte însemnărilor făcute acolo.

Spre exemplu: distinsul parlamentar X preferă mâncărurile condimentate, are o slăbiciune pentru femei blonde, începe majoritatea propozițiilor cu cuvântul „deci”, folosește hârtia igienică împăturită în patru, purcedând din partea posterioară, cântă sub duș și uzează pantofii preponderent la călcâie. Bizar cum reușește să conviețuiască într-o căsnicie pașnică alături de Marea Doamnă a Operei, o brunetă focoasă care e oripilată de lălăiala din baie, se alimentează numai cu legume fierte și detestă politica. Să fie oare secretara din minister cea care stabilește echilibrul, o duodie blondă cu apucături materne, care nu uită niciodată să schimbe sulul de hârtie igienică și-l atârână mereu cu desfășurătorul spre perete, așa cum preferă Excelența Sa?

Ei bine, nu! Refuz să cred că putem fi atât de lineari și previzibili precum ne învață analiza tradițională după criterii fixe! Îmi place să cred că mă construiesc mereu de la zero în fiecare dimineață când mă trezesc din somn, ca o coală albă de hârtie, încă nescrisă. Sunt zile în care mă caligrafiez prost, cu mână tremurândă, nu știu exact ce vreau să spun cu mine. Uneori îmi vine greu să decid dacă pun un semn de întrebare sau mai degrabă puncte de suspensie la sfârșit, înainte de a ma reda istovită somnului, seara. Dar am și alte zile, când mă încep de la coadă la cap, precum o scriere arabă, iar țelul propriu-zis îl ating în ultima clipă, seara, când scriu cu voluptate în primul colț din stânga sus a paginii cuvântul de început cu literă mare și plasez centrat, deasupra, titlul plin de tâlc în care concentrez miracolul zilei pe care o am fost.

Și dacă se întâmplă ca într-o zi sau alta să fim placizi și pașnici iar în următoarea revoltați, chiar furibunzi, ca un adevărat vârtej viu, nu văd de ce să ne speriem de contradicția dintre rolul pe care pasămite „ne-a fost dat” să-l întruchipăm și

omul care se întâmplă momentan să-l fim. Câtă vreme ne dăm osteneala să urmăm imboldul de a fi ceea ce ne dorim, nu văd de ce să ne facem griji. Cu siguranță, dovada faptului că nu ne-am înșelat (pe noi înșine, mai ales) nu va întârzia să apară în proba incontestabilă a unui somn fără coșmare, eventual cu un „premiu de fidelitate” sub forma unui vis frumos. În acest sens, acum, în prag de An Nou, dacă mă întreabă cineva ce-mi doresc de la anul care vine, răspund senină fără șovăire: „îmi doresc vise frumoase, în fiecare zi! Asemeni!”

„Semnele indicatoare pot transforma un drum de țară într-un labirint“
Stanislaw Jerzy Lec, scriitor polonez

POLONEZIA

În octombrie am fost în Polonia, împreună cu alți vreo 1000 de vorbitori de germană care s-au întrunit într-o stațiune montană, într-un hotel nemaipomenit de bine dotat, unde am fost tratați cu mare profesionalism, ca niște oaspeți de seamă, cu ocazia Campionatului European de Skat (un joc de cărți răspândit printre germanii din lumea întreagă). Fiind pe post de persoană însoțitoare, am profitat de timpul liber și l-am transformat într-un miniconcediu.

A fost un relaș binevenit, pe o vreme de superbă toamnă aurie. Țara n-a avut nimic spectaculos sau exotic, exceptând poate cele câteva aventuri tipice pentru "națiile din răsărit" (simțul umorului atrofiat, conform tradiționalului „bă, tu faci mișto de mine”, mici lapsusuri la organizare, punctualitate șchiopătândă, spontaneitate slabă, flexibilitate nexam – deci cam ca la noi).

De când cu rănille lăsate după cel de-al doilea Război Mondial, polonezii au un ciudat comportament dual față de nemți. Pe de-o parte încearcă să-i trateze bine, ca să le câștige sufletele și - de ce nu – să se molipsească de bunăstarea lor, de bine ce s-au trezit unși frați întru Uniune Europeană. Pe de altă parte, se încăpățânează să nu le învețe limba (asta nu e o problemă, problema e că nu vorbesc nici engleza, nici franceza,

nimic cu care să te poți orienta măcar cât de cât, decât rusa, iar eu nict...) și adesea se fac ca plouă, chiar dacă știu exact ce vrei.

Așa se face că, după două excursii organizate de o agenție de voiaj "specializată", am renunțat la oferta lor pentru timpul liber, m-am lăsat păgubașă de vizite și am profitat pe cont propriu de stațiunea mică dar cochetă, de natura neatinsă a împrejurimilor și de dotările din baza termală de tratament din incinta fastuosului hotelul, peste standardul obișnuit. Excursiile au avut, fără îndoială, farmecul lor nostalgic, mai ales pentru că mi-au amintit de România. Cu deosebirea că picanteriile și tot ce nu s-a "rimat" nu m-au atins personal și nu m-au făcut să mă simt lezată în mândria mea patriotică, cum mi s-ar fi întâmplat dacă aș fi fost acasă, în România. Am putut menține distanța, contemplând amuzată unele "pane", râzându-mi în barba, căci, iată uneori mai moare și capra vecinului - deși nu se cade să te bucuri de necazul altuia...

Câteva exemple:

Deși era suficient de cald, plimbarea cu telescaunul n-a avut loc, din simplul motiv că instalația nu funcționează în această perioadă a anului (organizatorii nu s-au informat la fața locului).

Ghida pentru excursia pe poteci montane avea o fustă neagră, elegantă, lungă până la pământ și circula pe pantofi cu toc cui, care îi dădeau de furcă pe pietriș, sub privirile mirate ale doamnelor din Germania, firi practice cu elan heirupist. Fardată cu mare grijă, ghida făcea evident notă discordantă cu masa omogenă de nemțoaice fără complexe, încălțate toate parcă de la același magazin, cu sneakerși comozi, blugi, majoritatea în cămașă, vestă matlasată și jachetă din stofă înalt tehnologizată, cu ventilație. Mă înscriu și eu la categoria asta, chiar dacă nu știu dacă să mă bucur că am lepădat romanticul stil feminin, din păcate nepractic, care mai rezistă încă în estul Europei, trezind ocazional nostalgii și viziuni materne la occidentali (ca fustele mamelor lor, când erau ei mici).

Pauza de "cafea și prăjitură", care în Germania are un statut aproape mistic, concurat poate doar de clasicul "five a clock" al englezilor, a fost înțeleasă greșit de gazde; s-a amenajat

catastrofal și fără pic de suflet o masă lungă în holul rece al cabinei de telescaun, unde s-au servit doar napolitane, mere și cafea solubilă. Rumoarea a fost pe măsură și i-a lovit pe organizatori ca un trăznet, ei crezând că de fapt dau tot ce au mai bun (cât de valoros era un „Ness” pe vremuri!....). De unde să știe bieții de ei cum să recunoască sfințenia momentului?! Nici eu n-am avut habar până n-am trăit printre nemți!

Pentru mine, în orice caz, inițiativa a fost un succes: merele mici și cu pulpă roz sub coajă, viermănoase dar gustoase, cum nu cunosc decât de la livada noastră de lângă Olt, au fost un cadou ceresc. Mi-am umplut buzunarele și-am tăcut chitic.

Deși se știa că nu vom încăpea toți într-un autobuz, au "uitat" să comande un al doilea, așa că o parte dintre noi am călătorit înghesuți în "mașina mică" (mică rău) a unuia dintre ghizi, respectiv într-o furgonetă care aprovizionea hotelul.

Din trei "ghizi", doar unul înțelegea puțin germana, un tip gras, cu mustață, care într-una aproba din cap și zâmbea, dar nu prea știa să răspundă. La Cracovia ne-a citit dintr-o carte, dar, din cauza accentului imposibil, nimeni n-a înțeles ce zicea. Noroc că ne cumpăraserăm noi ghiduri, așa că am putut vizita pe cont propriu orașul.

Călătoria promisă de 8 ore a durat 12, din cauza celor 120 de kilometri care ne despărțeau de Cracovia. Șoseaua s-a dovedit a fi practic pavată cu mașini avariate, defecte și gropi, circulație foarte multă și udă de la o ploaie statornică. Descrierea e valabilă, firește, nu doar pentru banda de dus, ci și pentru cea de întors... Bașca la întoarcere am luat-o pe rută ocolită, printr-un oraș la vreo 50 de kilometri, ca să-l ducem acasă pe unul dintre ghizi, cel care nu mai avea cu ce să se întoarcă, pentru că mașina lui personală era ocupată acum cu noi, și conducea fiicăsa. Simplu nu? Cine-a zis: „ca la noi, la nimeni”?

Excursia peste graniță, în Cehia, la o renumită stațiune balneoclimaterică, s-a dovedit a fi o farsă, întrucât am fost duși într-o altă stațiune din apropiere, mai mică. Culmea e că nimeni n-ar fi băgat de seamă diferența, dacă n-am fi avut o doamnă cu noi care a făcut scandal, recunoscând locurile pe care le vizitase

nu demult, când a vrut să vadă de unde s-au expatriat părinții ei în timpul celui de-al doilea Război Mondial.

Micul dejun și cina s-au dovedit a fi adevărate festinuri gurmandistice, cu feluri de mâncare de toate soiurile. Câteva dintre ele, îndeosebi măruntaiele, care nu se prea caută în occident, mi-erau familiare din România; nu le mai văzusem de multă vreme, așa că le-am onorat cum se cuvine. Pentru combaterea conștiinței încărcate, am folosit zilnic câte 3 până la 8 ore sala de gimnastică, piscina cu valuri și bazinele de masaj plus saunele cu parfumuri din ierburi tămăduitoare. Masa de amiază am omis-o, așa că mi-a reușit incredibilul șpagat de a mă menține la dimensiuni constante. În același timp, pot să mă laud că, după zece zile, am gustat aproape din toate felurile de mâncare. Zic aproape, pentru că, din păcate, de la o zi la alta se mai și schimbă repertoriul culinar cu rețete noi, demne de orice atenție trează. Concluzia: în Polonia se mănâncă bine și enorm, fără pudoare falsă. Halal!

În rest, polonezii sunt oameni liniștiți și bonomi. Par mulțumiți cu ce au și nu se dau în vânt după străinătăți. Nu te abordează nimeni neîntrebat, ca-n țările cu nații latine, unde vorba se leagă din nimica toată și unde, după o bătaie prietenească pe umăr, te trezești invitat la o bere. În Polonia te simți mai degrabă singur; când te plimbi, totul îndeamnă la contemplare, chiar dacă nu e nimic extraordinar de observat. Am căutat să văd dincolo de obișnuitele "atracții", care se repetă peste tot, indiferent de țară: piața cu produse chinezești și taivaneze, statuile vii de pe la intersecții, care se mișcă dacă le arunci un ban, stațiunile montane deservite de o linie de autobuz, unde grătarele scot fum și miroase a cărnăciori fripiți, pe care îi mănânci de pe un carton, ajutându-te de o scobitoare în formă de romb; mobilier din bușteni, cafenelele cu mese la stradă și cu cafele italienești la modă - macchiato, cappucino, espresso; tarabe cu creioane supradimensionale, mărgelile ingenios confecționate din coji de nucă sau din paste făinoase uscate în cuptor, împletituri din piele de bou, păpuși în costume populare etc. Un produs local foarte răspândit pare să fie

chihlimbarul, prelucrat într-o nesfârșită gamă de bijuterii, pe care le poți achiziționa inclusiv la chioșcul de ziare sau la ghișeul de schimb valutar din aeroport. Poate că am făcut o greșală, dar la așa abundență de giuvaeruri am atins saturația și am preferat să nu-mi mai cumpăr nimic, ca să nu mă confund cu peisajul. Posibil să fi ratat o mică afacere, ce să-i fac?! Nici când am fost în Australia, nu mi-am cumpărat opale...

Dincolo de spuza de la suprafață, am avut și câteva experiențe demne de mai mult decât un gând clasat la repezeală. Mi-a plăcut Cracovia. Are aspect medieval și o atmosferă asemănătoare cu Sibiul, Sighișoara, Mediașul sau Brașovul. Nu e un "oraș de păpuși" renovat și lustruit, ca micile bijuterii urbanistice răspândite prin Germania, Austria, Franța sau Elveția. Primul impuls a fost de ușoară dezamăgire, poate din cauză că mă pregătisem pentru un adevărat "șoc cultural", așteptări înșelate, de care nu e străină campania publicitară dedicată "capitalei de suflet" a Poloniei.

Printr-o poartă medievală, pe sub un turn de bastion străjuit pe ambele părți de zidul vechi al cetății, pătrunzi în centru, în cotidianul mai mult sau mai puțin normal: magazine și buticuri de-a stânga și de-a dreapta, vânzători de covrigi și de telemea afumată, presată în forme care amintesc de o grenadă (sau, dacă vrem să rămânem pacifiști, de un mușchi tigănesc mai mic, după ce îi tăiem plasa). Obișnuită cu telemeaua noastră, am fost singura căreia i-a plăcut brânza; restul doamnelor au conchis că e prea sărată. Mie mi-a amintit de acasă...

Am căutat în van un anume tip de cârnați afumați, făcuți din carne de oaie, o specialitate locală pe care din păcate n-o aveau la magazinul de delicatese. Doar magazinul arăta exact ca și rețeaua analogă de pe la noi, mai lipsea doar să se cheme „Mercur”. În orice caz, în materie de cârnați, chiar dacă n-am găsit ce căutam, polonezii au ce să arate, că doar nu degeaba ne-au molipsit timp de decenii cu clasicul poliș.

O groapă imensă, excavată în vederea unei renovări de anvergură, ocupa toată Piața Mare, așa că am ratat flerul autohton al miezului orașului. Oricum, e greu să zăbovești mult

în piața centrală, din simplul motiv că ești asaltat din toate părțile de stoluri apocaliptice de porumbei, ca-ntr-unul din filmele lui Hitchcock. Prin tradiție veche de câteva sute de ani, porumbeii sunt tolerați cu mărinimie, ei făcând parte din patrimoniul orașului. Dacă e să dăm crezare legendei, ei nu sunt altceva decât ostașii fondatorului regatului, transformați în păsări de o vrăjitoare rea, așteptând răbdatori să li se întoarcă din pribegie voievodul, ca să se retransforme în oameni. Nu zic că nu e frumos cu porumbeii, doar că ar fi bine să stea și ei mai acolo, la distanță, că parc-ar vrea să ne scoată ochii. Dar pas de te înțelege cu păsăretul...

Un amănunt macabru, dar poate că așa trebuie să fie, ca să reziste timpului: de tavanul halelor istorice ale orașului, unde - nu-i greu de ghicit - e plin de tarabe cu bijuterii de chihlimbar, fețe de masă brodate migălos de mână și păpuși îmbrăcate în costume naționale - atârnă un cuțit ruginit. Cu cuțitul respectiv și-a ucis un meșter constructor propriul frate, când a văzut că turnul lui, la biserica pe care o ridicau împreună, promitea să devină mai frumos decât al său. Așa se face că frumoasa biserică - simbol al Cracoviei, a rămas cu un turn mai scund decât celălalt (chiar dacă pragmaticii zic că n-au ajuns banii...) Cine trece azi pe sub damoclescul cuțit al Manoleului autohton se simte dator să trăiască în pace cu aproapele, făcând abstracție de faptul că nu suntem toți întotdeauna întru totul de acord.

Din păcate, acest motto nu funcționează la toată lumea, lucru pe care l-am simțit pe propria piele când am vrut să văd mai de aproape o brățară de chihlimbar și am fost apostrofată violent de o vânzătoare vârstnică, îmbibată de ură. Primul meu impuls a fost să mă mir cum de m-a ghicit că sunt româncă, de mă suspectează așa prompt de intenții de fraudă. Abia mai târziu, punând cap la cap vârsta cetățenei (probabil are amintiri personale din război) și faptul că m-am adresat în limba germană, am înțeles că m-a clasat la "dușmanul istoric", chiar dacă fizionomic corespund mai degrabă la genul "latino" (dar s-au mai văzut și ciori vopsite...).

Vorbind de ciori vopsite, iată o observație făcută în trecut de o cunoștință și confirmată la vizita mea în Polonia: polonezele sunt toate blonde-pai, sau, dacă nu sunt așa, atunci se vopsesc. Mărturisesc că am "vânat" excepțiile, dar n-am găsit decât câteva care nu confirmă regula sau, hai să-i zicem moda asta. Regula e valabilă și pentru polonezele care locuiesc în străinătate. În orice caz, le stă bine, cel puțin la majoritatea dintre ele. Cam au pe vino-ncoa...

Speriată de jetul de ură cu care m-a tratat vânzătoarea de juvaeruri ale patriei, am simțit rapid că e cazul să mă retrag la WC, lucru de care mă tem ori de câte ori mă aflu în excursii. Am purces cu inima cât un purice în căutarea unei toalete publice cât de cât curate. Cu bucurie, chiar cu invidie, am descoperit semne indicatoare fără echivoc și un „cabinet” în bună stare, deservit de o femeie harnică. A tot repetat ea o frază introductivă în limba poloneză, pe care am înțeles-o cu greutate abia după ce am plecat– cum că apa se trage de la sine, când ieșim din cabină, se vede treaba că era mândră de dotarea asta sofisticată. Până la urmă ne-a lăsat să ne descurcăm singure, spre ușurarea noastră. Zic ușurare și gândesc așa cum a fost, cel puțin până au descoperit niște școleri puși pe șotii ușa cabinei mele, pe care i-a amuzat teribil să ciocănească în mod repetat ca să-mi smulgă supăratul „ocupat” în limba germană. Probabil suna nemaipomenit în urechile lor de pezevenghi, că s-au stricat de râs (pentru conformitate, în germană se zice „besetzt”).

M-am decis, atât cu copii cât și cu vânzătoarele cu capsă pusă, să rămân consecventă și să fac pe nemțoaica în continuare, indiferent de consecințe. După vizita la toalete am conchis că, dacă e ca românii și polonezii să se măsoare în altceva decât în buzdușane sau săbii („în toalete să ne miroșim”) e de preferat să evităm confruntarea, căci suntem net dezavantajați. Încă mai pierdem la capitolul curățenie, fără drept de apel. De-a naibii, am verificat în zilele următoare și prin alte locuri, alte băi, dar peste tot am găsit aceeași stupefiantă ordine. Nu glumesc; igiena toaletelor e primul lucru de care mi se plâng străinii care vizitează România. Morala: de lanțuri apa să se tragă!

Locuitorii Cracoviei exploatează din plin legendele oraşului. Comercializează mascote cu zmeul verde, care a scuipat cândva foc de sub actualul deal al castelului Wavel, învins într-un final printr-un şiretlic de un meşteşugar ager care s-a însurat apoi cu prinţesa locală.

La un colţ de stradă, în zdărngănit de clopoţei şi tunet de bice, doi bătrânei îmbrăcaţi în costume populare viu colorate aminteau de viteazul care a salvat oraşul de invadatorii turci, parcurgând drumul spre capitală călare pe cel mai rapid cal în viaţă.

La câţiva metri de castelul în care sunt aliniate criptele cu osemintele generaţiilor întregi de domnitori, se află o grotă cu tainice energii nevăzute, conferind oraşului un „ce” mistic. Se zvoneste că grota respectivă e declarată de înţelepţii tibetani drept unul din cele 7 locuri cu emanaţie sfântă de pe planetă. Din păcate, de doi ani încoace s-a interzis accesul public în grotă, din cauză că nişte grupuri de cheflii se obişnuiseră să tragă acolo chefuri monstruoase cu focuri de tabără, lăsând în urmă gunoaie grămadă. Un alt fel de emanaţii...

Accesibilă publicului e, în schimb, renumita salină nu departe de Cracovia, intrată în patrimoniul cultural al Unesco, singura din lume în care se poate admira o biserică completă săpată de minerii secolului trecut, numai şi numai în sare. Altar, lămpi, mobilier, totul e din sare, în mină, la mare adâncime. Şi pentru că vorbim de biserici, obligatorie pentru fiecare turist cu pretenţii e vizita în oraşul natal al recent dispărutului Papă Pavel Voitila, pentru care poporul are un cult întreţinut cu pioşenie şi cu ... spirit lucrativ. Polonezii nu sunt tocmai așa de catolici cum le-a fost Papa. Abundă bancurile cu tentă persiflantă la adresa multor personaje biblice (Maria Magdalena, Sfântul Petru, Isus). Dar să te ferească Sfântul să zici ceva de Papa. Oricum, nu cunosc pe nimeni care să fi avut intenţia.

Cult se numeşte şi ceea ce practică polonezii pentru cel mai renumit fiu al satului în care am locuit noi: săritorul cu schiurile Adam Malysz, un tânăr firav, cu mustăcioară, cu voinţă tare, după cum l-am văzut eu pe la televizor. Nu mi-a fost greu să

înțeleg căldura cu care îl pomenesc toți consătenii și entuziasmul cu care ne-au arătat mica trambulină pentru copiii din sat sau statuia de marmură din holul primăriei care îl reprezintă pe campion în mărime naturală. Exact la fel ca la noi cu Nadia Comăneci sau cu Ilie Năstase. E greu de priceput pentru un polonez că în România nu se știe mai nimic despre săritorii cu schiurile, poate cam la fel de puțin cât știu polonezii despre gimnastica noastră la aparate. În orice caz, n-am întâlnit la nemți sau la spanioli o așa de pronunțată mândrie și identificare a întregii națiuni cu „ambasadorul sportiv al țării”; până și expresia asta mi-a sunat cunoscut. Iată încă o asemănare cu noi.

În rest, păduri frumoase, cu pajiști și luminișuri ca de poveste, munți cu coame line, ca pe la noi în Apuseni. Ulița satului – așa se scrie și așa se și citește, ulita, e unul din puținele cuvinte pe care le-am înțeles – pare desprinsă din istoria recentă, fără mari transformări. În incinta fostei cooperative sunt în continuare meșterii locali sine qua non: frizerul, croitorul, pantofarul și, mai nou, maseurul. Apoi complexul comercial, cu scara solidă de beton, la parter alimentara iar la etaj mercerie, confecții și încălțăminte, plus covoare și jucării. Pe laturile pieței centrale: farmacia, clădirea Poștei și Telefoanelor, primăria, cârciuma cu pretenții, parcul din fața bisericii, cu gogoșerie și tarabă de covrigi. Să vrei și nu te poți pierde, de parcă ai fi fost aici de când lumea! În capăt de tot, piața de legume, iar în rest, case. Peste tot lume care tace mult. Numeroasele chioșcuri din șindrilă sau chiar bușteni masivi, o parte din ele încă închise, cu băncile pregătite în față, ca să primească în sezonul rece mușterii la vin fiert și ceai cu rom, lăsând să se întrevadă atmosfera de stațiune de iarnă, dacă va binevoi să ningă...

Încolo toate par să vină și să treacă odată cu râul Wisla, responsabil pentru numele localității, râu care pornește de aici ca să ajungă departe, să devină mai încolo mare cam cât Oltul nostru, cunoscut peste hotare cam ca Adam Malysz și botezat pe nemțeste Weichsel după ce se aventurează dincolo de frontiera Europei, care nu mai e.

La capătul celor 10 zile de sejur ne-am lăsat transportați cu autobuzul la aeroportul din Cracovia, cu fermoarele plesninde, ușor nostalgici, dar și oarecum convinși că multe nu mai aveam de aflat sau de descoperit. Șoferul, evident tot fără cunoștințe de limbi străine, era într-un hal periculos de oboseală, firesc așa zice eu pentru ora nouă dimineața, într-o zi de duminică. După ce l-am surprins în două rânduri aproape moțând la semafor cu capul pe volan, ne-am hotărât să cântăm cât mai tare în spatele lui, ca să-l ținem treaz. Probabil că a rămas cu impresia că nemții sunt copilăroși și zgomotoși, cu un exacerbat spirit de turmă. Cine știe câte idei false și interpretări eronate nu mi-or fi scăpat și mie pe parcursul acestei excursii! E clar că nu poți pretinde că te pricepi la o țară, după ce ai vizitat-o în doar două rânduri, odată în centru iar a doua oară mai la sud, fără să-i fi văzut măcar capitala sau stațiunile de la Marea Baltică.

Mai am o ultimă observație, cu care încerc să dreg măcar o mică ciobitură în imaginea polonezilor văzută din Europa de Vest, unde se susține că sunt campioni la hoții, mai ales de mașini. Ei bine, cel puțin în ce mă privește, am avut o aventură complet inversată. La sosire mi-am uitat pălăria în autobuz. Nu era nici scumpă nici ieftină, dar chic și cu valoare sentimentală. Am întrebat în stânga și-n dreapta, pe la gazde, organizatori și ghizi, dar n-am rezolvat nimic. Mi s-au promis lămuriri și clarificări dar, în ciuda insistențelor mele, pălăria nu s-a găsit. Norocul a făcut ca la plecare să ne transporte același autobuz ca și la venire; așa se face că mi-am găsit pălăria intactă, în plasa de bagaje. Curată vrăjitorie! - au concluzionat mai ales scepticii confrăți germani, corecți cum sunt ei când e să dea Cezarului ce-i al Cezarului.

Din puzderia de cuvinte atât de greu de pronunțat, pe care am încercat să mi le întipăresc în minte fără succes, am rămas cu unul care realmente se putea citi aproape pe toate gardurile, mai ales pe stâlpii de înaltă tensiune: UWAGA! Inseamnă "Atenție!" Și, dacă mă gândesc bine, mai în glumă, mai în serios, s-ar putea să exprime exact atitudinea pe care se cuvine s-o avem cu ei.

Ca să nu supăr pe nimeni, rămân pe firul umoristic și am să-i spun în loc de Polonia, Polonezia, parafrâzând-ul pe Octavian Paler, care, la sfârșitul relatării călătoriei sale în Mexic, observa cu modestie: „voi n-ați priceput că eu n-am fost în Mexic, ci într-o țară cu acest nume”.

*“Călătorule, drumurile nu există,
ele se fac pe măsură ce mergi »*
zicală spaniolă

DESPRE SPANIA ȘI DESPRE NOI

Se poate emigra din cauză că plouă? Nu mi-aș fi închipuit, când eram în România, că din cauza stării vremii se poate emigra! Cu toate astea, dacă oprești aici pe stradă und rezident străin și-l întrebi ce l-a determinat să se mute de tot în Spania, răspunsul invariabil este: „pentru soare”. Un răspuns universal, poate și pentru că are la bază un corp ceresc, din univers care va să zică, mda! Mă rog, câtă vreme nu stă scris în stele...

Revenind la Spania, într-un fel am senzația că toți străinii stabiliți aici au un fel de consemn secret: ori de câte ori se întâlnesc își laudă reciproc nemaipomenita prezență de spirit de a se fi mutat în Spania, într-un paradis permanent. Fiecare consideră că e mai bună Coasta lui decât celelalte litoraluri, în special pentru sănătate. În cazul nostru, nu dăm doi bani pe Costa del Sol sau, ferească Sfântul, Costa Brava! Nu Domnule, noi doar Costa Blanca!

Greu de explicat cum e cu Spania; probabil din cauză că nu există una singură, unitară și indestructibilă, cum obișnuiam să spunem nu demult. Sunt multe Spanii pe aici; eu am parte de una mai anglo-saxonizată, care sigur nu seamănă cu cea din Pirinei. Din păcate, până azi n-am găsit timpul necesar să cutreier mai departe de o rază de 100 de kilometri în jurul casei, drept pentru care e indicat să se recurgă la internet dacă se caută o „rută educativă”. Pentru cei care mă întreabă invariabil „cum e în Spania”, iată descrierea mea strict subiectivă.

În Comunitatea Valenciană se vorbește oficial limba castiliană. Plebeimea însă are un grai al ei, doar de ea știut, care seamănă puțin cu limba oltenilor: valenciana. Dealtfel aici se și mănâncă mult praz iar timpul verbal al povestirii în spaniolă este clasicul „fusei, făcui, luai...”. Știu că Împăratul Traian provenea la origine din provincia romană iberică și nu m-ar mira dacă s-ar fi născut în perimetrul actualei Comunități Valenciene. Alt exemplu: unora poate le sună cunoscut citatul „en este lugar”. Traducerea lui în valenciană este „en aquest lloc” (pe românește nu cred că e cazul să mai traduc).

Trăim aici într-o lume pestriță, cu multi conlocuitori din Germania, Norvegia, Anglia, Belgia, Olanda, și multe alte țări. Toți au în comun mentalitatea conchistadorială de „nou început”, cea pe care au avut-o spaniolii pe vremuri în America. Acum o au nordeuropenii când vin în Spania. Un caz clasic de revers istoric.

Luatul acesta din nou de la zero, așa-zisa lipsă de trecut, are avantaje pentru că ne unifică pe toți sub o singură căciulă și ne obligă să fim politicoși cu localnicii. La rândul lor, spaniolii sunt prietenoși cu noi, pentru că la urma urmei veniturile lor provin preponderent din turism.

„Lipsa de trecut” creează și nișe pentru personaje cu antecedente îndoielnice. Sunt printre rezidenți caractere solide și fără un trecut jenant în țara de origine, dar nu se știe niciodată care dintre ei are semnul plus și care semnul minus pe prispă acasă. Asta ne face să fim foarte grijulii cu oamenii cu care ne înconjurăm. E distractiv și educativ să trăiești în babilonul ăsta de nații, realmente ca-ntr-un sat global. Aud de la cunoscuți că și Toronto are vocația universală, dar din descrierile lor e diferit. Cred că Toronto e un „oraș global” în timp ce noi ne plasăm încă în perimetrul rural, așa global cum este el.

Structura geologică a Peninsulei Iberice este înrudită cu Africa; peninsula s-a alipit ulterior Europei. Pământul are culori deschise, e lutos sau nisipos, fără humus. Cel mai roditor pământ are o culoare roșie intensă, precum zgura terenurilor de tenis. Asta m-a făcut să exclam când am venit prima oară aici: „Ce

frumos! Aici trebuie să fie paradisul tenisului!”. Mi-am atras priviri nedumerite și pline de reproș. Dar ce-i al lor e pus deoparte: luptă în continuu să facă roditor pământul care parcă e făcut să fie muncit cu dușmănie. Și reușesc destul de bine.

O plimbare prin urbanizațiune e ca un traseu ireal printr-o lume feerică de plante exotice, palmieri, banani și altele cu flori stridente, roz, portocalii sau mov, despre care eu în România credeam că există doar sub formă de kitch din plastic. S-au priceput să transforme vastele câmpuri aride în vii - din care extrag vinuri spaniole renumite - sau în plantații de portocali și de lămâi. Tehnica de irigație au preluat-o de la maurii, acum 600 de ani, sub forma unui sistem ingenios de canalizare.

Rămâne pentru mine un mister cum de creștinii și maurii au reușit să conviețuiască timp de 600 de ani pentru a se despărți mai apoi, ca și când s-ar fi adunat abia cu o zi în urmă. Maurii au fost alungați înapoi în Africa. Sună simplu dar e greu de înțeles. Aproape că sunt tentată să spun că „nici usturoi n-au mâncat, nici gura nu le-a mirosit” dacă n-aș ști cât de mare e consumul de usturoi în dieta mediteraneană.

Ce-ar fi dacă acum, la nici măcar 600 de ani de la descoperirea Americii, toate neamurile cotropitoare s-ar întoarce în Europa iar continentul ar fi predat înapoi la cheie pieilor roșii? Evident absurd, dar privit strict din punct de vedere temporal tot 600 de ani se cheamă. Dar să n-o luăm de la „paș’opt” (respectiv de la oul lui Columb).

Valencianul mediu (dacă există așa ceva) e mereu în sărbători și în petreceri. Dintr-o „fiesta” în alta, ei petrec tot anul; iar dacă se întâmplă să nu fie chef în satul lor, atunci e sigur unul în satul vecin. Cu mult fast organizează defilări de mauri și creștini îmbrăcați în costume bogate, cu lupte alegorice, ca pe vremea cruciadelor. Au obiceiul să iasă seara târziu la restaurant, cu cățel și purcel, cu bătrâni și tineri. Se instalează către ora zece/ unsprezece noaptea cu tot clanul la o masă și mănâncă și se simt bine până către ora trei dimineața. Obicei benefic în orice caz pentru întreținătorii din gastronomie, care

vând aceeași masă de două ori pe seară: de la ora 20 la 22, rezidenților străini iar după ora 22, spaniolilor.

Prin zonă sunt plaje frumoase, câteva parcuri mari de distracții, numeroase restaurante cu specific local (tapas-bar), orașe interesante de vizitat, parcuri zoologice în aer liber (safari), câteva trasee de drumeție, centre de închiriat biciclete, cooperative de vinuri cu vânzare în vrac (bodegas), sărbători locale cu defilări și măști (maúri și creștini), alergări de vite pe străzi. Ultima distracție se numește „bous al mar” și e o adaptare a corridei andaluziene la specificul local valencian. Se desfășoară într-o incintă îngrădită, cu o singură latură liberă spre mare. Tinerii mai curajoși caută enervarea bovinei până la paroxism, determinând-o să se arunce de bunăvoie în apă. Nefiind genul meu de distracție, mă abțin de la comentarii. Să mă ierte Hemmingway și nenumărații fani spanioli ai acestui sport care, fără îndoială, are o tradiție îndelungată și posedă mult mai multe reguli ritualice decât un banal fotbal...

Ce-mi place mie la marile sărbători populare din zona noastră e paella uriașă pe care o prepară pricepuții localnici (adesea sunt bărbații!) direct în piața centrală a localității, într-o imensă cratiță rotundă specială. Precum ciorba de la popota din armată, așa și paella uriașă, e cea mai gustoasă tocmai pentru că e preparată en gros. Inutil să adaug că paella valenciană, renumită între timp peste tot în lume, se distribuie în astfel de ocazii gratuit sau contra unei sume modice oricărui trecător care se întâmplă să poarte asupra sa un apetit corespunzător.

La fel ca și corrida, unde secvențele de luptă se desfășoară după o ordine strictă, preparatul paelliei are secretele ei și nu toată lumea le cunoaște. Dacă italienii pun preț pe „pasta al dente”, spaniolul cultivă un orez special pentru paella lui, orezul supranumit bomba, și vai și-amar dacă NU se lipește puțin de fundul crațitei. Tocmai crusta aceea crocantă e garanția reușitei! Mă duce un pic gândul la titlul acela sugestiv de carte a mirărilor - „Obiceiuri de nuntă la cangurii șchiopi”, sau poate mai bine „crede și nu cerceta”...

Temperaturile aici sunt calde tot timpul anului; nu ninge niciodată și termometrul nu coboară decât rar sub 5 grade plus. Vara e acceptabil, spre deosebire de Costa del Sol, unde e mult mai torid, sau de Costa Brava, unde iarna ninge (iată că tot nu m-am abținut fără să arunc un mic ghimpe printre rânduri, cum spuneam...). Aici arareori se ajunge la 40 de grade; doar regulat, cateva zile pe an, în iulie sau în august (dacă am ști exact când...).

Deși dictatura lui Franco este de domeniul trecutului, pe alocuri au rămas urme care emană amintiri sumbre de acum patruzeci de ani. Sunt semne vizibile, precum reperatele geografice, sau semne mai greu de identificat - cele ascunse în comportamentul oamenilor. Pentru noi, românii trecuți printr-o experiență abrutizantă asemănătoare, semnele sunt mai vizibile și mai dureroase decât pentru străinii din nordul Europei, care le privesc cel mult ca pe niște curiozități demodate.

Nu e ușor când treci cu mașina aproape zilnic pe lângă un conac maiestuos lăsat în paragină, pe care nimeni nu-l revendică. Umblă zvonuri că e bântuit de strigoi pentru că a servit drept casă de acoperire pentru conspiratori și că acolo au fost torturate și îngropate persoane inocente. Mă poartă gândul la scandalurile din România cu privire la retrocedarea clădirilor naționalizate și constat că se poate și mai rău: se poate ca retrocedarea să dureze chiar și o jumătate de secol.

Sechelele din mintea și sufletul oamenilor sunt subtil învăluite în modele de comportament care nu bat la ochi la prima vedere. Paradoxal cum simpaticii vârstnici așezați pe o bancă într-un sat uitat de lume salută prietenoși turistele nordice cu aspect walkiric, îmbrăcate în pantaloni scurți (adică foarte scurți). Aceiași uncheși ar fi în stare să ridice a blestem bastonul împotriva propriei nepoate dacă ar întâlni-o îmbrăcată în fustă mini pe ulița satului.

Bineînțeles că stilul bănuitor și cu băgare de seamă s-a demodat în orașele din zonele litorale, unde abundă străinii. Aici a lăsat loc unei mentalități lejere, uneori chiar laxe. Aflat brusc în situația de copil răsfațat al ultimilor decenii, același ins care

cu treizeci de ani în urmă „știa dureros ce e suta de ... pesete” acum înoată în euforia boomului trecator și jonglează cu cifre și promisiuni fără acoperire.

Ca-n orice proces de ardere a etapelor, s-au sacrificat pe drum exact valorile sensibile, cele fără de care deliciul rămâne la nivel consumist. Din visul viețuirii pașnice într-o oază de liniște unde fiecare colț așteaptă să fie contemplat și gustat, mulți s-au trezit aici ca într-o incintă înconjurată de cățelandri care se agață de pantaloni și trag enervant în toate părțile. Sub soarele cald și îmbietor al sudului care îndeamnă la pace s-a dezvoltat o nație latină mult prea temperamentală și cu ambiții concrete deloc poetice, o combinație mult prea explozivă pentru gusturile căutătorilor de liniște din nordul Europei.

Cine-a știut să aboneze pentru sine valul ultimilor treizeci de ani, și-a văzut eforturile încununare de succes. Așa bunăoară, deja celebra poveste a rețelei locale de supermagazine „Pepe la Sal”, care face față oricând concurenței unui centru de tip „Mall” de oriunde aiurea pe mapamond. „Pepe La Sal” e unul din acele supermercado-uri unde găsești de toate, inclusiv produse rare din import, cu zece case electronice la ieșire și cu tot dichisul.

Acum 30 de ani, un vânzător ambulant pe nume Pepe, colinda străzile comunei cu un coș de răchită plin cu sare în spate și striga la intervale regulate precum negustorii noștri din perioada interbelică pe Podul Mogoșoaiei : a venit Petre, cu sarea – „Pepe. La Sal!”. Vindea sare. S-a deșteptat la timp când au început să vină turiștii din nordul Europei și și-au cumpărat case la mare. A deschis întâi o băcănie, apoi a investit mai departe, și-a angajat copiii la tejea și a crescut odată cu urbea. Iată că nu numai America e țara tuturor posibilităților! Pepe a murit între timp într-un accident. Destinul morților subite i-a mai răpit de atunci înapoi pe câțiva din membrii familiei sărarului. Păcat, dar asta e altă poveste...

Cert este că frații noștri spanioli au știut să se miște rapid în direcția potrivită și au transformat un fost sat simplu de pescari într-o localitate turistică plină de farmec și de bunăstare.

Un vizitator venit recent din țară mi-a mărturisit cu mirare că se aștepta să găsească aici o versiune ceva mai avansată a României dar a fost dezamăgit: a găsit o țară mult mai departe decât se aștepta. Singura consolare e că nici el n-a văzut-o în totalitate, ca și mine. Poate că merită căutat mai departe, dincolo de fațade, spre interior, la rădăcini. Nu cumva v-am trezit curiozitatea? Curaj!

*„Există oameni capabili
să se consoleze
până și cu sfârșitul lumii,
cu condiția să-l fi prezis ei.”*
Friedrich Hebbel

PLANETA DODOLOAȚĂ

Conform proporțiilor corpului uman, Statuia Libertății ar avea măsura 3600 la picior. Faceți ce doriți cu informația asta!

Cam așa e genul de îngustime de minte, dublată de un gust exagerat pentru senzațional și de o manie exacerbată pentru cifre și statistici, care probabil l-a determinat pe economistul Malthus să ne prevadă în eseul său „The principle of the Population” un viitor sumbru, pe o planetă condamnată la suprapopulație. De la 1782 încoace, scenariul lui apocaliptic s-a menținut cu încăpățănare în mințile noastre. Stafia bântuie în continuare.

Îmi face așadar mare plăcere să detronez oficial încă o ineptie derivată din purul calcul statistic, extrapolat dincolo de limitele simțului măsurii și să anunț că studiile mai noi demonstrează că suntem salvați! Nu va exploda Terra din toate încheieturile sub presiunea maselor de hominizi înfometăți! E cert și verificat. Nici gând să ne călcăm unii pe alții în picioare, căci sporul natalității a intrat ireversibil în dizgrație, inclusiv în China și în alte țări mitologizate în grabă. Excepție mai fac doar câteva din țările africane scuturate de războaie, care provoacă parcă prin compensare pierderi de vieți (ironia soartei), dar trendul e și acolo în descreștere.

Nu, dragii mei, nu ne paște drama înghesuiei într-o lume strâmtă, înconjurați de semeni indiscreți, voraci și atroci, râvnind la bunurile noastre! Mai degrabă plictisitorul, clasicul sindrom al însingurării, al genericului „ce film e ăsta și ce caut eu aici?”.

De parcă n-am fi observat asta și fără ajutor din afară! Confuzii dintr-astea apar ades când ne pripim cu judecățile și nu ne informăm temeinic. Firește, matematic e posibil ca planeta să nu ne mai încapă pe toți într-o bună zi. Atâta doar că ar dura enorm. Câtă vreme se poate verifica oricând în practică cum încap unsprezece oameni pe un metru pătrat („testul cabinei telefonice”), tot matematica ne învață că întreaga populație a globului, atunci când va atinge zenitul de care ne temeam, de 9 miliarde de indivizi, ar încăpea de 35 de ori doar pe suprafața lacului Ontario (spre exemplu). Calcul strict matematic, firește, căci nu se poate pune chiar așa om de om decât într-o minte strâmtă, în teorie.

De bine de rău nu ne rămâne decât să ne împăcăm cu ideea că pământul ne rabdă mai mult decât credeam. Câtă vreme ne suportăm noi înșine cât de cât. Din păcate, sunt mulți care parcă suferă de o alergie la propria persoană. Câți nu visează la viața veșnică dar, în același timp, habar n-au ce să facă cu ei înșiși într-o după-amiază ploioasă de duminică?! Veșnic în mișcare, nu tac aproape deloc și trăiesc după program la secundă, cu ore fixe de sculare, mâncare, plimbare, divertisment, emisune preferată la TV etc. De parcă s-ar teme să rămână singuri un minut, să nu bage de seamă că lipsește ceva important sau să nu piardă nimic din spectacolul contra cronometru al vieții lor scurte.

Te uiți la ei, te amuzi de alergarea lor continuă, și ce faci? Îți propui, firesc, să nu fii așa și încerci să te ghidezi după principii spirituale. Citești, admiri natura, vizitezi, te cultivi, porți conversații de tip terțiar (tip primar - despre alți oameni; tip secundar - despre întâmplări; tip terțiar - despre idei). Și aterizezi, invariabil, tot într-o dilemă. Alta, de data asta cu un etaj mai sus.

E cazul prietenei mele din Elveția, care și-a epurat viața de tot ce-i consuma timpul în mod inutil, ca să poată aprofunda budismul. E aspru șpagatul pe care îl face încercând să-și balanseze viața, între prozaic și ideal, cât mai optim posibil. Dacă vreau s-o vizitez, mă refuză cu blândețe pe motiv că blestemata de muncă îi fură și așa destul din timpul pentru meditat. Păi cum vine asta, cu fruntea în nirvana și cu genunchiul în glod?! Mai că mi-a stat pe limbă să-i răspund obraznic: „nu poți să îngrași o grădină, rezumându-te la a băși prin gard”. Ergo trebuie să sacrifici ceva (timp), să „te murdărești pe mâini” dacă ai focalizat o „curățire”.

Noroc că are fiecare dreptul să-și așeze prioritățile după bunul plac. Unii cultivă prietenia, alții fasolea sau ... grădina altuia. Prefer omul tăcut și ocupat cu propria persoană, chiar dacă uneori pare arogant sau egoist. Parcă emană mai multă armonie decât aproapele de tip vârtej, descris în paragraful anterior. Ce bine că nu suntem Dumnezeii, ca să fie nevoie să decidem noi care e bun și care e rău!

Adevărul o fi ca de obicei, și de data asta, undeva pe la mijloc. Nici să lăncezim în autoextaz, dar nici să ne învârtim ca titirezul fără scop. Redescoperirea încetinelii, „slow food” și „simplify your life” sunt doar câteva din numele date noii mode a „degustării” momentului, în sensul cel mai pur de „gourmet”. Nu știu dacă budiștii chiar nu fac nimic decât să mediteze. Habar n-am dacă au, după modelul colegilor lor de prin mânăstirile creștine, câte o îndeletnicire lucrativă, cultivă o grădinuță cu ierburi aromatice sau produc vin. Dar chiar dacă ar trăi izolați, concentrați în spiritual, scufundați cu toate forțele în bogăția pe care de bună seamă o are fiecare dintre noi incontestabil undeva, nu pot decât să-i tratez cu respect și să mă bucur că există. Căci, după cum spuneam la început, în ciuda stafiei lui Malthus, loc ar fi destul...

*„O zi proastă la pescuit
e mai bună decât o zi bună la serviciu”
cugetare bahameză*

BAHAMAS

Nu degeaba sunt ele la plural, Insulele Bahamas. Cu peste 700 de insule, arhipelagul e foarte mare, practic încă nu l-a văzut nimeni pe tot. Dealtfel nici nu sunt locuite toate insulele. Unele sunt atât de mici încât abia încape o casă cu ograda din jurul ei. Se pot cumpăra, începând cu prețuri de câteva sute de mii de dolari. Limită superioară la prețuri nu există.

Vizavi de plaja hotelului în care am stat era o insulă destul de mică, cu o vilă ascunsă printre palmieri: reședința de odihnă a actualului primar al New Yorkului, mi se pare că Bloomberg, în același timp și proprietarul unei rețele de televiziune importante din SUA. Izbește la fiecare pas prezența americană, în mai toate aspectele vieții: începând de la accentul localnicilor în limba engleză, continuând cu preferințele lor culinare, în special pentru grătare de tip barbecue, și terminând cu incredibila rezistență la ... frig. Da, da, la frig, am scris bine. Mai în glumă, mai în serios, am scos vorba “Welcome to the Bahamas! Here you will be chilled!”. Explicația: ca și-n SUA, instalațiile de aer condiționat sunt bransate în continuu, oriunde te-ai afla în incinta hotelului, de-ți îngheață sângele în vine. În paranteză fie spus, cuvântul “economie” nu s-a inventat la ei, nici la curent, nici la apă. Dușul are doar două poziții: “deschis” sau “închis”, nu jet mediu și alte reglaje fine.

Revin la aerul condiționat: pare paradoxal să răcești tocmai în insulele Caraibe, dar mulți dintre noi s-au îmbolnăvit. Câțiva

șoferi de autobuze prinseseră de veste că suntem sensibili și cum aflau că vii din Europa, dădeau aerul condiționat la minimum. Se pare că europenii sunt recunoscuți ca “mimoze”. Bineînțeles că n-am avut îmbrăcăminte adecvată pentru frigul dinăuntru, dar am stat mult pe-afară, unde era plăcut (între 25 și 30 de grade Celsius iar apa mării avea 28 de grade, și un vis de culoare turcoază). Amândoi ne-am îmbolnăvit abia după întoarcerea acasă, lucru pe care îl privim ca pe o victorie.

Tot la SUA m-a dus gândul și de fiecare dată când ghizii care ne prezentau obiectivele locurilor și începeau aproape fiecare frază cu prețul lucrului la care se refereau. În final rămâi realmente cu impresia că orice se poate cumpăra, dacă ai bani destui. Nu e de mirare că am făcut des gafa de a mă adresa localnicilor drept “americani”, pentru ca ei să mă apostrofeze prompt, căci “numai cineva care vine de așa departe cum e Europa poate să facă așa o confuzie”.

Cursele aeriene leagă insulele de continentul american cu ritmicitate de ceas, din oră în oră. În afară de două linii aeriene americane și de cea națională a statului Bahamas, nu există decât o singură companie europeană (engleză, rămasă de pe vremea când Bahamas era colonie britanică), care efectuează zboruri directe întracolo. Una din cauze e și faptul că pista de aterizare nu e propice aterizării avioanelor prea mari.

În orice caz, Miami e atât de aproape încât n-ai timp nici să legi o vorbă scurtă cu vecinul de scaun din avion, că deja ai și ajuns. În paranteză fie spus, e bine că zborul nu durează prea mult, pentru că scaunele din avion sunt cam desfundate iar urechile se înfundă oricum de la zgomotul elicelor avioanelor de tip ATR, model inedit pentru nostalgicii care-și amintesc de zborurile interne ale Taromului.

În primele zile a fost mai umed, dar ploile sunt atât de calde încât nu simți nevoia să iei cu tine o umbrelă. Complexul hotelier era oricum așa de vast, de practic nici nu era nevoie să ieși afară; aveai distracții pentru toată ziua (și noaptea). Tocmai se uniseră două hoteluri învecinate cu unul din cazinourile cele mai vestite din apropiere de capitala Nassau, punând bazele unui

complex care va fi cel mai mare din zona Caraibelor. Nu mare ci mai bine zis imens, atunci când va fi gata, cu 3500 de camere. Nu e de ici colo să dispui de toate facilitățile lor, mulțime de restaurante, plaje și piscine, sporturi de tot felul și multe altele.

Cazinoul era deschis 24 de ore din 24, orar normal la ei și lucru neobișnuit pentru noi. Am constatat că mulți americani veneau în weekend doar ca să joace jocuri de noroc. La un moment dat m-am amuzat privind peste umărul unui jucător care arunca pe masa verde grămezi de chipuri de câte o sută de dolari. Era o oră cam târzie și tipul băuse destul de mult. Avea aspect tipic de american texan, doar fără pălărie de JR. M-a invitat să iau loc, că poate îi port noroc. În loc să se concentreze la joc, parcă mai ostentativ arunca sutele pe apa Sâmbetei, preferând să facă conversație. Că de unde sunt, și că ce țară minunată e Germania, că el e din Austria ; mă rog, prostii pentru că nu vorbea boabă germană, dar poate se referea la străbunici, cum e obiceiul pe la ei. A culminat cu teza precum că l-ar chema Harry Bush și că e fratele Președintelui Americii. I-am răspuns amuzată dacă e așa, pe mine mă cheamă Samantha Fox. Așa l-a binedispus replica mea că a și început să strige în gura mare « prieteni, vă prezint pe Samantha Fox ». Brusc au început să tresară discret niște băieți atletici îmbrăcați la patru ace, de parcă ar fi confundat pentru o clipă exclamația cu un ordin. Am preferat să mă retrag în pripă, că mai știi ?...

În orice caz, e șocant când, deschizând dimineța ochii, primul lucru pe care îți cade privirea e reclama : « Vrei să vezi cum e când ești iubit pentru banii tăi ? Satisfă-ți curiozitatea și joacă la noi în Cazinou ! » Și dacă nu vrei? În definitiv, mă întreb cum o arăta omul care își dorește așa ceva. De parcă altceva mai bun nu ai, ca să meriți să fii iubit. La început, nu ne-au prea tentat jocurile de noroc, dar responsabilii lor știu să atragă clienții cu tot felul de bonusuri gratuite, în așa fel încât, spre sfârșitul sejurului, devenise o ocupație de rutină să ne jucăm în fiecare zi “banii de plastic” pe care îi primeam oricum pentru că luam micul dejun în incinta lor. Cu timpul ne cunoșteam între noi, cei 600 de turiști germani de prin toată lumea. Vedeam

aceleași fețe pe unde întorceam capul, nu numai în incinta hotelului, ci și prin punctele de atracție turistică din orașul Nassau – capitala mică dar cu un farmec provincial exotic și inegalabil. Atmosfera în complexul de vacanță era plăcută, ca într-o familie mare. Îmi închipui că e asemănătoare climatului dintr-un sat olimpic.

În primele zile de acomodare eram doar noi și alte patru perechi din Germania și din Austria. Decalajul de fus orar s-a făcut simțit din plin. În primele nopți ne sculam cuci pe la două dimineța, apoi la cinci...O idee genială: sala de fitness se deschidea la ora cinci dimineța și puteai chiar să iei parte la un curs de “bună dimineța, mușchi” la 5:30. Am fost la un curs de aerobic mai târziu, la ore civilizate. Ritmul tot mai alert și combinațiile de pași numai de ei știute se succedau într-o spirală din ce în ce mai rapidă. Am fost nevoită să mă dau bătută, cu capul roșu ca o sfeclă și cu limba de-un cot. Negrii ăștia – dar mai ales negresele – sunt dați dracului, jur!

Ulterior ne-am felicitat pentru ideea noastră de a ateriza în avans, pentru că am fost tratați cu mai multă atenție, fiind așa de “exotici” prin limba germană, rar auzită pe acolo și prin faptul că veneam de la mare distanță, taman din bătrâna Europă. Localnicii nu încetau să se minuneze de noi, sejururile medii fiind la ei trei zile și nu de două săptămâni, cum era cazul nostru.

Lăsând la o parte dezarmanta birocrăție naivă a americanilor, care te întreabă în scris în chestionarul de intrare în țară dacă “ești membru în vreo organizație teroristă”, alt amănunt amuzant care m-a frapat la sosire a fost detaliul insolit din formularul de intrare în Bahamas, legat de “scopul vizitei”. Opțiunile principale de bifat erau “nuntă” sau “lună de miere”. Într-adevăr mi-a fost dat să văd ulterior puzderie de cununii oficiate ca pe bandă rulantă, în foișorul dantelat special amenajat lângă o minicascadă din incinta complexului direct vecină cu oceanul. M-au podidit des lacrimi de bucurie, trăgând cu ochiul la câte o pereche emoționată, înconjurată de copii maro ca din ciocolată, îmbrăcați în hăinuțe albe ca neaua, în foișorul împodobit cu

paglici și fundițe roz. Visul american tipic ! Dar emoțiile sunt autentice și molipsitoare ; tot nu te poți stăpâni să pui opreliște valului de senzații mișcătoare care vin dinspre ei. Că veni vorba de kitch, atât de alb era nisipul, atât de turcoază marea, atât de filigran se desenau palmierii pe fundalul cerului fără nori – căci ploile au încetat după primele zile – încât parcă aterizasem într-una din cărțile poștale din magazinele de suveniruri cu renume îndoielnic. Apa mării, cum spuneam, turcoază și clară, nici măcar albastru închis ca la noi...

Neîncrederea cu care ne priveau angajații hotelului în primele zile, când le povesteam că vor fi cotropiți în curând de hoarde de nemți asemeni nouă a lăsat loc unei avalanșe de mirări, odată cu împlinirea profeției noastre. La trei zile înainte de începerea competițiilor, Raddisson s-a transformat într-un hotel de limbă germană, un furnicar de “Sprechen-Sie-Deutschi”, lucru oricum neobișnuit pentru perioada calmă de extrasezon. După câteva bâjbâieli de început, explicabile prin lentoarea cu care păreau să se miște lucrurile la poporul ăsta vesel dar cam « relaxat », au luat curba destul de elegant: brusc au apărut peste tot abțibilduri pe care scria în germană că ușa se împige, respectiv se trage, că ascensorul duce la restaurant sau că p-aci ți-e drumul spre plajă. Ne-am distrat la auzul accentului anacronic cu care vorbea germana o cetățeană rasată pe care nu știu de unde o scosese ră ca să ne stea la dispoziție pe post de tălmăcitoare la recepția hotelului. În orice caz, ce le-a lipsit la competență, au știut să substituie prin bună dispoziție și ospitalitate, în așa fel încât chiar numai habotnicii notorii au rămas neînduplecați până la capăt cu criticile lor. Gurile rele susțin că ăștia oricum au întotdeauna ceva de comentat.

Doar cu titlu informativ, printre neregulile care într-adevăr nu sunt de trecut cu vederea, se numără lipsa crasă de măsură a timpului la bahamezi: autobuzul care urma să ne ia la ora 9 a plecat deja la nouă fără douăzeci, gol, bineînțeles. Delegația austriacă trebuia să ia avionul de întoarcere la ora zece dar, deși s-a prezentat la aeroport reglementar, cu o oră înainte de decolare, n-a mai fost primită în avion, pe motiv că ... avionul

lor se umpluse deja cu alți pasageri întârziați de pe la alte curse. Cum nu s-au găsit locuri pentru ei nici în cursele de ora 11, 12 și 13, au ratat îmbarcarea pe vasul de croazieră care îi aștepta – sau mai bine zis nu i-a putut aștepta - la Miami. Au fost nevoiți să zboare în întâmpinarea navei de lux pe care au urcat abia două zile mai tarziu în ...Puerto Rico. Replica dezarmantă a funcționarilor de la aeroport în fața deznădejdiilor lor tipic teutone - obișnuiți să meargă treaba nemțește, șnur - a fost cam la modul “dar ce vă grăbiți așa, că doar tot acolo ajungeți! Nu vedeți ce frumos e aici și cum râde soarele?”. No comment....

În Spania există o mentalitate a amânării, vestitul “mañana”, adică toată lumea întârzie. Lipsa de punctualitate e privită aici ca un delict cavaleresc. În Bahamas e invers, se practică devansarea. Să se vină înainte, și să se plece fără tine înainte de ora convenită, asta chiar că pare cel puțin ingenios. Precum Tușica - o bătrână din satul bunicilor mei - care avea obiceiul să se ducă de cu seară la gara din comuna vecină și să aștepte acolo trenul de Sibiu, care venea abia a doua zi dimineață. Doar așa era ea liniștintă că poate să-și vândă ouăle de la găinile ei în Piața de la Sibiu a doua zi, fără să intervină ceva neprevăzut. O fi știut ea, “Tișa noa”, că mai sunt alții ca ea peste ocean?...

Revin la primele zile de concediu și insist că așa popor vesel și muzical ca bahamezul, eu n-am mai văzut. Femeile care serveau pe la mese micul dejun, negrese cu șolduri voluptuoase care aminteau de guvernanta lui Scarlett O’ Hara din “Pe aripile vântului”, cântau în timp ce-și făceau munca, nu se grăbeau niciodată și aveau într-una zâmbetul pe buze. Ți-era mai mare dragul să le lași un bacșis, de bunăvoie, chiar dacă nu era solicitat (“nu e obligatoriu, dar se acceptă cu grație”). Obiceiul ăsta american cu “tips”-urile l-am priceput destul de repede.

Două vânzătoare stăteau la taclale într-un magazin. Povesteau despre un cuplu proaspăt căsătorit și erau entuziasmate de combinația dintre culorile tenului mirilor. Ziceau că sigur vor avea copii drăgalași, pentru că mirele era negru ca abanosul iar mireasa era un fel de metisă măslinie. Ca să vezi ce subiect de conversație insolit! Deloc rasist sau

deplasat ! Pur și simplu natural. Într-adevăr câteva fete de pe acolo păreau adevărate nimfe, demne de orice copertă de revistă, gingașe și naturale de parcă s-ar fi născut prințese de abanos.

În general, localnicii au tenul foarte închis la culoare. Bărbații sunt destul de uscățivi, genul “gazelă” care fuge pe la televizor de mănâncă pământul pe la competițiile de atletism. Femeile, în schimb, sunt adesea mai masive, genul “mămică”, lucru care nu le împiedică să se miște cu o naturalețe de invidiat, în majoritatea cazurilor cocoțate pe pantofi ultraeleganți, cu tocuri cui foarte înalte. Dansează într-un ritm fascinant. Unde i-am văzut dansând ? N-am avut nevoie de bilet la spectacolul de la cazinou. Pur și simplu a fost suficient să deschid ochii pe plajă ca să-i văd cum se salutau între ei când se întâlneau în drumurile pe care le făceau cu diverse comisioane, improvizând pași de dans pe muzica de la radio sau cântându-și singuri. Odată m-au luat și pe mine de mână, dacă tot treceam pe acolo...

M-au cucerit aromele exotice care pluteau prin aer. Coctailurile lor cu fructe exotice (Banana Mama – portocaliu, Pina Colada – alb lăptos, Goombay Smash – roșu s.a.) m-au dat gata din primele zile. Fiind cu alcool, nu-mi priau în timpul zilei toride, chiar dacă aveam totul pus la dispoziție în mod gratuit. Comanda ne venea direct la șezlongul de pe plaja (dar am auzit că și la Mamaia e la fel). Ziua beam diet coke, seara mai beam și vin. Au prin Chile și prin California niște picături care mie una mi-au priit mai bine chiar decât cele scumpe frantuzești (sper să nu mai înjure careva).

Dacă ar fi fost să plătim fiecare consumație, nu ne-ar fi ajuns banii nici pentru trei zile. Numai o bere costă deja 7 dolari, micul dejun era 40 de dolari pentru amândoi, un meniu la amiază costa 39 de dolari de căciulă. Horror la prețuri, de asta merge toată lumea pe sistemul american, all inclusive. În schimb, mirosurile lor apetisante dau dependență. Până și săpunurile din camera de hotel emanau arome citrice și mentolate. Se pot cumpăra în ateliere de manufactură locală, sub toate formele și cu toate aromele posibile, de-ți vine sa muști din

ele, nu alta! La fel lumânările artizanale, ceara parfumată ca un pepene proaspăt sau cu arome de mango cu vanilie, turnată în câte o cochilie de scoică de pelegrin iacobin.

În rest, nu prea sunt lucruri cu profil local care să tenteze la cumpărături, exceptând bineînțeles bijuteriile cu diamante sau smaragde columbiene, care invadează piața la preturi de dumping (adică de la câteva sute de Euro în sus). Există în Nassau o stradă întreagă numai cu magazine de pietre prețioase.

Am întreprins câteva excursii pe insulele cu vad turistic moderat. Norocul nostru a fost că sezonul era deja pe sfârșite, așa că am putut dispune de spații fără aglomerație prea mare. Pe una din insule, supranumită “Insula lui Robinson Crusoe”, am fost aduși dimineața de un vaporeș și recuperați seara. Fiecare a putut să dispună peste zi de colțul lui privat de insulă pustie, neamenajată și să se zbenguie în voie printre pești exotici și corali. Bariera de corali din arhipelagul Bahamas e cotată ca fiind a treia din lume. La “Robinson Crusoe” n-am fost lăsați chiar tot timpul de capul nostru; pe o platformă ușor accesibilă din orice direcție am avut la dispoziție un bufet tropical tipic. O pereche de localnici vârstnici ne-a însoțit pe tot parcursul excursiei, inclusiv pe vasul care ne-a transportat întracolo, cu acorduri molcome de chitară și de tamburină din muzica locală specifică. Un fel de Harry Belafonte mai bătrân dar neaș.

Bufetul cu pricina se cam repeta în toate excursiile pe care le-am făcut, inclusiv la câteva din restaurantele care țineau de hotel. Oricât de pornit ai fi pe dietă, doar copane de pui, salate de ananas cu papaya, aseasonate cu condimente pișcătoare nu sunt totul. Doar de la sosul pe care scria “medium” îți ia foc gura și parcă arde până-n urechi. Mi-am adus în bagaj ca suvenir un borcan de gem de ... ardei iute. Din păcate am constatat că felurile de mâncare se cam repetau iar necazul mare e că se asociau cu sosuri grele și cu carne din abundență, de exemplu coaste la grătar cu sos tomat american! Pentru cine vrea să rămână neschimbat, stau la dispoziție sălile de gimnastică, baia turcească și sauna finlandeză, în plus bicicletele din dotarea hotelului, terenul de golf și antrenorul de tenis.

Altă excursie a fost pe insula cu laguna în care trăiește în semilibertate o colonie de delfini, pentru mine punctul culminant al concediului, având ocazia să intru în contact direct cu unul dintre ei. Îl cheamă Andy, are douăzeci de ani (trecut de prima tinerețe) și cântărește 300 de kilograme. Mi-a rămas sufletul la el. Fiind mamifer, are sânge cald iar pielea îi e moale și totuși fermă la pipăit. Nici gând să se compare cu atingerea unei reptile, așa cum am crezut eu până acum. S-a apropiat de mine cu mare grijă, ca să nu mă sperie și am simțit foarte clar că a știut cât sunt de emoționată. Are chef de dans și de joacă. Experiența apropierei de delfin rămâne neuitată pentru că intri realmente în comunicare cu el.

Un miliardar din Africa de Sud a cumpărat un areal imens de pe insula vecină celei cu capitala arhipelagului și a construit pe el un complex monumental: “orașul scufundat”, Atlantis, omagiu adus lumii legendare dispărute în mare. Te plimbi prin încăperi cu obiecte de uz cotidian, care parcă au ieșit din cărțile lui Jules Verne, direct de pe submarinul căpitanului Nemo. Costume sofisticate de scafandri, uși subterane grele, tuneluri subacvatice ca-n filmele cu James Bond, semne hieroglifice indescifrabile scrijelite pe pereti, cu semnificații oculte, formule complicate și hărți stranii întinse pe mese din piatră masivă. Totul lasă impresia că tocmai ar fi ieșit cineva din încăpere și te aștepți să se întoarcă degrabă. Ghida nostimă ne-a povestit tot felul de minunății, mai în glumă mai în serios, despre animale ciudate care trăiesc doar la mari adâncimi, unde nu le găsește lumina zilei și despre orașe subacvatice cu toate facilitățile moderne, ascunse sub un clopot de sticlă. În afară de “lumea imaginației”, o parte importantă din “Atlantis” e constituită de acvariul bifurcat în numeroase bazine, legate între ele prin canale care te fac să te simți ca-ntr-un labirint, până le pierzi șirul. Lăsând la o parte rechinii, caracatițele, pinguinii și alte vietăți care se mai pot vedea și prin alte părți, ne-a impresionat tare un pește manta imens, pește înrudit cu rechinul, plat cum e covorul lui Aladin. Deși imens cât o casă era doar un “bebeluș”

pe care urmează să-l lase în libertate când va crește mare, pentru că nu va mai încăpea în bazinele lor.

În mijlocul lagunei, pe post de acvariu izolat în ocean (cine e aici “exponatul” și cine e “vizitatorul?”), înconjurat pe trei laturi de sticlă groasă, se află un restaurant cu mesele în imediata apropiere a vânzolelii din apă. Din câte am înțeles noi, mesele de lângă “ecranul” acvariului sunt foarte căutate pentru o cină romantică. În schimbul unei sume de bani, logodnicul care vrea să-i facă o surpriză iubitei, poate rezerva masa decorată romantic, cu o lumânare aprinsă, care îi așteaptă pe îndrăgostiți. În dreptul mesei se poate afla “din întâmplare” unul din scafandrii parcului, ocupat la ora respectivă cu curățenia din interiorul bazinului. La un semn convenit dinainte, scafandru se deplasează în apă până în dreptul mesei și se lipește de geam ținând în mână o pancardă pe care scrie “will you marry me?” (“vrei să te căsătorești cu mine?”). Asta apropo de motivația frecventă a multor vizite în Bahamas.

Orașul Nassau, capitala arhipelagului, e un mozaic aparent contradictoriu de nou amestecat cu vechi, în măsura în care se poate spune că există “vechi” în sensul clasic pe care îl cunoaștem noi din bătrâna Europă. Abundă clădirile în stil colonial britanic, cu coloane și balcoane, cam ca la Casa Albă, bine întreținute și zugrăvite în culori pastelate, de bomboane. Alături de ele se poate întâmpla să vezi o cocioabă încropită din câteva scânduri adunate la repezeală, cu un acoperiș din tablă, într-o curte cu un trunchi de copac tăiat la înălțimea genunchiului, pe post de scaun, sau cu o caroserie de mașină ruginită abandonată în mijlocul unui vraf de pungă de plastic și de conserve goale. Lipsa de sezon cu adevărat rece face posibilă existența unei mulțimi de locuințe precare, în fața cărora șed localnicii la un taifas. Atât primăria cât și clădirea guvernului sunt zugrăvite în roz, de nu te poți abține să nu le iubești.

Cele mai impunătoare sunt bisericile, o mulțime, și vilele predicatorilor, care am înțeles că nu sunt prea agreați de băștinași, pentru că încasează taxe grase pentru nunți, botezuri și înmormântări. Una din turele cu bicicleta ne-a purtat pe

“șoseaua de milioane” (“one million lane”), unde fiecare vilă costă cel puțin un milion de dolari. Vila prim-ministrului era mult mai modestă decât cea a vecină, a predicatorului.

La fel, am rămas surprinși de opulența aproape indecentă, fără “understatement” european, din Sandy Bay, un golf cu ieșire la mare, în care fiecare vila are locul ei de “parcare” la apă pentru iachtul din dotare. La întrebarea care din preoți e mai bogat – cel catolic, cel evanghelic? – ghidul s-a uitat la mine fără să priceapă ce vreau și mi-a răspuns amabil că la ei predicatorii nu sunt legați de un rit special, ci pur și simplu, cei care “simt chemare” predică legile morale și supremația lui Iisus.

Antrenorul meu de tenis mi-a spus că pot să-l ”angajez” în orice zi a săptămânii, cu excepția duminicii, pentru că duminica își ia familia și se duce la biserică “ca să se roage să i se ierte toate păcatele făcute în viața asta”. De către cine ?

Am observat că bahamezii sunt foarte credincioși. Se duc toți în fiecare duminică la biserică, îmbrăcați în hainele lor cele mai bune, și dansează și cântă în cinstea lui Iisus.

În mini-autobuzele care circulă permanent în jurul capitalei, legând toate colțurile insulei între ele, aproape că nu găsești un loc liber pe marginea parbrizului, așa de multe sunt mesajele religioase lipite pe el. Abundă “Domnul le vede pe toate”, “fă numai bine și vei culege bine” sau pur și simplu, în engleza “Jesus is Lord”. Astea toate sunt situate direct lângă semnul de “Nu mâncați, nu beți, nu fumați în mașina mea! Mulțumesc!” sau ”bacșișul nu e obligatoriu, dar nu-l refuzăm”. Prin simpla citire a mesajelor din interiorul maxi-taxiurilor cam dărăpănate, află deja o mulțime de lucruri despre populația locală. Costul unei curse e de un dolar de persoană, se plătește la coborâre, direct la șofer, simplă lege nescrisă, clară, garantând un tratament democratic egal pentru toată lumea. Lucrul ăsta te face să te simți deja ca unul de-al lor, ca într-o familie, dacă te încumeți să te amesteci printre ei și nu te rezumi doar la excursiile organizate prin hotel. Țara e sigură, delicvența e neglijabilă, turiștii nu au de se teme.

La distileria de rom Bacardi poți să te îmbeți doar de la mirosul plin de eter din halale pline cu butoaie.

Aproape de capitală e și casa răposatului Bob Marley, care a preferat să stea aici, unde era viața mai liniștită, decât în Jamaica natală, scuturată de violențe și de droguri.

Muzeul de artă locală e plin cu trăznăi moderne cu iz aborigen, un loc pe care mai nimeni dintre turiști nu-l frecventează, ba chiar nici localnicii nu știu să te îndrume unde e, dar care cu atât mai mult cucerește prin inedit.

Ca pentru final, mai merită relatat despre frenezia cu care petrec localnicii de două ori pe an în cortegii de mascați, însoțiți de o muzică ritmată asurzitoare: adoratul carnaval "Junkanoo". La cuvântul ăsta sclipesc ochii fiecărui bahamez, fără excepție. Mișcările lor ritmate zbuciumate și măștile multicolore, cu pene lungi și cu bucățele sclipicioase din cioburi de oglindă aduc de departe cu coroana pe care o poartă pe cap căpeteniile de trib prin filmele cu indieni, mai ales că și fețele le sunt pictate asemănător. Ritmul sacadat în care bat în tamburine și suflă în tot felul de instrumente rudimentare sfârșește prin a te transpune într-o transă plăcută. De Anul Nou dansează tot orașul pe străzi, mereu în același ritm, ca-ntr-un ritual sacru, până-n zori de ziuă. Au până și un muzeu al Junkanoo-ului, unde ești tratat cu interes pentru că nimeni nu s-a mai rătăcit pe acolo cam de multă vreme, probabil pentru că spectacolul străzii e mult mai antrenant decât exponatele de prin vitrine. E drept că nu aveau decât măști și instrumente muzicale expuse, dar mie tot mi-a plăcut (iar intrarea a fost gratuită...).

Ar mai fi multe de spus. Despre micile detalii rămase din vremea când erau colonie britanică (expresii verbale demodate precum "Thou", adică un fel de "Dumneavoastră" de pe vremea lui Shakespeare), uniforma cu șorț și guler scrobît, de guvernantă, pe care o poartă femeile de serviciu în hotel sau uniformele de școală ale copiilor, cu fuste plisate și cu cravate ca ale noastre de pe vremea când eram pionieri. Mi-a rămas în minte felul "obraznic" în care se bombează crupele localnicilor înapoi, când te uiți la ei din profil. La început am crezut că e

doar o iluzie optică și mi-am închipuit că am de-a face cu cazuri izolate, pentru că îmi închipui că e incomod pentru șira spinării să stea torsionată așa nenatural. În termeni medicali, lordoză sau scolioză. Cu timpul am realizat că e o caracteristică generală; până și în tablouri sunt redade fundulețele așa. Am îndrăznit chiar să întreb o vânzătoare dacă nu cumva e dorită și cultivată intenționat poziția asta incomodă, provocată eventual prin cine știe ce înfășări îndemânatice ale bebelușilor, de mici. S-a uitat la mine amuzată și mi-a replicat că nu e efectul nici unei intervenții din afară. Poate că e un endemism specific local. Pentru o clipă m-am gândit chiar și la insulele Galapagos – firește fără intenția de a jigăni – căci acolo sau perpetuat ciudățeniile, datorită izolării. Dar am renunțat rapid la explicația asta; Bahamas e atât de aproape de “restul lumii” încât nu se poate vorbi despre o “izolare” la modul serios. În fine, e bine când rămân mistere nedezlegate. Se spune că ele ne fac să revenim.

Deși nu mai ține de Bahamas, drumul de întoarcere a avut și el “suișurile și coborâșurile lui”, căci a trebuit să trecem din nou, ca și la venire, prin furcile caudine ale controlului vamal din aeroportul de la Miami, să stăm la coadă pentru formalitățile absurde de emigrare, să mai lăsăm odată amprentele noastre, să ni se mai facă încă odată fotografiile fără să fim întrebați, și, peste un sfert de oră, să stăm iar la coadă pentru formalitățile de ieșire din SUA, cu tevadura asemănătoare. Când te gândești că, de fapt, noi nici n-aveam de gând să intrăm în Statele Unite! Dar mă rog, acordăm circumstanțe atenuante și chiar ne bucurăm că, în felul ăsta complicat, avem măcar iluzia că am fi apărați de eventuali teroriști dornici să ne arunce în aer. Momentan America nu e deloc primitoare, se simte că e pur și simplu o țară în plin război. La ducere m-au scos din rând tocmai pe mine, felicitându-mă că sunt “aleasa” calculatorului pentru o cercetare corporală mai amănunțită, mi-au luat probe de “miros” din pantofi, din geantă, și de sub braț. La întoarcere i-au controlat, măsurat și cântărit soțului meu cupa câștigată în competiție, nu care cumva să fie făcută din droguri presate.

La banda de cercetat bagajele de pe aeroportul Charles de Gaulle din Paris am dat peste un francez bine dispus care, nici una nici doua, ne-a luat trofeul sportiv din mână glumind: “Ce drăguț! Pentru mine? Dar nu trebuia să vă deranjați!” Iar când ne-am reclamat cupa înapoi, vameșul a pus mâna pe mine, cu tipicul franțuzesc “o lala, l’ amour, atunci dă-mi nevasta, ca e oacheșă” etc. etc. etc. În clipa aceea ni s-a luat o piatră de pe inimă și nu ne-am mai simțit indezirabili. Tot stresul călătoriei ne-a căzut ca un bloc de gheață de pe umeri și am râs amândoi, acum că “am ajuns în sfârșit acasă”, chiar dacă de fapt eram de abia în Franța.

La sfârșit n-a mai contat că bagajele ne-au dat emoții, întârziind patru zile, lucru explicabil dacă stai să te gândești cât de greu ne-a fost nouă să găsim rapid căile cele mai scurte care să ne scoată la liman de prin aeropoarte aglomerate. Suntem acasă iar în camera mică – cea de musafiri - miroase îmbătător a mentă cu mango și căpșuni cu pepene proaspăt.

*„Poartă-te cu oamenii
de parcă ar fi ce-și doresc ei să fie
și așa îi vei ajuta
să devină ceea ce pot fi.”*
Johann Wolfgang von Goethe

DIASPOREZUL

(reflecții pe marginea unui articol din revista Dilema,
semnat de Domnul Andrei Pleșu)

Nu numai românul itinerant, ci și italianul, neamțul, belgianul, englezul, olandezul și francezul – mă limitez intenționat la enumerarea națiilor cu care am de-a face chiar în clipa de față în Spania și pentru care bag mâna în foc – așadar toți experimentează dedublarea în afara granițelor țării. Că poate fi patetică sau ridicolă dedublarea cu pricina, asta depinde de fiecare individ în parte, nu de nația căreia îi aparține.

Interesant este că fiecare își varsă năduful cu predilecție asupra conaționalilor săi. La prima vedere, pare ipocrit cum amicul nostru olandez preferă să ia loc la restaurant în capătul opus mesei la care se vorbește limba lui, pe motiv că „sunt foarte puțini olandezi normali pe lumea asta”. Ca să nu mai vorbesc de Karin - nemțoaica cu soț englez – cea care refuză consecvent să vorbească limba germană, pe motiv că „nemții sunt mereu nemulțumiți și cârcotași”. Greu de contrazis, căci, prin poziția inflexibilă adversă propriului ei neam, nu face decât să confirme teza criticismului exacerbant. Nu degeaba o alintă propriul ei soț cu porecla „little Adolf”.

Doar la prima vedere sunt aberante dezicerile astea publice, căci, dacă privim mai îndeaproape cazul, e clar că oamenii

aceștia trebuie să fi avut un motiv când au plecat în lume și s-au stabilit în altă parte. Cu alte cuvinte, au fugit de apucăturile de acasă, fără să bage de seamă că, de fapt, ei le poartă și le distribuie uniform pe mapamond.

Am făcut introducerea asta cam lungă ca să estompez agresivitatea sentinței grăbite, potrivit căreia am fi ușor schizofrenici deîndată ce ne stabilim departe de Carpați. Faptul că nu numai diaspora română, ci și cea a altor popoare prezintă un comportament ciudat, îndulcește din start gravitatea afirmațiilor. Ar fi absurd să negăm că există un oarecare grad de dedublare; el e chiar necesar; fără el nu ne-am putea adapta în lume. Cu mențiunea că nu e neapărat un „defect” tipic românesc, ci mai degrabă o calitate omenească, în general.

Există trăsături de caracter specifice fiecărei națiuni, trăsături care ar putea provoca un anumit model de dezechilibru în fiecare din noi, asta e incontestabil. Cu deosebirea că, să-mi fie cu iertare constatatarea, un model de bază al „românului”, nici până astăzi nu există. Ergo, nici model de dezechilibru tipic românesc nu putem avea. Habar n-am din ce cauză, nu sunt nici istoric nici sociolog de profesie, deși recunosc că m-ar tenta să fiu de toate, întruchipând prototipul dezechilibratului paranoic universal, atât de universal, încât ar putea defini Omul, ca studiu de caz, indiferent de nație! Cu asta chiar că i-aș depăși Domnului Pleșu mai mult decât așteptările!

În fine, revenim la oile noastre: din cauză că noi, românii, am trăit despărțiți până nu demult - adică de pe când bunica mea, care mai trăiește și astăzi, împlinea doi ani - nu reacționăm toți la fel, în circumstanțe identice. Așa se face că eu, citind despre dilemele Domnului Pleșu, când i se întâmplă să fie în repetate rânduri oaspete peste hotare, nu m-am putut regăsi sub nici o formă în pielea sa. Cum nu m-am putut dumiri nici de sensul întrebării dintr-un mesaj de email primit de la o fostă colegă de facultate: „tu cum ai emigrat?”. „Habar n-am, soro! Care emigrare? Știu doar că am avut o grămadă de probleme cu coordonarea actelor de căsătorie între țările noastre de proveniență și de ședere. Dar mi-am zis că asta e vina noastră și

le-om răzbi noi cumva, dacă ne-a fost sorocit să făptuim uniunea teutono-latină pe teritoriu maur. Bănuiesc că am avut noroc că nu ne-am întâlnit în Evul Mediu, întâmplător”.

Cum să susții că suntem toți la fel, când prietenul cel mai bun al tatălui meu se definea el însuși drept „răgățean”, în timp ce amica mea din liceu se bătea cu pumnul în piept după câte o bere, cum că ea e „olteancă”, iar „ardeleana de mine” nu s-a sfiit să vândă la nudiști, în Eforie, șlapii aduși din Bulgaria de colegul de facultate, Sergiu, dar n-a ratat niciodată ocazia de a-l taxa usturător sub centură, insistând să-l numească „Serghei”, doar pentru că era moldovean?! Ce vreau să spun cu paragraful acesta? Simplu: nu vibrăm toți la fel, nici măcar când suntem singuri printre străini. Unul e sensibil ca un diapazon și aude cum tușesc îngerii (precum Domnul Pleșu, care simte cum i se desprinde un al doilea Eu din coastă); altul e mitocan insensibil, interesat doar să-i danseze mândra senzual pe fundal de manele, iar al treilea e negustor priceput („cât a luat nevasta bacșiș la o masă de patru?”), sau megieș destoinic („eu șap de aicea până aicea, și dacă mă prinde gaia, am asigurare medicală”).

Deunăzi eram la cumpărături împreună cu o prietenă, tot româncă. Auzind cum discutăm, vanzătoarea - o blondă superbă - ne-a intrat în vorbă și ne-a declarat că e olandeză, logodită cu un român harnic, arătos și destoinic („probabil ardelean” – mi-am gândit eu în barbă; „mai mult ca sigur, bucureștean de-al meu” și-o fi șoptit însoțitoarea mea în gând). Oricât de greu ne vine să credem, noi românii avem o imagine în străinătate mai bună decât ne-am aștepta. Ni s-a dus vestea cum că am fi harnici, docili și modești, un rol destul de incolor în istorie, dar practic. Bineînțeles excludem bandele de tâlhari, falsificatori și proxeneți, cu care dealtfel nu cultivă nimeni relații directe, așa că nu dispunem de dovezi concrete sau de surse de informații solide despre eventualele conflicte în plan psihologic cu care au de luptat subiecții respectivi. În concluzie, abundă exemplele de români bine integrați în occident, oameni cu scaun la cap și cu echilibru emoțional incontestabil, cu familii respectate și cu cariere exemplare. Nimeni nu ne tratează drept „oameni de mâna

a doua” și nici noi n-avem interes să ne autoflagelăm cu conflicte emoționale risipitoare de energie.

Ca mai tot ce se întâmplă în lume, fenomenul adaptării la nou e și el dominat de mecanismul cauză-efect. Din moment ce viața noastră în diasporă nu e neapărat scena zilnică a luptei acerbe pentru supraviețuire și cu atât mai puțin o pistă a continuei competiții capitaliste pentru trofeul supremației („cauza”), nici egoul nostru nu are motiv s-o ia razna și să se chinuie cu veșnice dileme de autodefinire („efectul”). Admit că e lăudabil efortul intelectual pentru a afla cine suntem și în ce măsură ne confundăm cu țara de origine, până la ce punct preluăm valorile patriei de adopție și cum intervenim în peisajul actual al lumii, fără să părem deplasați.

Din păcate, nu intelectul e cel care face ordine în dulapul nostru cu simțăminte; indiferent de voința noastră, absorbim și prelucrăm în plan emoțional trăiri disipate și după o vreme ajungem să ne definim mai mult prin „țicnelile” individuale decât prin „modele naționale tipice”. Pentru cine n-a atins încă stadiul acesta de relativă stabilizare a persoanei sale, e evident că se află încă pe drumul într-acolo și probabil că mai are de mers.

Până la un anumit punct, paranoia e în fiecare om. Câtă vreme nu trece la cârmă, rămâne o reacție firească de autoapărare, un mecanism sănătos care ne ferește de mai rău. Singura cale de a depăși stadiul incomod al întrebărilor fără răspuns e căutarea încăpățanată, baia și mai adâncă în masa de oameni și de culturi noi, călătoria în diversitate, ascultatul de știri și la spanioli, la italieni sau la polonezi, schimbul de idei cu Canada până la însângerarea degetelor pe tastatură, o aruncătură de privire în Univers mai departe de Ceața lui Orion. Cu puțin noroc, privirea se limpezește brusc, că la trecerea unei imagini din plan bidimensional în tridimensional, lăsând loc revelației că avem de-a face cu un univers în fiecare om și nu cu un om universal, bun la dezșurubat ambițiile mărunte ale oricărui popor, ca o cheie universală.

Va spune Domnul Pleșu că, în ciuda tonului meu polemic, noi doi suntem de fapt de aceeași părere, cum bine remarca în alt eseu: *“Când cineva trece printr-o asemenea criză, de vină e, în primul rând, umoarea proprie. Te poți acuza că ai consimțit în prea mare măsură imediatului, că nu știi să-ți dozezi timpul și afectele, că nu mai deosebești între esențial și accesoriu, că, în sfârșit, ai scos din calculul zilnic valorile zenitale.”*

Oare îi servește la ceva dacă îi spun că nu e singur și că, în ciuda aparențelor, ieșirea din criză nu e nici pe departe așa de anevoioasă cum și-o imaginează, zicând că trebuie “să ne dăm seama de gravitatea primejdiei”?

Marile soluții vin singure, pe neașteptate și uneori au răbdare cu noi; la nevoie apar în repetate rânduri, până ne prind odată cu ochii deschiși. Uneori se furișează camuflate atât de bine, încât nici nu le observăm decât după ce și-au făcut datoria și ne-au scos din impas.

Revin asupra articolului Domniei Sale, intitulat „Românul în diasporă” și conchid:

E remarcabil cum, pornind de la observații bazate pe propria persoană:

„Nu te poți abține să asumi pînă la capăt noutatea în care te afli, dar nu poți să te desprinzi de aromele autohtone, de zvonurile spectrale de-acasă.”

generalizând și trecând apoi în revistă, cu vădită distanțare, portretul-robot al unui ipotetic diasporez “made in hell”

„Dacă sînt credincioși, au de străbătut, interior, infernul însuși. Căci trebuie să împace orgoliul cu smerenia, să adopte teoria iubirii pe un fond de ură smintitoare, care le otrăvește fiecare clipă. Lor și celor din jur. Supărați (simultan sau alternativ) și pe conaționali, și pe "străini", intoxicați de frustrări și ambiții de nedomesticit, cînd cățarați pe cai mari, cînd înnoroiți în afecte tulburi, deprimați, îndîrjiți, oamenii aceștia sînt o emblemă a nefericirii.”

autorul articolului atinge în doi pași și trei mișcări stadiul tolerant-mărinimos al judecătorului lucid, păstrător al rețetei

miraculoase, cu speranțe de autoînsănătoșire (nu ca alții, care s-au îmbolnăvit probabil pe viață, cei „plecați” definitiv!).

Și de aici, concluzia doctă: *„Sînt pentru două luni la Berlin și nu sînt scutit, la rîndul meu, de o formă (minoră sper) de schizofrenie.”*

Ehehei, stimati zmei! De-ar fi toate așa de simple pe lumea asta...

**“Sunt pesimist pentru prezent,
dar optimist cu viitorul.”
Wilhelm Busch**

SILVANA, PRIETENA MEA

Are capul pe umeri, Silvana noastră. Ea e la a doua *facultate* și știe ce vrea. Mâine are un examen important. De la o vreme încoace, berbecul de la bancă îi mănâncă zilele. Din cauza lui n-a avut vreme să se pregătească temeinic pentru examen. Era neapărat nevoie de ea ca să traducă materialele din germană? Nu. De parcă pentru așa ceva au angajat-o! În loc să angajeze, cu *bani* puțini, pe cineva potrivit pentru jobul ăsta simplu.

Bani a cerut Marcel azi dimineață, când a sunat. Zicea că dacă nu-i dă, se duce pe capul mamei și tatei. De ce oare s-a nimerit să aiba ea așa un frate leneș și inconștient? S-au întâlnit în stația de *metrou* și i-a dat ceva. Amânat nu înseamnă rezolvat. Dar orișicât.

Cu *metroul* a circulat azi pentru că de dimineață a găsit parbrizul Daciei spart. Probabil s-au jucat copii pe stradă și au aruncat cu pietre. Noroc că tatăl Silvanei e săritor și descureț; a luat mașina și i-a făcut deja rost de alt parbriz! Mâine dimineață, Silvana va găsi mașina parcată la locul ei, în fața blocului, cu parbrizul nou. Nu știe ce s-ar face fără *tata*.

Și fără mama. Azi iar i-a adus salată de vinete și a făcut curat în toata casa, în timp ce Silvana a muncit la *cinci mâini* la birou. Nu că ar fi ea mare, casa: un apartament de bloc, cu 40 de metri pătrați, nu cine știe ce. Dar Silvana n-are timp nici să moară.

Cele „*cinci mâini*” i-au crescut în ultimii trei ani, de când s-a hotărât să nu mai accepte munci sub calificarea ei. Vorbește

concomitent în trei limbi la telefon, semnează în același timp cereri și contracte, formulează mesaje pe calculator, elaborează statistici și analize pentru șefi, urmărește transporturile în vamă, rata de schimb, cash flow-ul și câte și mai câte! Nu era mai bine înainte, ca „asistentă” – adică, pe românește, secretară - măcar n-avea răspundere! Acum are mâini sprintene. Doar când vine salariul, rămâne într-un deget. Restul de degete i le împrumută colegului ei, cel trimis din partea firmei–mamă, austriacul. Lui îi trebuie multe *degete*, ca să ia banii, cei mulți, pentru că a acceptat să lucreze într-o „țară cu risc”. El cu banii, ea cu munca, c-așa e la noi... Dar fără el n-ar veni firma încoace, la noi, la România. Să zicem Danke!

La un *deget* s-a tăiat Silvana adineaori, când a vrut în graba mare să-și taie o felie de pâine, cu ochii ațintiți la pagina 53 din manualul de Marketing. Se presupune că a trecut prin materie de cel puțin *trei ori*, dacă vrea să ia notă de trecere la examenul de mâine. Cartea are patru sute de pagini.

De *trei ori* a încercat să sune azi la facultate ca s-o întrebe pe Doamna Secretară Șefă dacă o poate programa mai târziu la oral, pentru că vrea să dea întâi o fugă până-n vamă. Se pare că în toate trei ocaziile, Doamna Secretară Șefă tocmai ieșise în pauza de *cafea*.

Cafeaua scoate un abur îmbietor. E șase dimineața și Silvana a citit toată noaptea. A trecut o dată și jumătate prin materie. Apoi un duș alternativ cald/rece, și cafeaua. Care o va pune pe picioare. Silvana are cearcăne, dar poate cu ele să aibă noroc. Să facă impresie. O să treacă și examenul ăsta; totul e să se adune, să se controleze și să se concentreze la *timp*.

Timp nu mai e mult. Până la facultate sunt trei kilometri. Afară ninge, dar e plăcut. Zapada e încă moale; nu vor fi probleme la pornit mașina. E cazul să coboare și să încălzească motorul, ca să dezghețe parbrizul. Parbrizul ăsta nou e așa de curat de parcă nici n-ar fi acolo. Abia acum realizează Silvana cât de „obosit” era cel vechi. Noul e de o transparență perfectă. În mașină e frig, bancheta e umedă. Ninge înăuntru, prin parbrizul cel nou care...nu e. Se vede treaba că șmecherii i l-au

spart ieri intenționat, ca să-și pună ea unul nou iar ei să-l fure apoi pe cel *nou-nouț*. L-au fixat probabil cu două ventuze mari și au desfăcut chederul din jur. Așa a auzit Silvana că operează profesioniștii. Trebuie să fi fost mâna lor, pentru că nu e nici urmă de cioburi pe jos. Lucrează curat, băieții noștri! Îi vine să plângă. Dar n-are timp.

Nou-nouț e șalul pe care îl scoate Silvana din geanta ei mare și pătrată, de manageriță la început de carieră. „Centrul geografic al iadului este situat în geanta unei femei” – îi fulgeră un citat celebru prin minte. E bine să ai mereu un șal la îndemână, pe lângă pix și ruj, și agendă și ochelari de soare și potofel și și.... Cu șalul pe cap și cu ochelarii de soare pe ochi, deși e încă destul de întuneric, Silvana demarează spre *semafor*.

La *semafor* șade, apatic, Gicu. Azi are zi de lucru; își face de lucru pe la parbrizele mașinilor, cu un burete și cu o sticlă de Coca-Cola, umplută cu apă și detergent. În zilele de ne-lucru șade lângă semafor cu un picior îndoit sub el, ca și când l-ar avea amputat, și cerșește. Gicu e o fire optimistă; așa fără rost cum pare viața lui solitară, copilul își cunoaște mușteriii și se simte ca peștele în apă, legând vorba cu ei la semafor. Strada e casa lui. De obicei primește măruntiș și de la Silvana. Dar azi e atât de devreme! Amândoi sunt absorbiți de gândurile lor, amândoi privesc în gol drept înaintea, ca două jucării *automate*.

Automat e gestul cu care ridică Gicu sticla de plastic și împroașcă un jet de apă cu dero în direcția parbrizului Silvanei. Apa face spume pe ochelarii de soare marca Ray Ban și pe șalul scump, cumpărat la Viena pe Maria-Hilfer-Strasse. Pe obrazii Silvanei se amestecă leșia cu fulgii de zăpadă, pe jumătate topiți. Și cu câteva lacrimi. Semaforul schimbă pe verde. Undeva în spate rămâne râsul răutacios al copilului. Miroase a curat și a *iarnă*. Silvana recită în gând. Versuri de Marin Sorescu:

„Mi s-a pus un junghi în norul de pe cer
Pe care până atunci nici nu-l observasem
Și mă trezesc în fiecare dimineață
Cu o senzație de iarnă.”

„Iarna... Iar-na. *Iar n-am* sunat la tata să-i spun ce mai e nou. Să-i spun că mi-au furat parbrizul!” – se agață Silvana de-un gând ca să uite necazul. Oare o să primească altul pe gratis dacă ăsta era instalat doar de ieri? „Nu cred că funcționează sistemul pe garanție” – își zice în sinea ei. Mai degrabă apelează la vecinul care a avut aceeași problemă luna trecută (ca să vezi!) și s-a „rezolvat” la jumătate de preț, cu un parbriz la mâna a doua, care arată ca nou. Sigur a păstrat telefonul „furnizorului” cu pricina. „Probabil că-mi vor livra propriul meu parbriz înapoi”-constată Silvana neputincioasă. Data viitoare am să-mi zgârii numele într-un colț, pentru orice eventualitate. Așa măcar să-l pot recunoaște dacă mi-l fură.

Silvana P. parchează la stradă. Nu mai încuie portiera. Ce sens are, dacă tot ninge înăuntru? Aleargă spre a doua *facultate*.

*„Un sfat bun îl transmit întotdeauna mai departe.
E singurul lucru pe care îl poți face cu el.”
Oscar Wilde*

OMUL DE BINE

Pun pariu că, deși nu ne cunoaștem, avem o cunoștință comună. Vă dau câteva exemple, ca să vedem dacă o recunoașteți:

După îndelungă cumpănire în fața raftului alimentarei, vă hotărâți într-un final pentru un anumit produs. Întindeți mâna să-l luați, când din spate se aude o voce: ”nu v-aș sfătui să optați pentru brânza asta!”

sau

Sunteți invitați acasă la cunoștințe. Toată seara ați ascultat răbdător comentarii despre un autor la modă, care, de fapt, vă lasă rece, dar ați aprobat politicos dând din cap, ca să nu supărați pe nimeni. La plecare, gazda vă trage deoparte în dosul ușii și vă strecoară ultima apariție editorială a scriitorului în cauză, cu rugămintea să i-o înapoiați peste o săptămână și să-i spuneți ce părere v-a lasat lectura (!?).

sau

V-ați refugiat în toaleta restaurantului, cu intenția de a vă clăti discret gura după desertul cu ananas, care are prostul obicei de a vă provoca reacții alergice și uneori herpes. În spatele Dumneavoastră, alt oaspete vă observă ca din întâmplare și nu se lasă până nu vă obligă să înghițiți două pastile de bicarbonat de sodiu, garantat contra acidității la stomac („care aciditate?”).

sau

În plină desfășurare de partidă de tenis la dublu, constatați că nu sunteți în formă bună, așa ca vă străduiți să vă concentrați cât mai bine, combătând pe cât posibil sistematic cauzele, cu calm. Partenerul, în loc să treacă elegant cu vederea micile scăpări, nu pierde nici o ocazie pentru a puncta cu aplomb mărinimos exagerat greșelile și vă somează în continuu să nu vă enervați, căci acestea se poate întâmplă oricui. În urma repetatelor intervenții „împăciuitoare”, reușește să vă scoată într-atât de tare din mână încât nu mai faceți decât gafe, lucru care vă enervează și mai tare și va aruncă într-un cerc vicios (poate tocmai ca să nu-l dezamăgiți).

Avem de-a face cu unul și același tip de individ: omul care ne vrea binele. Și de mult ce ni-l vrea, ne aduce în paradoxala situație de a ne asfixia, cu binele lui cu tot. În cele mai frecvente cazuri, efectul sfaturilor lui este dezastruos, contrar așteptărilor sau, în cel mai bun caz, egal cu zero.

Ca să te ferești de el, e util să-l poți detecta cât mai rapid. E un tip „generos” și „dezinteresat” (distribuie sfaturi fără să aștepte o recombensă); sociabil și comunicativ (se bagă unde nu-i fierbe oala, vorbește neinvitat, n-are rețineri față de necunoscuți); e un tip practic (gândește după modelul empiric: „orice problemă are o soluție, în speță una și bună, cea pe care o cunosc doar eu”); dispune de o doză sănătoasă de încredere în sine („dacă îmi dau eu cu părerea, e musai să fiu ascultat”).

Odată ce l-am recunoscut, n-ar strica să știm cum arată opusul lui, omul ale cărui sfaturi merită urmate. Nimic mai simplu: inversăm „calitățile omului care ne vrea binele”. În loc de generos, să fie zgârcit cu sfaturile. Căci acela care are o părere exactă, unică, pe o temă, oricare ar fi aceea, e din capul locului suspect. Numai o minte îngustă concepe o singură soluție. Căutăm așadar un laconic care nu e sigur de nimic.

Dacă primul părea dezinteresat, al nostru trebuie să ceară ceva în schimbul sfatului său. Cu excepția șarlatanilor, mai toți cei care cer bani pentru ceva, oferă la schimb o marfă cu o valoare cât de insignifiantă ar fi ea, altfel nu s-ar vinde. Așa și în

cazul nostru: dacă cineva cere bani pentru o consultație, o face pentru că știe că valorează ceva.

Omul nostru trebuie să fie introvertit și singuratic. Dacă reușim să extragem dintr-un asemenea tip un sfat, înseamnă că o fi ceva de capul lui, altfel nu trecea barierele naturale ale muțeniei care-l caracterizează pe emițător. Bineînțeles că există teoretic șansa ca sfatul să fie prost, în ciuda „sitei” prin care a trecut, dar măcar știm că a fost purecat și cântărit pe îndelete.

Una peste alta, abstractizat, opusul omului care ne vrea binele, cel pe care vrem să-l evităm, este, nici mai mult nici mai puțin, omul care ne vrea răul. Dar stați puțin! Păi așa, din lac în puț? Și apoi, cum să-i deosebești, că doar nu stă scris pe fruntea lor „om de bine” sau „om de rău”.

Metoda cea mai sigură de a te feri de neazuri și de dureri de cap este să nu ascuți de sfaturile nimănui. Mottoul e cunoscut: „Nu-mi dați sfaturi! Știu și singur cum să greșesc.”

Așa că vă dau un sfat: nu ascultați de sfaturile nimănui. Pe bune, v-o zic pentru că vă vreau binele...

*„Oh! Lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase:
Bronz, catifea, lemn sau mătase,
Prin grai aproape omenesc.
Alexandru Macedonski,
„Rondelul lucrurilor”*

SECOND HAND

Când vin vremurile grele, ies la iveală trăsături pe care nici măcar noi înșine nu ni le cunoaștem. Spre exemplu, fireasca și banala acțiune de a cumpăra îmbrăcăminte poate îmbrăca forme noi: nu ne mai imaginăm spontan cu marfa în mână, mirosind a nou și a curat, nu ne mai vedem probând și căutând prin rafturi, printre umerase, după ceva care să ni se potrivească la stil și la buzunar. Nu și când e restriște. Atunci s-ar putea să se trezească în noi dorința de a cotrobăi febril într-o ladă cu cârpe prăfuite.

Mai nou, o duc bine cei din branșa îmbrăcămînții de mâna a doua. O patroană de magazin se laudă la TV cu marfa ei second hand „exclusiv exclusivă” și pomenește fără rețineri nume de personalități care se numără printre clienții ei cei mai fideli. Brusc am devenit toți antirisipă, protectori ai mediului ambiant, toleranți și fantastic de sociali, de când nu mai ajung banii pentru toate capriciile. Frumos. Unde mai pui că instinctele atavice de culegători și de vânători se ascut nemăsurat, odată cu „captura” unui Armani sau chiar a vreunui Chanel!

Dar situația nu e așa de simplă cum pare la prima vedere. Bunăoară, îmi amintesc cum nu la mult timp după eliminarea dictaturii noastre, în București au răsărit ca ciupercile magazinele de îmbrăcăminte de mâna a doua. În speță, vindeau

articole sosite oficial ca ajutoare. Cu greu am reușit pe atunci să-mi conving o prietenă să facem o escapadă într-o astfel de „consignație”, bineînțeles cu condiția ca nu care cumva să mă scape vreodată gura față de logodnicul ei. Făcând abstracție de mirosul acrișor, de „vechi”, din magazin, ne-a făcut plăcere să cotrobăim printre haine și chiar am cumpărat câte ceva, lucruri în stare bună, la un preț mărunț. Aceleași haine, dar cumpărate la prețul real (pe care oricum nu ni l-am fi putut permite), într-un magazin normal, ne-ar fi provocat probabil un duș grozav de adrenalină. Sunt convinsă că atunci ne-am fi simțit obligate să le purtăm cât mai des, ca să amortizăm banii investiți. Așa le-am îngropat undeva în fundul dulapului, și duse au fost pe vecie, fără muștrări.

Nu e o regulă. Mi se întâmplă adesea să cumpăr sau să primesc drept cadou haine de mâna a doua; unele din ele se transformă chiar în piese preferate. Așa se face că, printre puținele lucruri aparent veșnice din dotare se numără un batic cumpărat într-o consignatie din București, un sacou elegant din ajutoare, care îmi vine ca turnat (în schimb, fusta corespunzătoare era dublu de largă – de mă întreb cum o fi arătat olandeza care le-a purtat împreună?!), un sweater roz de Benetton de la o prietenă austriacă (căreia îi rămăsese mic acum zece ani!) și o superbă rochie de gală de la o alta prietenă, care, la rândul ei, nu mai încăpea în ea.

Dacă depășești ușorul discomfort provocat de gândul că țesătura respectivă a mangâiat candva pielea unei persoane necunoscute, aterizezi cu timpul în extrema cealaltă, ajungând să fii fascinat de cantitatea de istorie înmagazinată în banala cârpă. De te-întrebi apoi, cum naiba de te-a găsit exact pe tine, venindu-ți ca turnată. E „învelișul” altcuiva sau ești tu cel care-l umple cu un nou rost? Speculațiile pot merge până la a crede că haina a colindat lumea căutându-te pe tine.

Cam ca rochia mea de gală, care n-a colindat chiar toată lumea, dar o jumătate din planetă tot a parcurs și nu se știe ce-o mai așteaptă.

Istoria vine cam așa:

Ca-ntr-o poveste modernă, se făcea că, undeva pe la Cluj, trăia o pereche de tineri căsătoriți, bine situați, ea profesoară iar soțul activist de partid. Și pentru că nu întotdeauna lucrurile se petrec ca-n basme, ea avea un iubit secret, un tip bine, care era securist. Soțul ei nu știa că-l are, firește.

Pentru că până și în astfel de situații, ușor deviate de la firul idilic, basmul se încapățânează să continue, soțul primește, ca recompensă pentru buna lui purtare în partid, o deplasare în străinătate. Nici mai mult nici mai puțin decât în Statele Unite. Hotărât să ia lumea-n piept și să se întoarcă victorios la turturica lui, soțul pleacă peste ocean.

În grija lor să nu-l lase singur pe acolo, colegii din partid au rugat un amic bun să-l însoțească pas cu pas în călătorie, din umbră, ca să nu i se întâmple vreo năzdrăvănie printre străini.

Cum dracul își bagă coada peste tot - mai ales în poveștile care i se par prea dulcele - agentul secret cu misiunea de a nu-l scăpa din ochi pe soțul voiajor nu era altul decât securistul, prietenul cel mai bun al neveste-si, se înțelege.

Soțul își îndeplinește bine datoria, dar pe măsură ce se apropie data întoarcerii acasă îl cuprinde panica, pentru că nu știe ce cadou potrivit să-i aducă minunatei sale soții. Mai bine zis, știe el prea bine ce i-ar plăcea - o rochie absolut superbă, pe care o vede în fiecare zi în vitrina magazinului de lângă hotelul în care e cazat. Dar nu-i ajunge diurna comunistă pentru așa giuvaer.

Iubitul, neavând altă treabă decât să-l păzească de rele pe bietul om, înregistrează automat pauzele lungi din fața vitrinei cu pricina și, în lipsă de altă ocupație, fabulează și el în gând potrivit rochia de pe manechin pe șoldurile mândrei sale, de care îi e dor. În penultima zi, la trecerea prin dreptul magazinului, soțul înregistrează cu ușurare dispariția rochiei din vitrină și cumpără liniștit un colier. Fericit se întoarce acasă și petrece o primă noapte, din nou alături de ea, povestindu-i cu de-a fir a păr toate peripețiile lui din America.

După un pahar de vin, îi descrie în amănunt rochia visurilor lui. Tinerei neveste i se înceteșează ochii de ciudă că nu i-a

adus-o și blestemă în sinea ei destinul lor de funcționari pârliti. Dar, la o adică, nici colierul nu e de ici colo. Se face pace. Ce atâta tura-vura, bine ca s-a întors soțul sănătos acasă. Că restul se rezolvă! Unde mai pui că și iubitul e din nou prin zonă, proaspăt întors dintr-o misiune secretă („dacă-ți spun unde am fost, apoi e musai să te omor”).

Nu-i de mirare că, a doua zi, la întâlnirea cu iubitul, tânăra cade în extaz la vederea cadoului adus: o rochie superbă, exact așa cum i-o descriesese soțul. Îi vine perfect, ca pentru ea făcută. Rămâne neconsolată că n-o va putea îmbrăca niciodată. Nu poți să-ti riști căsnicia pentru o rochie, oricât de frumoasă ar fi ea.

După un stagiou scurt în dulap, ascunsă cu mare grijă, rochia ia drumul pribegiei și e vândută unei foste colege de facultate din București, ca să fie cât mai departe...

Mulți ani mai târziu locuiam într-un apartament de bloc, împreună cu o prietenă cu niscăi ani mai în vârstă decât mine. Pentru mine, cei zece ani dintre noi erau ca un soclu la care mă uitam în sus. Vedeam lumea capitalei ca pe un caleidoscop periculos de pestriț, din care prietena mea știa să citească de parcă ar fi deschis o carte. Venită dintr-un liniștit oraș de provincie, nici prea mic dar nici prea mare, cu vocație medievală molcomă – chiar dacă nu era chiar Clujul – eram de-a dreptul șocată de viața trepidantă a Bucureștiului. Prin contrast față de mine, prietena stăpânea un întreg arsenal de cunoștințe, experiențe și explicații menite să-mi reveleze pe zi ce trece dedesupturile mozaicului care ne înconjura, ca pe soluții matematice ale unor ecuații complicate. Și mai avea prietena mea o rochie superbă, despre care știa să povestească cu lux de amănunte o poveste incredibilă. O rochie cu o poveste fantastică. O rochie care n-o mai încăpea...

Pentru a completa imaginea capitalei de pe atunci, trebuie spus că, precum orice sistem aflat în prag de colaps, totul era strident și exagerat. Anturajul nostru – mai bine zis întreaga societate - era dominat de personaje îndoielnice. Puterea și bunăstarea se concentrău în mâna activiștilor corupți, a securiștilor privilegiați și a câtorva comercianți cu dexterități pe

sub teighele. Clasa cea mai nefericită era cea a intelectualilor – adică a noastră – care, spre deosebire de clasa muncitoare, mulțumită cu traiul călâu, avea discernământul necesar pentru a realiza abisul, dar nu dispunea de instrumente pentru a se răzvrăti împotriva stării de fapt. Situația se lăsa manevrată pe muchia suportabilului cu ajutorul unei rețele de sfori pe care le trăgea fiecare după puteri, cât mai discret posibil.

În cercul ăsta general și-n regia unui haos cu valorile întoarse pe dos, omul de bine blestema sistemul nedrept și opresiunea văduvitoare de demnitate elementară, dar același individ se considera printre norocoși dacă poseda în agendă telefoanele câtorva diplomați străini (o cutie de ness, un săpun „Lux”, un Kent – țigară medicinală, pentru medici - un garaj...), un securist-doi, acolo, pentru o pilă sau o informație semisecretă, un șef de restaurant samdp. Într-o astfel de lume, simpla posesie a unui bun de proveniență occidentală îl putea propulsa pe posesor pe culmile succesului sau, după caz, îl putea distruge pe viață. Dacă obiectul cu pricina era mai mult decât o cutie goală de țigări și mai venea și de departe, de peste ocean, avea toate șansele să schimbe câteva destine.

Nu e deci de mirare că prietena mea nutrea sentimente contradictorii pentru rochia ei superbă, de satin negru, cu căptușeală vaporosă, cu decolteul măiestrit împletit între săni și cu umerii goi, care plutea imponderabil în jurul genunchilor. Pe scurt „rochia din America”. Un vis de rochie, până și pentru o cetățeană bine situată, din cel mai dușmănos occident capitalist, darămite pentru o profesoară dintr-o țară modestă, în curs de dezvoltare!

Lăsând la o parte faptul că ocaziile pentru îmbrăcatul unei asemenea rochii erau practic inexistente în lumea noastră, rochia mai avea și marele dezavantaj că de mult n-o mai încapea pe trupeșa posesoare.

Așa a vrut Dumnezeu să mi se potrivească mie rochia buclucașă, pe care am obținut-o după o serie de tatonări și care mai târziu mi-a adus admirație în câteva ocazii festive. Poate doar Mona Lisa sa fi zâmbit mai ambiguu decât mine, când

răspundeam evaziv întrebării „de unde o ai?”. Mai rar așa podoabă!

Haosul poate crea istorii fascinante, mult mai doldora de tâlc decât câte un roman bine gândit, cu prolog, intrigă, deznodământ și epilog. S-ar putea ca peste ani, povestea rochiei mele de gală să fie pe alocuri mai palpitantă decât curriculumul vieții mele complete.

Acum a sosit timpul s-o dau mai departe. Oare rochia mea o avea vocație universală?

CADOURI

Ne bucurăm toți le fel când primim cadouri? Ce nevoie are românul de cadouri? Păi n-are! Românul nu e milog, chiar dacă nu prea are de niciunele, și nu e nici sărac, dacă e să ne luăm după ce spune. Asa că, ce nevoie are de cadouri?

În ciuda aparențelor, ne încăpățânăm să pan-transportăm bagaje pline de surprize de fiecare dată când călătorim acasă, în România. Căci una e ce zicem și alta e ce facem.

E greu, e tare greu! Ori de câte ori o întrebăm pe mama ce să-i aducem, răspunde invariabil că nu vrea nimic, pentru că are de toate, doar sănătate dacă i-ar putea da Domnul cât mai multă! Tata la fel, ce să mai vorbim.

Cumpărăm așadar tot ce credem ca le-ar putea face plăcere și tremurăm cu speranța că obiectul cu pricina doar-doar nu va sfârși undeva, uitat prin vreun colț. Ce atâtea răzători electrice sofisticate, care trebuie montate înainte de folosire, respectiv demontate, spălate, clătite, șterse și depozitate la loc după utilizare?! Dar ce, răzătoarea manuală nu e la fel de bună? Vorba tatei, când se strică „pompa hidrofoare” din pivniță: ”nu era mai bine înainte, cu cumpăna de la fântână?...” Iar eu îi răspund invariabil că nu e nici o diferență: te poti baza pe pompă la fel de bine ca și pe cumpăna de la fântână. E consecventă: garantat se defectează, cu precădere fix in seara de Ajun, căci nu degeaba vin apoi Dumnezei și Paști...

Cu Whisky-ul scump, alt cadou inutil, nici nu merită să ne răcim gura. Nu face față comparației cu o țuică adevărată de casă de-a noastră: nnnici nu te doare ccapul a ddoua zi, nnici nu

vorbești prostii, ddoar ddacă vrrrei să te ridici de la massă și să mergi la toaletă, e mai grreu sssă fleehxezi ggenuchiii...

Să ne înțelegem: nu suntem nici zgârțiți, nici economi. Ba din contră, tocmai aici e problema. Nimic nu egalează bucuria întipărită pe fețele celor dragi când îi răsfațăm cu câte un cadou nimerit, acum după ce „ne-am ajuns”. Problema e ce dai și cui? Când nu poți aduce cadouri pentru toată strada, unde te oprești? Nu primește vecinul la fel ca Tata Mare, sau ca îndrumătorul de la doctorat, nu?

Pentru că tot suntem în prag de Sărbători, m-am gândit că n-ar stica o privire mai atentă asupra unui punct atât de nimerit și de nevralgic. Mai ales când e privit dinafară, de la distanțe considerabile, chiar intercontinentale s-ar putea spune... Cadourile: un punct numai bun de pus la punct.

Îndeosebi România e ideală pentru „studiul de caz” al cadoului. Unde altundeva găsești atâta temenea balcanică, înfrățită cu lingușitoarea vorbă dulce a „micii atenții”, amică bună cu caragialescul falset al lui „vai, dar nu trebuia..”, îndulcită cu masca buneicuviițe din dosul creștinescului „sănătate să fie, că restul vine el cumva”, soră bună cu indiferența mimat altruistă din „să fie primit”?

Da’ chiar, ar zice unii, unde e problema? Adu’ vere cât poți, că n-oi zice nu! Că vorba ceea, nu s-o dezice acum și diaspora de propriul ei trecut, ornat de sacoșe pline cu haine din ajutoare! Ca să nu mai pomenim contribuțiile benevole și entuziaste la fondul clasei, pentru învățătoarea pe care oricum o veneram, „ca să primească si ea acolo un serviciu de cafea sau niste pahare de cristal de Mediaș la incheierea anului școlar!” Și câte și mai câte...

Dar să nu pierdem firul, că oricum spațiul e strâmt și măsurat. Pornisem de la întrebarea: ce anume dăm **noi**, ca să ne deosebim de restul lumii (să ne țină minte) dar, paradoxal, în același timp și ca să nu ieșim din modelele clasice, adică să nu facem gafe. Pentru că – hai să recunoaștem - situația e delicată.

Statutul nostru special de „român din lumea largă” ne favorizează; avem acces la o ofertă infinită în raport cu piața

modestă de acasă. Bașca faptul că acum dispunem de un buget mai amplu. Bineînțeles cu condiția să vrem să-l jertfim pe altarul unei eventuale orgii cadostice. Dar nu-mi fac griji, căci românul e darnic de fel.

Din păcate, aceleași circumstanțe au și unele neajunsuri: departe de patrie și de evoluția pieței locale, pierdem noțiunea valorilor existente la fața locului și riscăm să oferim ceva fatalmente nepotrivit. Dacă pe vremuri un parfum „Lux” nu putea fi scos din competiție decât eventual de un pachet de Kent, în zilele noastre te poți trezi oricând cu replica ofuscată: „ce-mi cumperi săpun? Insinuezi cumva că sunt un nespălat?!”

Dacă ieși ceva scump, ești tratat drept fandosit cu aere, care „vrea să ne scoată acum ochii cu câți bani are, de parcă asta e totul. Avem și noi bogații noștri, și încă ce bogați; să se uite ei doar la cifrele de vânzări ale mașinilor scumpe și-o să vadă că la Mercedes și BMW conduc pe plan mondial Rusia și România, ca două făclii în noapte...”

Dacă, în schimb, oferi ceva clasic-fără-de-moarte, ți se reproșează că ești înțepenit în modele învechite, că nici măcar occidentul nu te-a putut trezi din letargie, că ești demodat și lipsit de elan tineresc. Într-un cuvânt, umbli cu vechituri, probabil pe mai nimic, de la anticariat.

Ferească Sfântul să aduci ceva ieftin, că te trezești pocnit din senin cu dispreț, adicătelea „uite cât îi suntem noi valabili, așa de proști ne crede încât să nu știm cât valorează cadoul lui meschin; cinci bani găuriți, că mai mult mărunț n-a avut în buzunar la chioșcul de ziare din aeroport, înainte de a veni încoace, ne-a mai luat la toți câte o bomboabă Kojac, că’ oricum nu valorăm mai mult în ochii lui!” Așa am pățit eu cu niște batice din mătase artificială imprimată cu motive de Miró sau Picasso (aoleu, se zice batice sau baticuri? – Doamne cum mai uităm când suntem plecați de acasă!) Am oferit aparentele chilipiruri mamelor prietenelor mele din București. Bucuria lor a fost neștirbită, chiar dacă în ziua următoare am constatat cu stupeoare că tarabele de kitch din capitală expuneau cu nerușinare

exact aceeași marfă la un preț incredibil de mic. Lucrul ăsta mă face și azi să roșesc. Dar pas' de prinde orbul și scoate-i ochii!...

Și invers, un banal borcan cu ierburi deshidratate pentru aromatizat bucatele e primit cu mai multă bucurie decât un ceas elegant cu două diamante (e drept, foarte mici sub aspectul caratelor, dar orișicât, diamante). De te-întrebi disperat - nu fără motiv – ce Doamne-ajută să mai cumperi ca să fii pe gustul tuturor?

Dacă iei ceva care tocmai e la moda în vest, ți se reproșează că te dai mare, vrei să scoți ochii, umbli cu sofisticărisme. Pe șleau spus, nici n-ai ieșit bine din țară că deja vrei să dai lecții și să indici direcția de mers.

Măsura bucuriei cu care e primit un cadou e dată nu numai de cadou în sine ci și de greutatea cu care ai avut de luptat ca să-l achiziționezi. Iar dacă ai ajuns în nefericita situație în care se asumă că n-ai greutatea cu găsirea „acului în carul cu fân”, atunci măcar să coste mult, ca să arate că ai făcut un efort, în cazul ăsta de ordin financiar. O verișoară pretențioasă strâmbă din nas la mai toate. Conform principiului „om fi noi români, dar nu ne entuziasmăm chiar pentru orice fleac”, numai extraordinarul e satisfăcător pentru ea. Pentru „cadorisitoarea” de mine e o persoană incomodă, dar o si înțeleg. Cui îi place să primească un ... nimic? Zău că-mi cade greu s-o judec tocmai eu care la rândul meu prefer în locul a zece chilipiruri ieftine, un lucru bun și de calitate. Așa că nu să nu fiu ipocrită și să nu arunc prima cu piatra...

Încă o regulă de aur: nu se pretează pentru cadouri mostrele gratuite sau obiectele primite ca ofertă publicitară! Chiar dacă am auzit că la București se cumpără pe bani grei flaconașele de probă de pe la parfumurile fine, e bine să rezistăm tentației de a pune la încercare ascuțitul simț de observație al celor dragi, care știu prea bine să citească chiar și textele tipărite cu litere mici, indiferent în ce limbă străină ar fi ele („interdit à vendre” etc..) căci românul s-a născut poliglot. E tare neplăcut când cineva descoperă că i-ai făcut un cadou care pentru tine a fost gratuit. E meschin. Măcar cu atât mă pot lăuda după experiența asta,

anume că am învățat să nu subavaluez nimic, să ofer numai ceva care are și în ochii mei valoare, când vreau să fac un cadou din suflet.

În occident se poartă confecționatul cadourilor din propria mână. Abundă ideile în revistele pentru gospodine, care mai de care mai ingenioase. Pictăm, decupăm, trico- trico- tricootăm, brodăm, scriem poezii, cântăm etc. Trezim muzele care dorm adânc în noi și creăm ceva pentru cei apropiați. Nimic de zis, așa împușcăm doi iepuri dintr-o singură lovitură. Pe de-o parte reactivăm și controlăm dacă încă mai există aptitudinile geniale care îi făceau așa de mândri pe părinții noștri când eram mici. Pe de altă parte, arătăm apropiaților noștri că mai putem și altceva, că am sacrificat timp și ne-am pus mintea la contribuție, pe scurt ne-am gândit la ei. Oricât ar fi ele de stângace, dovezile noastre de dragoste vor primi garantat aplauze, pentru că nimeni nu se va îndura să ne dezamăgească, chiar dacă, poate, am cântat fals sau am cusut strâmb. Cine știe, poate că în viitor, cândva, cadoul nostru va valora o avere la o licitație care va face lichidă moștenirea postumă a artistului pe care l-am fost fără să știm! Indiferent cum iese socoteala, vă garantez că nimeni nu va crâncni și nu va cerceta stadiul dentiției calului nostru de dar, fie chiar și din simplul motiv că e cam greu să calculezi cât timp („time is money” – nu-i așa?) ne-a costat tricotatul unui pullover. Mult mai greu decât să afli cât a costat, de exemplu, un parfum de gata.

Dar dacă nu comentează nimeni, nu înseamnă automat că le-a și plăcut ce-au primit. Atenție mare! Cine pune într-un coș de răchită niște mere rumene din grădina proprie și le drapează cu un fular tricotat de propriile mâini, poate fi înțeles ca ingenios dar poate la fel de bine să treacă drept zgârcit: „n-a avut bani să cumpere un cadou adevărat?”

Era să zic „ingentivitate” dar m-am corectat la timp, pentru că nu poți numi nici ingenios nici inventiv pe cineva care își cumpără o revistă și, urmând pas cu pas descrierea ilustrată, confecționează un cadou minunat marcă proprie, 100 % lucru manual. Dacă mai pui la socoteală și particularitățile naționale

ale câte unei comunități, plus preferințele speciale ale fiecărui individ în parte, ajungi să orbecăi mai abitir decât Magii în noapte, până l-au găsit pe Isus ca să-i dea odoarele.

Bunăoară mâine seară suntem invitați la un cuplu acasă. Gazdele noastre sunt un menaj mixt, ea franțuzoaică și el olandez. Noi doi, german cu româncă. Cu toții trăim în Spania. Mie, în calitate de „alma de casa” îmi revine sarcina de a alege „mica atenție”. În traducere, alma de casa înseamnă „gospodină casnică”. Luat mot-a-mot, înseamnă de fapt „sufletul casei”. Pe românește, asta ar fi cam numai „sufletul...”

Revenind la cadou, am ochit deja confecția ideală, dintr-o revistă cu aranjamente creative de Crăciun. Un ingenios arici comestibil, confecționat dintr-un bol de brânză moale în care înfigem migdale pe post de ace, respectiv două stafide în loc de ochi. Migdalele sunt spaniole autohtone; rămâne de văzut dacă brânza va fi franțuzească sau olandeză, ca sa nu trezim animozități în sânul gazdelor. În acest mod simplu am rezolvat problema multiculturalității cadoului nostru!

Lăsând gluma la o parte, hai să fim cinstiți și să recunoaștem – oh, blândă ușurare! - că majoritatea celor cu care ne vedem regulat, din proprie inițiativă, se bucură sincer de revederea noastră și acordă aspectului cadourilor un rol mai degrabă secundar (chiar dacă nu terțiar, cuaternar șamd.) Ei și? Înseamnă asta automat că ne simțim absolviți de datorie?! Ba bine că nu! Cu cât mai sinceră bucuria celor care ne așteaptă cu drag, cu atât mai aprig impulsul nostru nestăpânit de a le face o bucurie, una adevărată, neașteptată și majoră, cum numai cineva care ne iubește așa dezinteresat merită să primească. Căci și de-ar exista un singur individ pe lume care ne iubește și fără cadouri, el e probabil întâiul care merită venerația noastră!

Ei bine ce facem când e să-l mulțumim? Cum, în afară de atașamentul nostru necondiționat și, din păcate, nematerializabil, nu ne vine nimic în minte care ar putea echivala cât de cât cu sentimentele lui sincere (poate fi și o „ea”, firește), nu facem decât să ne concentrăm și mai tare asupra potențialului nostru ascuns și atingem culmi nebănuite ale inventivității umane în

căutarea cadoului potrivit. Păi ce să facem, Doamne iartă-mă, decât să spunem un „mulțumesc” firesc și normal, fără pretenții false și fără să cântărim recunoștința noastră pe balanța cadourilor?!

În altă ordine de idei, turiștii din nordul Europei cumpără la noi rucsăcei tip patchwork din piele, sombrero-uri mexicane (doar pentru că aici se vorbește aceeași limbă ca-n America Centrală?!), fuste înflorate după model hawaian, espadrile comode și ieftine (în Spania nu le spune nimeni așa). Deși calitatea e ireproșabilă, am ajuns să nu cumpăr nimic din chilipirurile astea, de frică să nu mă dau de gol cândva, când persoanele care le-au primit m-ar vizita și ar vedea cât de „accesibile” au fost. Să nu creadă lumea că m-am zgârcit, să nu pară că m-am descotorosit de cineva în treacăt. Căci cu cadourile e o filozofie întreagă pe care, în treacăt fie spus, n-o vom desfășura acum în toată splendoarea ei, având totuși milă de răbdarea Mărilor Voastre!

Goana după cadouri nu e altceva decât o continuă alertă cu teama de eșec; să nu jignim, să nu trezim aversiuni, invidie, ură sau dispreț. Vă mai amintiți întrebarea aparent inofensivă a colegului de bancă după Sărbători: „ce ți-a adus Moșu’?” Nu ne simțeam și pe atunci tentați să mințim, ca să-i trezim invidia?

În preajma Crăciunului rulează adesea un film de succes în care Arnold Schwarzeneger își riscă până și viața pentru a cumpăra ultimul exemplar dintr-un anumit stoc de jucării pentru fiul lui. După lupte seculare care au durat ... un film, îi înmânează mândru fiului său trofeul, dar puștiul îl dă altruist mai departe („dar din dar se face rai”, îngerășul!) și-l mai și muștră pe tăticul iubit, conform optimistului motto american „tăticul meu e cel mai mare, jucăria era doar un surogat pe lângă el”. Care va să zică, după mintea mea, numai ceva obținut „cu sudoarea frunții” are șanse să recolteze iubirea și respectul celui vizat. În dubito, de-a fi să optăm iar pentru clasicul fular și cutia cu cornulețe de casă sau pentru un scump dar în definitiv banal parfum la modă, important e că suntem prezenți noi înșine în

mijlocul celor dragi și că împărțim cu ei buna dispoziție și preaplinul sufletesc. Cine are ochi, să vadă!

Așa că, băgați de seamă ce și cum cumpărați de Sărbători! Urarea mea pe anul acesta: dă-ne Doamne sclipirea de geniu pentru a găsi cadourile potrivite fiecăruia dintre cei dragi, seninătatea de a trece ușor peste eventualele gafe în alegerea noastră și banii necesari pentru a ne putea permite luxurile astea două!

Dar ce mă zbat eu atâta cu sfaturile?! Probabil că – după cum îi stă bine românului prevăzător – cadourile sunt deja de mult cumpărate și ambalate, ascunse bine și gata pentru a fi etalate la timp sub pom. La anu' și la mai mulți ani!

*„Nu există iluzie mai mare
decât credința că limba
ar fi un mijloc de comunicare
între oameni.”
Elias Canetti*

DURA LEX ȘI FIAT LUX

Dacă ne întâmpină cineva cu mottoul de mai sus, nu-i de mirare că ne duce gândul la un nou tip de material plastic (plexiglas?), sau la o marcă de mașină de proveniență italiană (Fiat). Sau parcă mai era ceva? În cazul în care aveți bănuiala că ar putea fi vorba despre două citate din limba latină, felicitări! Faceți parte, dintr-o specie, cam rară din păcate: omul cu noțiuni de latină (rara avis).

De ce „din păcate”? „Ce treabă avem noi cu limbile moarte?” ar zice „realiștii”. N-avem destul de furcă cu cele vii? De parcă am poseda un creier cât casa! N-ajunge că înmagazinăm tot felul de cuvinte din lumea calculatoarelor, limbi străine moderne, de care cu adevărat avem nevoie? Mottoul modern se cheamă „simplify your life”; aruncăm peste bord tot balastul inutil!

Ce replică să ai, când copilul vine de la școală și trânteste plin de obidă manualul de latină, renunțând de bunăvoie la binefacerile unei limbi demodate? Îți pui problema: „cum să-l convingi să-și facă temele, când nici tu, la rândul tău, nu vezi la ce i-ar folosi în viață?” Oare cum fac alți părinți?

În calitate de aspirant la postul de director de departament, te aranjează destul de bine câte un citat în latină. Dacă zici „dura lex, sed lex”, deja ai descalificat jumătate din auditoriu, care se precipită probabil în secret asupra dicționarelor, deîndată ce

ședința a luat sfârșit. Ba mai mult, aduni puncte pentru viitoarea carieră, mult mai multe decât dacă ai folosi limba engleză, care e drept că e la modă, dar ce folos dacă o vorbește toată lumea? Din păcate, argumentul nu e bun ca să convingi progenitura șireată să pună osul la buchisit conjugări.

Mărturisesc că, nici pentru mine, limba latină nu e deloc transparentă. Dacă îmi puneți în față un text original, doar cu mare efort și făcând apel la analogiile cu alte limbi romanice sau la amintirile palide ale unor proverbe uzuale din franceză, pot intui cât de cât despre ce e vorba, în mare. Cu toate acestea, cu atât mai mare e plăcerea să constăți că înțelegi măcar ceva. Pe calea asta empirică am înțeles cu timpul că Deo nu înseamnă doar spray, ci poate desemna și un zeu; la fel Alma, nu e doar un nume de fată, ci înseamnă inimă (ce frumos să te cheme așa și ce rușinos să nu știi ce înseamnă). Mens e mintea (de aici mental), nihil e nimic (așa și nihilist), populi e popor (vezi populist), homo e om, ars precum artist și morituri ca mortal. Și așa mai departe...

Cu cât adâncesc mai mult comparația între limbi moarte și limbi vii, cu atât mai mult constat că nu stă în puterea noastră să decidem care limbă are dreptul să moară și care merită „să mai stea puțin”. De parcă am avea vreun drept să decretăm, când anume și-a îndeplinit o limbă datoria și când putem să renunțăm la ea, ca la un pantof uzat! Limbile moarte, ca și bunicii și străbunicii, pur și simplu sunt. Nu pot fi șterse din memorie ulterior, ca fișiere inutile, din simplul fapt că, fără ele, ca și fără bunici, nici noi nu am exista. E ca și cum ar lipsi din albumul de familie toate fotografiile în care apărem cu bunicii și cu părinții noștri. Cum să nu băgăm de seamă că trăim, așa moderni cum suntem, înconjurați de latină (ante-, contra-, non-, extra-, ultra-, meta-, trans-) și de greacă (geo-, astro-, crono-, demo-, macro-, polit-, termo-, zoo-) etc? Până și etc-ul e un etcetera latin în miniatură! Sufixele astea ne sunt atât de aproape încât nici nu mai sesizăm că sunt, de fapt, „moarte”. Putem concepe o conversație fără ele? Al naibii de greu. Păi cum să le desemnăm drept limbi moarte, când ele nu sunt nici măcar limbi străine? Ba

mai mult, sunt aproape universale, de vreme ce sufixele și prefixele astea se regăsesc la fel de bine în italiană și-n finlandeză, în engleză ca și-n germană, în poloneză sau în albaneză!

Dacă nu vrem să facem o figură extrem de tristă la un concurs cât o fi el de modern de „cine știe, câștigă”, cultivăm cu smerenie și cu respect limbile clasice, oricât ar părea ele de „not cool”. Va veni o vreme, chiar dacă probabil noi nu-o vom mai prinde, când până și limba pe care o vorbim acum cu atata vervă va fi „out” („sic transit gloria mundi”). Să cultivăm vederea de ansamblu, câtă vreme ne considerăm un exemplar de „homo sapiens”. O fi el greu drumul într-acolo („per aspera ad astra”) dar, în cazul în care am ratat până acum ocazia („errare humanum est”), încă mai avem șansa să o recuperăm („carpe diem”). Firește, vor fi mulți cei care ne iau peste picior („vox populi”), dar să nu uităm că sunt câteva lucruri în viață (bani?...) fără de care nu se poate („sine qua non”). Până și forma asta minoră de „știință” contribuie un pic la completarea noastră („mens sana in corpore sano”). Să facem așadar să fie măcar puțină lumină („fiat lux”).

„quod erat demonstrandum”

*„Nu există chin mai mare
decât să porți în tine
o istorie nepovestită.”*
Maya Angelou

„CAZUL” GEORGICĂ

“Bine ai venit printre noi, Georgică! Cu ocazia nașterii tale, îți urăm din toată inima să ai o viață minunată, să fii sănătos și să ascuți de părinții tăi grijulii, care te iubesc tare!” Semnează: „cu mult drag, mami și tati Ionescu.”

Avem aici de-a face cu o mostră de anunț apărut deunăzi într-un ziar local, anunț care mie îmi provoacă perplexitate. Îmi pun întrebări, inevitabil. Cât de genial trebuie să fie Georgică, dacă – proaspăt născut – citește deja ziarul? Dacă-l citește, oare va avea bunul simț să urmeze sfaturile binevoitoare ale părinților săi? Dacă nu-l citește – ceea ce e foarte probabil – la ce le-a folosit părinților lui publicarea anunțului?

Înțeleg, firește, că avem de-a face cu întemeiata mândrie a unor părinți fericiți. Dar în ce măsură sunt ei mai fericiți dacă își revarsă preaplinul pe căi publicistice, peste un întreg județ? Vorba ceea: „ce ghișeft făceau?” Mă întreb dacă întrebările mele vor afla vreodată un răspuns satisfăcător.

„Cazul Georgică” e doar unul dintre numeroasele cazuri de, hai să-i zicem, „comunicare unilaterală”, cu care ne confruntăm zilnic, fără s-o fim solicitat. Unele dintre ele sunt atât de savuroase încât, dacă dispar, le simțim lipsa. Spre exemplu: nu mi-a fost ușor să constat deunăzi că administrația locală a dispus zugrăvirea proaspătă a podului pe care trona de-o veșnicie o delicioasă declarație de dragoste în grafitti: „te iubesc, vulpeo!”. Sau: ce mă voi face dacă într-o bună zi, când voi vizita din nou

muzeul de arheologie, nu voi mai găsi pe interiorul ușii toaletei damelor, scris cu pixul, „Matame Pablito, porque no te puedo olvidar!” („Omoară-mă Pablito, căci nu te pot uita!”), semnat Lucrezia?! Ce vrei mai multă sinceritate și spirit autentic sută la sută, din rărunchi? Ce păcat că Pablito nu va frecventa niciodată WC-ul de dame de la muzeu! Lucrezia rămâne neconsolată.

Mișcător - nu-i așa? Omul, aflat în imposibilitatea de a comunica cu cauzatorul neliniștii sale, inițiază pe cont propriu un dialog cu lumea întreagă, sperând ca pe calea asta ocolită să găsească răspuns la întrebările care-l macină. Poet, ce mai! Bravo celor care nu se dau bătuți niciodată. În definitiv, sunt niste optimiști.

Bine bine, dar „cu calul ce-ați avut”? Ce vină avem noi dacă Lucrezia nu recepționează reciprocitate din partea lui Pablo? Ce vină are podul, de l-au mâzgălit așa cu vopsea? Ce vină au avut colegii mei de școală, Menelau Pop și Anofel Candrea, că părinții lor au vrut să-i boteze sofisticat? Strigă mut după ajutor textele care ne terorizează la tot pasul, create de comici involuntari, copleșiți de nevoia de a ieși din anonim cu orice preț. Toți sperăm nemărturisit că suntem deosebiți, că va veni și vremea noastră, că ne vom îmbăia într-o bună zi în binemeritata admirație a celor din jur, atunci când talentul care mocnește în noi va ieși la rampă. Rămâne de clarificat doar un mic detaliu: unde, mai exact în ce domeniu, se ascunde talentul nostru? Fiecare are dexterități ieșite din comun; problema e doar cum le detectăm. Ca-n cântecul acela la modă: „am memorie, dar nu țin minte unde-o țin”.

Câtă vreme putem, lăsăm urme vizibile ale trecerii noastre prin lume, după posibilități, ba strigând cât ne ține gura, ba înnegriind hârtia, torturând tastatura, scrijelind scoarța copacilor, în nisipul plajei, pe placa indicatoare de pe vârful Moldoveanu sau – de ce nu? – la nord de Cercul Polar.

Încă o „agresare textuală”: Te plimbi liniștit pe stradă; în fața ta merge un individ cu un tricou imprimat. Până să te dezmeticești, te-ai și trezit citind ce scrie pe pieptul lui. Ba chiar te grăbești să ajungi la capăt înainte să dea colțul, ca să nu pierzi

cumva o informație prețioasă de pe spate. Afli probabil că e adeptul unei mărci de băuturi răcoritoare, al muzicii pop sau, dacă ai ghinion și textul e mai lung, tricoul lui îți aduce la cunoștință că acum cinci ani, „mama lui a făcut concediu pe Coasta de Azur și, pentru că-l iubește nespust, i-a adus tricoul de față drept cadou”. Observi prea târziu că ți-ai risipit timpul de pomană. Dar parcă poți să te abții? La următorul pas te trezești citind un afiș publicitar sau te miri ce fițuică purtată de vânt.

Dar ce să mai critic pe alții, când chiar eu cad în repetate rânduri în „nevinovată” capcană a benzii de celofan roșu care înconjoară pachetele de zahăr vanilat din vitrina din bucătărie? Invariabil, când mă așez pe scaunul de la fereastră, îmi intră automat în câmpul vizual colțul de vitrină din care mă pândește perfid capcana cu zăhărelul. Și încep hipnotizată să citesc ca un automat: 6 plicuri - 6 plicuri – 6 plicuri – 6 plicuri – 6 pli... Ptiu drace, blestemată obsesie!

Oare cu ce își omorau oamenii timpul înainte de inventarea tiparului? Cu siguranță aveau atenția la fel de distributivă ca și noi, încercând să zărească la timp eventualele pericole ascunse prin tufișuri. Aici un mistreț, mai încolo un bizon, la liziera pădurii un urs, sau, cocoțat în măr, vreun șarpe îndemnând la mâncat mere. Ispita e mai veche decât însăși galaxia Gutenberg. Azi, urmașii lui Adam și Eva mătură din priviri cantități imense de informație împrăștiate pe afișuri, firme, pereți, haine, hârtii și ecrane. Strecurăm totul cu grijă, păstrăm ce vrem și ne stoarcem la momentul oportun de informația adecvată. Și asta să ne facă bogați? Cel puțin așa se zice, că cine e informat, e un om bogat. Televizorul meu e un om bogat, asta e cert.

Se spune că ne săpăm mormântul cu dinții (adică murim în funcție de ce și cum mâncăm). O fi, dar eu cred că drumul până acolo e presărat cu „semne de circulație” sub forma textelor de tot felul care ne populează mintea până în cel mai ascuns ungher, indiferent că sunt reclame, instrucțiuni de programat mașina de spălat sau cărți și reviste. Vrea cineva să mă contrazică sau să completeze ceva? Nici o problemă: aștept reacția. Evident curat redactată, sub formă de text.

*“Tactul e ceva îngrozitor.
Dacă nu-l ai, toată lumea se scandalizează.
Dacă-l ai, nimeni nu bagă de seamă.”
Shirley MacLaine*

SPIRALA CONFESIUNILOR GAFATE

Pe bune, la sincer vorbind, e cineva printre noi care nu a făcut măcar o dată în viață o gafă confesându-se indiscret și regretând amarnic chiar din clipa în care i-a plecat „porumbelul” din gură?

A greși e omenește și nu-i chip să ne înghițim vorbele înapoi, pretinzând că nu ne miroase gura, deși e evident că am mâncat usturoi cu grămada. Nu ne rămâne decât să dăm în continuare ochii cu colegul de liceu care știe - de când cu bairamul de pomină de la majorat - că avem un punct erogen în stanga claviculei. Colega de birou, căreia i-am mărturisit în pauza de masă la cantină că nu-l suportăm pe șef din cauză că seamănă leit cu unchiul care tot încerca să ne bage mâna pe sub fustă. Sau cu prietena căreia i-am șoptit la un pahar de vin că-l suspectăm pe propriul cumnat de homosexualitate pentru că e etern single și preferă parfumurile dulci (i-auzi tu, soro!).

Ce ne facem, după ce ne-a plecat porumbelul din gură? Primul impuls, după o noapte nedormită în care ne-am reproșat într-una blestemata clipă de slăbiciune, e să punem mâna pe telefon și să vorbim deschis cu recepționarul spovedaniei, cerându-i scuze și rugându-l să-și reseteze memoria pe zero, dacă se poate.

Fals! Nimic mai rău decât să-i trezim iar curiozitatea. Dacă după prima indiscreție, gafa mai avea cât de cât șansa să treacă neobservată, la a doua pomenire intră în funcțiune dictonul „repetitio est mater studiorum” și nu facem altceva decât să o fixăm definitiv în memoria interlocutorului atent. Excepție face, bineînțeles, cazul în care vrem deliberat să difuzăm o știre. Atunci facem ca tata - fost director de școală - care, în loc să convoace o ședință cu punerea în temă a cadrelor didactice, îi șoptea în treacăt informația Doamnei de Serviciu, cu rugămintea s-o țină în secret... Metoda e beton garantat!

Revenind la mușcătoarea senzație de regret, eu una prefer să evit să mai aduc în discuție tema nedorită, oricât de greu mi-ar cădea. Rămâne desigur certitudinea amară că de aici înainte, ori de câte ori mă voi vedea cu persoana inițiată în secretele mele intime, ea mă va privi cumva, altfel. Căci, să nu ne facem iluzii, în nouăzeci și nouă la sută din cazuri, amănuntul picant scăpat de noi nu va fi uitat.

Garantez că, ori de câte ori mă văd cu amica mea din Berlin, nu-mi iese din cap iadul prin care trece neîntrerupt de la vârsta de nouă ani, de când, jucându-se cu cordonul perdelei, fratele ei geamăn s-a spânzurat în camera alăturată, fără ca ea să fi băgat măcar de seamă. Mă trec și-acum fiorii și, ajunsă la punctul ăsta, mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine pentru toată lumea să nu fiu cunoscut și eu detaliul tragic din trecutul ei. Pun pariu că și ea se întreabă ce-a îmboldit-o să-mi deconspire episodul nefast. Să fi fost nevoia de consolare („lasă că nu ești tu de vină”) sau intenția de a-mi trezi interesul („uite, eu sunt din occident, dar am trăit și eu ceva cutremurător”)? Sau poate un fel de scuză („poate că uneori îți par stranie, dar explicația purtării mele e simplă”). Dacă n-o fi fost doar un pahar de vin prea mult. Sau poate că am spus eu ceva care i s-a părut suficient de intim încât să-mi returneze în plan emoțional cu o piesă echivalentă ca încărcătură?

Nu glumesc, atare „schimb de emoții”, chiar dacă sună ca un negoț pragmatic, e un fapt recunoscut care stă la baza relațiilor dintre noi. Ba mai mult, schimbul poartă chiar și un nume

științific: efectul diadic. Explicația profană e cam în genul „eu mă destăinui ție cam atât cât tu mie”. Nici mai mult nici mai puțin. Tu ții distanță, eu rămân rece. Tu ții aproape, eu mă destăinui. As simple as that.

Dezvăluind un mic secret, trezești încrederea celui alt iar el se simte obligat, la rândul lui, să te inițieze în ceva prețios. Fenomenul poartă numele de efect diadic. Din păcate se poate transforma și într-o spirală necontrolată.

Până unde vorbim și de unde începem să tăcem? Cine ne spune cum să nu fim distanți și reci, dar nici agasanti și indiscreți? Pe mine chiar nu mă interesează ritmul digestiei vecinei mele, dar dacă ea aduce mereu vorba de „numeroasele ei ședinte zilnice pe tron”, eu ce să mai zic? Probabil că ar trebui să schimb doar politicos subiectul discuției, în loc să mă prefac interesată. Ar trebui să pun accentul la locul corect pe “nu” în exclamația „nu mai spune!” Ar trebui.

Am crescut într-o lume în care, din multiple motive, tăcerea era de aur. Pe fondul unei familii de țărani exagerat de pudici, altoită cu o generație de tineri intelectuali exaltați și idealști, forțat cultivată într-un sistem comunist în care limba slobodă avea nemăsurata putere de a marginaliza sau chiar de a condamna la muncă silnică. În mod paradoxal, până și membrii de partid prețuiau discreția, ca un fel de garant al seriozității, cel puțin așa reiese din piesele de teatru cu eroi ai muncii socialiste, semnate de agreeții de pe atunci. În fapt, cred că tăcerea mai degrabă le venea în întâmpinare, acoperind micile măgării și nepotisme cotidiene pe care le practicau la scară largă.

Mă rog, indiferent de motive, cert este că în materie de comunicativitate, fiecare cetățean din Est trăiește un șoc la primul contact cu Vestul. Eu una am rămas cu gura căscată când, la primul seminar din Viena, în pauzele de țigară se discuta despre boli, comportament sexual ușor deviant, bolnavi psihici în familie și experimente cu droguri. Bineînțeles că am îmbrățișat instantaneu marea „libertate a cuvântului” și am profitat de climatul interuman deschis pentru a prelucra în grup cât mai multe din traumele mele absurde, ascunse până atunci în

colțuri secrete din străfundul sufletului. Abia acum aflu că valul „grupurilor de discuții pe roluri” care a caracterizat ultimii treizeci de ani e o reflecție a experienței traumatizante a războiului din Vietnam, care a provocat ideea generală că trebuie să scuipăm cumva afară răul din noi supunându-l discuției, ca să nu-i dăm ocazia să ne asfixieze din interior.

Între timp nu se mai crede în purificarea prin „supradoză”. Se adeverește iar vorba din bătrâni: „dacă lăsăm lucrurile în pace, câteodată ele mai și dispar de la sine”.

Între timp, moda stripteasului emoțional bate în retragere, chiar dacă din punct de vedere psihologic Vietnamului i s-a clonat Irakul ca rupt din coastă. Nu se mai poartă chiar în prima linie spălatul rufelor în public. Doar în a doua. Spre ușurarea noastră, a celor din grupul marginalizat al „celor care nu cuvântă”, nu mai ești privit ca un à-social dacă te ții retras și cultivi reînviatele reguli ale discreției politicoase.

Bineînțeles, pentru început doar în cercurile inițiate se face simțit noul trend. Cu alte cuvinte, când întârziem la un dineu, nu mai trezim simpatie scuzându-ne pe motiv că „soțul se resimte după o intervenție de cauterizare de hemoroizi”. Vom fi însă tratați prompt drept outsiders în situații cotidiene precum coada la chioșcul de ziare, dacă nu comentăm cu pro sau contra nota la purtare a noii linii de lenjerie tip tanga, prezentată pe prima pagină.

Așa se face că ne simțim în continuare de-a dreptul ridicoli dacă n-avem de comunicat nimic ieșit din comun într-o rundă de discuții și nu suntem capabili de un striptease emoțional cât de cât interesant, dacă nu spectaculos. Tot ce-ți dorești mai mult e să te accepte lumea, în ciuda faptului că îndrăznești să păstrezi pentru tine detaliile vieții tale de familie.

Până și rândurile așternute aici sunt o mică probă de exhibiționism. Tot un fel de striptease emoțional, la o adică. E ca și cum m-aș proțăpi acum în fața Dumneavosatră, stimate cititoare și stimați cititori, dând câteva exemple armonios meșteșugite din trecutul meu, îmbinate cu câteva teorii la modă și fapte verificate, toate acestea ambalate frumos în fraze

măsurate, nu prea scurte ca să nu sune sacadat, dar nici prea lungi, să nu cadă greu la citit. Pachetul ăsta condensat frumos într-un format digerabil de maximum trei pagini, ca să încapă pe machetă și să nu plictisească la citit și trimis plocon pe mesele Dumneavoastră la micul dejun, ca lectură pasabilă între pâine prăjită și marmeladă, pentru începutul unei zile de lucru normale. Vă dau așadar o probă din ce mă atinge, mă frământă și mă mișcă pe mine momentan, încerc pe calea asta perfidă să vă atrag, creând apropiere prin destăinuirea făcută și aștept apoi, cu speranța ca efectul diadic să ne aducă aproape. În cazul ideal, citind ce-am scris, veți gândi „ia te uită; chiar așa gândeam și eu. Parcă aș fi în dialog cu autoarea, m-a mișcat ceea ce a provocat-o pe ea. Dar eu cum pot să-i dau un semn, să-i returnez ideile?” Ecolul retur – după efectul diadic, firește - e să citiți ce mai scriu, căci așa intrăm în legătură, semnalizând că „e ceva”.

Există, bineînțeles și din păcate, și cealaltă variantă. Anume cea în care v-am plictisit cu rândurile astea și vă gândiți serios dacă n-ar fi fost mai bine să mă abțin de la a le scrie, cu alte cuvinte să fiu tăcut naibii acolo.

Dar așa nu faceți decât să-mi confirmați teoria din start. Asta e exact tema pe care o abordasem. Redescoperirea tăcerii și binefacerile ei. Cât de bine e când tăcem la momentul oportun și nu regretăm că am zis vreo prostie.

Dar parcă mai era ceva. Ah, da: „Cum știm când?”

*„Cel mai mic fir de păr,
face o umbră.”*
Johann Wolfgang von Goethe

MULTE NIMICURI NECESARE un destin (de) plastic

“Profită de orele de singurătate!” – îmi sugerează soțul în fiecare vineri seara, când mă lasă singură acasă. Iar eu fac ... ce mă taie capul. Deja din clipa în care încui ușa, mă apucă o bucurie de copil ghiduș, ca-n poezia „La Oglindă” de George Coșbuc: „mama-i dusă-n sat! Cu dorul / azi e singur pușorul./ și-am închis ușa la tindă/ cu zăvorul...”. Tot ce nu apuc să fac în timpul săptămânii, toate cele pe care le amân din diverse motive, vin acum la rând. Șăgalnic ca un ecou mă urmărește zâmbetul soțului meu la luarea de rămas bun, de parcă m-ar întreba din priviri : „Ei, azi ce ți-ai pus în cap? Îți faci o mască de castraveți și vizionezi pe televiziunea română un film cu haiduci?”

Drept să spun, nici eu nu știu exact ce-am să fac cu „libertatea”. Tocmai aici e farmecul; spre deosebire de restul timpului, când am aproape permanent un program clar, vineri n-am. Firește că în restul săptămânii mă bucur să-mi petrec timpul în sânul familiei. Uneori, în timpul liber, ne facem de lucru împreună în grădină, în curte sau în casă. Petrecem seri nenumărate, doar noi doi, discutând verzi și uscate la un pahar de vorbă, până noaptea târziu, de parcă nu ne-am fi văzut de-o veșnicie. Facem asta în tot restul timpului, dar nu și vineri seara; astea sunt orele sacre pentru amândoi. Pentru el începe mereu la opt fix turneul de joc de cărți. Mai bine zis, un ritual întreg, împreună cu alți pasionați de probabilități și strategii de joc,

ritual care se întinde uneori până după miezul nopții. În acest timp, telefoanele mobile rămân acasă. Respect! Respect pasiunea lor și mă bucur că se pot „deconecta”.

Cu timpul am adunat în memorie lanțuri întregi de vineri, care mai de care mai speciale în felul lor. Când mi se pare că sunt privată de dreptul de a face ceva care îmi place mie, se profilează undeva în depărtare seara de vineri, ca o recuperare de șansă. De exemplu, dacă alegem într-o seară aleatoare un film la televizor care nu-mi merge la inimă, chiar dacă are o valoare cinematografică incontestabilă (nu-mi plac violențele, războiul din Vietnam, mafioții cu premii Oscar și cu nume italienești, de nași – filme educative și bune, de altfel) în timp ce pe un alt canal rulează un Nichita Mihalcov, Krzysztof Kieslowski sau vreun regizor francez original, simt pentru o secundă o strângere de inimă și-mi propun să recuperez cu altă ocazie golul creat. Iar cum avem atatea canale de televiziune prin satelit, într-o bună zi mi se împlinește dorința. Totul e să am răbdare. Sunt șanse mari ca acea zi a împlinirii să fie o vineri.

Probabil că fără seara de vineri aș avea ieșiri necontrolate, aparent fara explicație. N-aș merge până într-acolo încât să susțin că vinerea îmi salvează căsnicia, dar mai știi?

Revenind la „beția libertății”, adevărul e că nu doar o dată mi s-a întâmplat să nu fac nimic din cele după care tânjeam de atâta vreme (tratament cosmetic, televiziune spaniolă, fel de mâncare românesc etc.) ci, dimpotrivă, m-am ocupat exact cu aceleași lucruri pe care doream să le evit : am vizionat serialul polițist cu care ne „delectăm” și în alte zilele „profane” ale săptămânii, am mâncat ceva oarecare, am amânat vopsitul părului, am evitat lectura plăcută în balansoarul din fața căminului aprins, cu o lumânare și un pahar de vin lângă mine. Chiar dacă sună incredibil, sunt vineri în care mă culc la nouă seara, fără nici un motiv clar; și bomba e că tocmai asta îmi place! Cine să mă mai înțeleagă!

Într-o vineri seara, acum vreo doi ani, am închis ca de obicei ușa în urma mea și m-am avântat spre bucătărie. De cum am deschis ușa camării, m-am și opintit în clanță – pentru a câta

oară? – căutând să fac abstracție de balotul de pungi atârnat în dosul uşii. La vederea lor, mi-a venit instantaneu în minte replica unei musafire din Germania. „Hey, hey, hey!” Observase şi ea, ca şi mine, că în Spania există o cu totul altă mentalitate în privinţa uzului materialelor plastice. Cu spirit critic, nemţoiaca din ea, pasionată negustoriţă de suveniruri la mâna a doua, s-a simţit pe loc tentată în faţa „tezaurului” meu de pungi practic noi, cu care s-ar fi putut lansa un proiect constructiv.

Din ce am observat eu, germanii au meritul de a nu dispreţui banul câştigat cinstit, indiferent în ce domeniu. Tare i-ar fi plăcut musafirei mele să ofere nimicurile vândute clienţilor de chilipiruri la târgul duminical, în câte o sacoşă practică din plastic, pe gratis bineînţeles. Unde mai pui că inscripţia în limba spaniolă – de exemplu „Pepe La Sal” sau „Supermercados Costas” - ar trezi cu siguranţă simpatie la germanii care îşi petrec în proporţie de 70 % concediul pe Peninsula Iberică?

Interesant cum amândouă, deşi provenim din culturi cum nu se poate mai diferite, suntem de aceeaşi părere pe o temă delicată, doar aparent minoră dar emblematică pentru sistemele noastre de valori. La Bucureşti obişnuiam să port asupra mea, undeva pe fundul genţii, o pungă pliată frumos, ca să nu facă cute. Renumita LaNeVe (la nevoie), o reminiscenţă a vremurilor comuniste, servea cumpărăturilor spontane, dacă se întâmpla să trec prin dreptul vreunui magazin unde se descărca ceva „interesant”, în special de mâncare. Pentru că, nu cred că e nevoie să amintesc, în ţara Doamnei Academician, specialistă în chimie, în paradisul maselor plastice, nu se obişnuia datul unei pungi pe gratis la orice achiziţie. E poate unul din puţinele puncte la care socialismul dezumanizant în care am trăit nu e de condamnat. De ce să nu poarte fiecare o sacoşă cu el? Nu ia mult loc, nu ţipă, nu cere de mâncare şi dacă am proceda toţi la fel, am reduce considerabil poluarea mediului ambiant.

Andrea, fire practică nemţoasă, de fapt obişnuieşte să iasă la piaţă cu un coş de răchită fixat pe portbagajul bicicletei. În paranteză fie spus, un asemenea obicei e imposibil de cultivat în Bucureşti, din motive de... mâini lungi, fireşte.

Germania a depășit de mult stadiul de risipă capitalistă, în care încă se mai scaldă Spania post franchistă până astăzi. În Germania, clasică pungă de plastic e acum „out”. Coșurile de răchită în schimb, sacoșele de carton sau traistele de pânză de răspândesc pe zi ce trece. Nostalgicii pot cumpăra chiar plebeiasca pungă de plastic, dar contra unei sume modice de bani, menită să atragă atenția asupra gestului incorect din punct de vedere politic.

Ideea de a scăpa de pungile pe care le adunam de-un an încoace pentru că nu mă îndur să arunc nimic, începuse să-mi dea târcoale. Mă imaginam deja îngropată într-un munte de sacoșe. În fond, de ce să nu-i fac un bine Andreei și să-i înmânez cu proxima ocazie pungile care-mi prisosesc?

Destinul ăsta de „strângători” ne urmărește încă din copilărie. Mereu am transportat în bagaje borcane și sticle goale, cutii și pungi de plastic. La dus plecau pline, la întors veneau goale. Părinții s-au specializat în furnizat bunătăți de tot soiul: miere, carne în untură, dulcețuri și gemuri, cârnați, zacuscă, lapte, prăjituri, ouă de casă și multe, multe altele. Singura condiție de la sine înțeleasă era să returnăm ambalajele. Așa ne-au hrănit, pe sora mea și pe mine, prin liceu și facultate, la studii prin orașe din ce în ce mai îndepărtate.

Ba chiar și la Viena, țin minte că mă jenam cu bagajele voluminoase, în care diferite ambalaje își urmau firescul drum înapoi, către căminul domestic. Cât mă stresam când se apropiau vameșii, nu pentru că aș fi ascuns ceva ilicit în valiză, ci pentru că mi-era rușine să nu descopere în public secretul meu! Probabil că m-aș fi îngropat în pământ de rușine dacă ar fi deschis fermoarul genții de voiaj, mai rău decât dacă m-ar fi surprins șezând pe toaletă. Am avut marele noroc să nu mi se întâmple nici una din dizgrațiile astea vreodată.

Odata cu plecarea definitivă din țară, am sperat că va înceta blestemul bagajelor jenante; în naivitatea mea, credeam că se va inversa scenariul și că eu aș urma să furnizez alor mei bunătăți din occident, în schimbul dăruirii – la propriu și la figurat – cu care mă „înzestraseră” până atunci. Nimic nu s-a schimbat!

Bineînțeles că le aduc tot felul de minuni capitaliste, de fiecare dată când trec pe la ei, dar la fel continui să „expatriez” copane, mere, miere sau conserve de casă, produsele copilăriei, inegalabile aiurea pe mapamond. Uneori, când arunc aici câte un borcan cu capac înșurubabil de o formă mai deosebită, simt o ușoară strângere de inimă la gândul bucuriei pe care i-aș face-o mamei cu el. Cu tot oful meu, am spus NU borcanelor și sticlelor goale, dar ce mă fac cu pungile?

Ca s-o scurtez, m-am decis spontan să sacrific o jumătate de oră din prețioasa mea seară de vineri pentru a face un pachet compact de pungă. Spaniolii merg la muncă în Germania. De ce sa nu trimitem și pungile după ei, la Andreea?

Drept pentru care m-am așezat la masa rotundă din bucătărie, cu gramăda de pungă în față, hotărâtă să pun capăt deranjului. Am început să extrag din sacoșa mare, rând pe rând, ghemotoacele de plastic pe care le netezeam întâi pe masă iar apoi le pliam în patru, ca să le stivuiască mai apoi pe căprării. În jurul meu au început să crească stive de diferite mărimi din „Pepe La Sal”, „Costas”, „Super G” – cele trei magazine alimentare la care obișnuiesc să mă aprovizionez. Încet-încet am constatat că vizitele mele la „Super G” însumează dublul celor de la „Pepe La Sal” și de patru ori mai mult decât „Costas”. Firesc, frecvența cumpărăturilor este invers proporțională cu distanța față de magazin.

Dacă până în clipa aceea mă considerasem o cumpărătoare ocazională, fără zile fixe pe săptămână și fără liste de cumpărături, iluzia s-a spulberat pe loc când, pe măsură ce înaintam în stiva de plastic, am constatat regularitatea de ceas cu care apăreau „dovezile” incontestabile ale limitelor mele omenești. Așa se face că la patru pungă de „Super G” (legume, fructe, apă, bere) reveneau firesc două de „Pepe La Sal” (carne, brânză, mezeluri) și una de „Costas” (cosmetice, fructe exotice, delicatose). S-a zis cu imaginea mea despre mine, așa-zisa fire spontană, cu fantezie, deschisă la nou. Iată cum am reușit să mă dresc „nemțește” pe parcursul unui singur an!

Pe măsură ce mă dedam în continuare ocupației de pliere și sortare de pungii, începusem să dezvolt dexterități de specialistă. Trecuse de mult jumătatea de oră pe care intenționasem inițial să o aloc sordidei îndeletniciri. Socoteala de acasă, ca de obicei, nu se potrivea...

La televizor, pe TVR Internațional, rula „Secretul lui Bacchus”. Eu, cu urechile ciulite, mă amuzam anticipând replicile preferate ale pitorescului personaj principal: „chestii, socoteli”. „Da’ chiar, ce fac eu aici, în loc să-mi văd de sortatul pungilor? Mă ocup cu <chestii, socoteli>, calculez statistici pe marginea frecvenței obiceiurilor mele de cumpărare. Și când mă gândesc că Statistica n-a fost disciplina mea forte la școală...”

Începea să-mi placă treaba cu pungile, era pervers. Mai ales pentru că, avansând spre interiorul sacoșei care părea să nu se mai termine, descopeream, rătăcite printre pungile cotidiene, pungii străine de cauză. Mi-am turnat un pahar de vin și-am continuat să-mi extrag curioasă trecutul din „sacoșa cu surprize”, de parcă ar fi fost bilele din urnă la extragerea loto.

Discounterul german „Lidl”, cu pungile lui solide, care se obțin contra cost (german, firește), peștițe, ca să atragă fără spațiu pentru confuzii, a început să-și ceară și el drepturile. Pungile „Lidl” sunt pentru germani aproape un fenomen social. Au făcut deja istorie. Nimeni nu le poate trece cu vederea nici în Austria, în Spania și probabil în multe alte țări prin care e prezentă firma. Purtătorul unei astfel de pungi are avantajul - sau dezavantajul - de a putea fi clasificat instantaneu din prima: un om care nu se scaldă în bani. Cu puțină imaginație și spirit de observație, se poate adânci analiza, și, de la caz la caz, completa portretul-robot al cumpărătorului de la „Lidl” în direcția emigrantului la început de drum, studentului cu posibilități limitate, femeii casnice cu mulți copii, cerșetorului, sau nonconformistului la a doua tinerețe, fost hippie etc. Cunosco persoane – nu spun cine – care își fac cumpărăturile la „Lidl” dar le ambaleză în sacoșele altor magazine, mai luxoase, pentru a ne induce în eroare ca să evite surprize penibile dacă se întâlnesc cu vreun cunoscut. Perfidă stratagemă!

Lăsând la o parte dezavantajele pungii cu pricina, calitatea ei incontestabilă (lucru nemțesc, cum ziceam) o propulsează într-o categorie net superioară celorlalte pungi de autoservire de pe aici. Așa că i-am rezervat un loc important, convinsă fiind că Andreea se va bucura de ea în mod deosebit. Ha, ha, deja mă amuzam imaginându-mi mimica nelămurită cu care clienții Andreei vor reacționa la primirea sacoșei proletare; vedeam cu ochii minții zâmbetul nevinovat al Andreei pișichere!

Până una alta „recensământul” pungilor de tip „Lidl” mi-a revelat că am fost cam o dată pe lună la cumpărături ieftine, pentru bunuri de consum uzuale (hartie igienică, ulei, făină, zahăr).

Deși netezitul pungilor începuse să-mi facă plăcere, în jurul orei 21 începuse să-mi dea târcoale panica. După cum stăteau lucrurile, operațiunea avea să-mi răpească mai mult timp decât eram eu dispusă să sacrific. Din păcate, încercarea de a calcula în avans cât timp îmi ia fiecare operațiune simplă în parte și de a însuma timpii parțiali de lucru (omagiu bătrânului Keynes!) s-a soldat eșecului. Încă o dovadă că lumea cifrelor și a calculelor nu mi-a surâs niciodată.

Pe ecran, simpaticul „personaj negativ” întruchipat de Jean Constantin încerca să se descotorosească de brigada miliției economice cu textul : „dar poate Dumneavoastră aveți treabă, și eu vă rețin...” Ha, ha! „Aha, am și eu alte treburi, dar îmi pierd timpul în bucătărie, cu niște pungi” – m-a fulgerat.

La un moment dat descopăr chiar un număr considerabil de pungi albe cu desen roșu cu albastru - caracteristica hipermagazinelor „Carrefour”. Brusc m-a podidit un val de duioșie la amintirea incursiunii în marele magazin din apropierea orașului Alicante. Cândva, în primăvară, într-o dimineață de sâmbătă, când începuse să se încălzească vremea, porniserăm cu mașina la cumpărături. Aveam să ne întoarcem frânți de oboseală, după opt ore de maraton consumist epuizant. „Recolta”, depozitată în două cărucioare mari, ne-a costat echivalentul în pesete a peste o mie de mărci germane. Ideea de a ne cumpăra dintr-o singură lovitură haine, încălțăminte și tot

ce ne trebuia pentru vara care bătea la ușă, avea ceva bărbătesc și naiv în același timp, dar corespundea la vremea aceea nevoilor noastre urgente și timpului drămuț. Conținutul bagajului meu din țară, așa voluminos cum fusese, se dovedise total nepotrivit pentru Costa Blanca. Deși taioarele mele de la București erau poate chiar mai elegante decât ce se poartă pe „veșnicile tarâmuri ale vacanței”, aici păreau deplasate, pedante, prea sumbre, majoritatea negre. Așa că ne-am cumpărat amândoi multe nimicuri necesare, mie ca unui copil proaspăt adoptat, căruia i se încropește în grabă un trusou. Sentimentul ăsta, de parcă n-ai avea trecut, a fost totuși necesar. Noroc că am știut să facem din corvoada asta o plăcere, cum mult simț al umorului. Unde mai găsești așa soț răbdător, care să asiste ore în șir, fără crâncneli, de pe un taburet plasat într-un colț, la interminabilele probe ale nenumăratelor haine, din care, în final, am cumpărat „doar” jumătate?! A fost dealtfel singura dată, de atunci încoace... Dar eu tot zic: jos pălăria, chiar dacă pentru gustul meu m-am ales cam cu multe cămași, pantaloni și jachete, și mai puțin cu rochii, fuste și alte ...”detalii vestimentare tipic feminine”. Ca-n arena luptelor de gladiatori, la fiecare apariție din cabina de probă îmi semnaliza părerea arbitrilor neutri, cu degetul arătător în sus sau în jos...

O sacoșă plină cu cartoane, cleme de cămași și, bineînțeles, un vraf de pungă, s-a format în seara aceea îndepărtată, după o jumătate de oră de despachetări asidue. Pungile, învârtite într-un șomoiog și înfipite în „sacoșă-mamă” de după ușă duse au fost până în această seară de vineri.

Câte un suvenir din Spania, pentru alți douăzeci de potențiali clienți de-ai Andreei; iar pentru mine, o amintire dulce-acrișoară.

Către final au apărut pungile elegante, puține la număr, dar fiecare din ele cu personalitate proprie, toate de la luxosul „Corte Ingles”. Luxul de a vizita cel mai exclusiv magazin universal din Spania ne-a costat un final de săptămână din Luna Cadourilor a anului anterior. Cele câteva lucruri cumpărate erau deja de mult integrate în viața noastră, dar n-aș fi crezut că după

atâta timp, la vederea ambalajelor, aş fi în stare să recunosc ce-a fost în fiecare din ele. N-aş fi crezut că imi voi putea aminti cu atata exactitate după un an de zile ce anume a conţinut fiecare sacoşă care-mi trecea acum prin mână pentru a doua oară în viaţă! Ce păcat că memoria ni se risipeşte pe chestiuni așa de mărunte și nu ne ajută în situații mai importante („unde-am pus cheile de la mașină?”). E fascinant cum amintirile se sortează singure, după reguli și priorități numai de ele știute.

Dintre pungile mari se ițea un colț de mâner. La o examinare atentă s-a dovedit a fi parte dintr-o minisacoșă neagră elegantă, cu inscripție aurie. Deși ambalajul era fără miros, amintirea parfumului cumpărat în drogheria de la parterul clădirii din Alicante, parcă mai plutea în aer.

Mai departe, mai adânc, pungi din Germania – cumpărături de nuntă, și chiar unele din România – ambalaje pentru „zestrea” mea de acasă. Sacoșă-mamă, cea în care încăpeau ca prin miracol toate, ea însăși a rochiei de mireasă – minunata piesă croită de un designer italian. Nu doar veștmântul, ci și ambalajul s-au dovedit a fi solide, ca pentru un început „de piatră”.

Ca să scap de sentimentalisme, m-am apucat să număr mecanic pungile din stivele ordonate pe categorii. Mi-a picat în mână o sacoșă dublă, cu desene roz și cu mâner „cu clic”, pe care atât de tare o îndrăgisem la București, încât o cususem după ce se desfăcuse căptușeala argintie de folia transparentă de la exterior. Nu mai știu ce promisem în ea de la mătușa care avea „contact cu străinătatea”, dar de atunci o refolosisem de nenumărate ori. Acum știu că era o banală sacoșă izolantă, specială pentru produse congelate. Dar pe vremuri nu știam. La fel procedasem înainte cu pătrățelul de folie transparentă atât de fină, primit ca acoperământ peste un bol cu icre, tot de la mătușa mea. L-am spălat cu grijă și l-am refolosit până la completa deteriorare, în credința oarbă că – după cum aflasem de la mătușa mea - alimentele din frigider se păstrează veșnic în ea și rămân proaspete ca-n prima zi. Vorbesc aici de același film transparent pe care nu numai eu, ci nici gospodinele din Romania nu-l mai concepem departe de gospodărie, cel pe care

îl derulăm de pe un tambur de carton și-l aruncăm după fiecare utilizare. Mă întreb dacă măsura în care nimicurile astea ne-au schimbat și ușurat traiul, are într-adevăr un efect major asupra calității vieții noastre. Sunt acum mai adânci judecățile noastre, mai valoroase concluziile, s-a făcut mai înalt spiritul nostru trecător?

Am împachetat pungile în cartoane de pantofi pe care le-am luat cu mine la următorul drum în Germania. Erau sute. În dosul ușii de la cămară am păstrat sacoșa rochiei de mireasă, cu câteva pungi în ea, pentru uzul gospodăresc de rutină.

Am probat ușa. Se deschidea până la perete. Glasnost. Pungile vechi și deteriorate le-am aruncat fără remușcări. Mai bine zis, le-am îndesat pe toate într-una mai mare, pe care am legat-o strâns la gură, ca să nu mai poată ieși de acolo, și le-am dus la gheana specială pentru materiale plastice. Topite și transformate vor intra probabil în componența unui pavaj sau linoleu care așterne un drum nou. Ca să nu se mai acumuleze ca pete pe creier și să nu-mi mai sâcăie memoria, mi-am impus obiceiul sănătos de a le colecta separat iar acum le arunc săptămânal la containerul de reciclabile.

În vinerea aceea m-am simțit obosită ca după o călătorie transcontinentală. Țin minte ca prin ceață, că, înainte de a adormi, am zărit scurt printre gene ecranul roșu al ceasului deșteptător, clipind ca un semafor de atenționare: 0:00. Zero, zero absolut, punct. „Punct/ este ceva/ până la care/ toți.”

Pe lângă oboseala inexplicabilă din oase, gândul la lucrul bine făcut (chiar dacă fără mari pretenții intelectuale) plus perspectiva unei dimineți senine, ca mai toate diminețile la Marea Mediterană, plus tentația unui pașnic mic dejun cu chifle calde și cu cafea aburindă, m-au ajutat să adorm împăcată. „De bună seamă că soțul mă va întreba cu ce hobbyuri originale mi-am umplut timpul de data asta...”

*“Și la șaiszeci de ani poți să fii de patruzeci –
dar numai o jumătate de oră pe zi.”*
Anthony Quinn

CRITICA VÂRSTEI DURE

Cum adică „vârstă critică”? Când devine evident că am îmbătrânit? După o noapte dormită reglementar, când ne privește din oglindă un chip șifonat, cel pe care în studenție îl vedeam îngroziți doar după un chef atroce de trei zile și trei nopți? Când aflăm că un atlet se retrage din sport, pe motiv de vârstă depășită, deși e cu cinci ani mai tânăr decât noi? Când constatăm că se fac douăzeci de ani de când tot susținem că „în curând ne lăsăm de fumat”? Când nu ne mai putem concentra, dacă e zgomot în jurul nostru? Sau când ni se pare că moda repetă mereu aceleași tendințe, pe care le cunoaștem deja la prima mână, din propria viață?

Vom avea vreodată timpul și răbdarea necesare citirii tuturor cărților și ascultării tuturor discurilor de muzică cumpărate în decursul vremii? Suntem îndreptății să mai sperăm că vom atinge vreodată maturitatea necesară pentru a parcurge din scoarță în scoarță „Ullyse”, de James Joyce, sau măcar ceva din Virginia Woolf? Suntem bătrâni dacă posedăm casete cu ABBA și Boney M? Dacă în copilărie nu ne-am transformat într-o a doua Nadie Comăneci iar în tinerețe n-am devenit prezentatoare de Știri TV, e realist să mai dăm crezare părinților, care ne profetează plini de încredere că vom da lovitura cu noua noastră idee de afacere?

Cât de inevitabil e pericolul de a ne minți cu bună știință, de teamă ca nu cumva trenul nostru să fi plecat de mult? Ne

amăgim atunci ca vecinica mea, care își împletește codițe, se îmbracă cu fuste mini și urmărește împreună cu fiica ei serialele TV pentru adolescenți? Sau ne transformăm în „venerabili cu experiență” și împărțim gratuit lecții în stânga și-n dreapta, în situații pe care n-am fost în stare să le regizăm la vremea lor în favoarea noastră? Facem precum Cocolă din Moromeții, care le spune la toți rapid că „e proști”, până nu se prind ei că nici el habar n-are? Merită să ne întristăm că n-am profitat în anii optzeci de oferta de muncă la, pe atunci, obscura firmă care între timp a devenit multinațională? Sau mai bine preferăm să-i inventăm „struguri prea acri”, pretextând că oricum ne-am fi mâncat tinerețile la firma cu pricina, muncind peste program? Ne pare rău că n-am vândut acțiunile, atunci când atinseseră valoarea dublă, acum când nu mai valorează nici jumătate? Sau ne bucurăm că, în aceeași perioadă din viață, am devenit părinți? Regretăm că nu mai suntem în stare să facem „podul de sus” ca-n anii ciclului gimnazial, sau ne bucurăm că nu mai trebuie să mergem zi de zi la școală și să ședem în bancă ore în șir, ascultându-l pe profu' de fizică cum se dă mare?

Cât de tânără mă simt, când o bunică energică îmi întrerupe lectura pe terasă, la o cafea, reproșându-mi că „eu, când eram la vârsta ta, spălam, călcam, găteam, dădeam de mâncare la porci etc...”? Sunt măgulită când Doamna care urcă în autobuz mă înghiontește zicându-mi „fă loc, puștiulică”, pentru că m-a văzut doar în fugă din spate? Face asta doar pentru că m-am îmbrăcat în blugi cu talia căzută și port șapcă cu cozoroc? Mă mai amuză trucul vânzătorului de la tarabă, care mă tutuiește enervant, crezând că-n felul ăsta mă convinge mai ușor să cumpăr („cum își permite să se tragă cu mine de șireturi?” versus „oare chiar așa de tânără par?”)?

Se poate spune că mai suntem tineri dacă încă nu ne-am apucat de tricotat și nu ne lipsește nici un dinte din gură (decât o măseluță acolo, insignifiant)? Sau invers, se poate spune că suntem bătrâni dacă am început să tricotăm? Suntem iremediabil bătrâni, când nu ne mai ridicăm să ajutăm la strâns masa, lăsând pe alții s-o facă pentru noi?

Când vezi o floare înflorind superb, te apucă veselia sau te întristezi? Te lași purtat de primul impuls tonic (ești tânăr) sau te duce gândul la cât de fragilă e viața (ești bătrân)? Ai ieșiri temperamentale necontrolate (ești tânăr) sau provoci involuntar întreruperea discuțiilor, când răsari din senin lângă un grup gălăgios de copii (ești bătrân)?

Urmărești filme documentare și drame extraconjugale franțuzești (ești bătrân) sau îți plac videoclipurile și filmele de acțiune (ești tânăr)? Ești tânăr pentru că îți place muzica lui Robbie Williams sau îți place muzica lui pentru că ești tânăr? Sau nu-ți place, și atunci, automat se cheamă că ești bătrân? Sau nu știi dacă-ți place, pentru că nu ai idee care din muzici e aceea și cine e ăla (ești cumva deja senil?)

Are cineva cunoștință de ce ne intersează pe toți să definim cât mai exact, cât de tineri sau de bătrâni suntem? Să fie oare teama de capătul călătoriei? Sau frica de vreo pedeapsă, dacă nu valorificăm viața în mod optim? E necesar să ne profilăm în contururi cât mai groase, ca să lăsăm cândva urme în geografie, de preferat chiar și în istorie (nu cumva cerem prea mult?) Are fiecare o menire de împlinit, înainte de a i se termina combustibilul? Cum e mai bine: sportiv înfruntând viața energetic, contra cronometru? Sau mai bine zgârcit cu timpul prețios, cumpănit cu rezervele, ca să ne țină până cade cortina? Dacă facem bine, îmbătrânim mai încet? Primit bonusuri dacă respectăm regulile?

Oglindă oglinjoară, spune-mi oare...

Ciudat cum mi s-au rotunjit aproape toate propozițiile cu semn de întrebare la final. Veți crede că am creat intenționat un suspans din atâtea întrebări, ca un crescendo care acum stă să explodeze în așteptarea unei concluzii frumos ticluite, a unui răspuns universal, servit la sfârșit ca o revelație. Cum n-aș vrea și eu să vin acum cu un final dărâmat, care să ne lase pe toți gură cască?! Păcat că nu există.

Păcat?! Ba bine că nu. Ce atâtea răspunsuri la toate? Ia să mai caute și fiecare pentru sine, să-și încrețească fruntea și să nu mai răsfoiască în manuale, vânând mură-n gură! Întrebările

enumerated aici sunt doar o parte din cele multe, care încă nu și-au găsit rezolvarea. Cu toate acestea, așa „neterminate” cum sunt, mie îmi plac. Nu le găsiți frumoase? Ele nu sunt ca răspunsurile, cu un singur sens. Ce-mi place la ele e că lasă loc pentru rezolvare în toate direcțiile. De ce ar fi ele mai puțin demne de respect decât răspunsurile? Frumos a zis Rilke: „Învăță să-ți iubești întrebările. Poate că, într-o bună zi, te trezești că ai trăit, fără să fi băgat de seamă, direct în miezul răspunsului lor”. Ia să vedem! Vă dorim îmbătrânire reușită! Știu, nu e un proces tocmai plăcut, dar dacă ne gândim la alternative...

*“Revăd din nou poiana primei amintiri –
Copilul care am fost eu spre mine vine,
Vorbește rar mușcându-și buzele subțiri...
Îmi plăci. Dar eu am să devin mai bun ca tine...”*
Nicolae Labiș
“Poiana primei amintiri, Lupta cu inerția”

TRAUMA LAMDA

Mai nou, de când cu globalizarea, răsar teorii noi despre limba pe care o vom vorbi cu toții într-un viitor previzibil. Deunăzi îmi pică în mână un articol în care se afirma că așa-zisele limbi-pitice ale planetei - adică cele vorbite de comunități mai reduse decât 10.000 de persoane - sunt pe cale de dispariție. Dar noi, în calitate, sau mai bine zis în cantitate de români, n-avem probleme, că doar suntem peste 23 de milioane. Nu încă, așa adăuga eu, dar mai bine-mi înghit limba...

Concret, la fiecare două săptămâni, se stinge din viață una din limbile vorbite pe Pământ. Pentru început doar cele pitice, dar le vine lor rândul și celorlalte. Cel puțin așa reiese din calculul statistic. Lingviști sprinteni aleargă cu casetofonele prin jungle, tundre, taigale și pampasuri încercând să înregistreze măcar ultimele cuvinte ale câte unui supraviețuitor purtător de limbă în curs de dispariție. Să râdem sau să plângem? Avem de-a face cu un efect neașteptat al globalizării. Mor limbile, oameni buni! Ne pierde graiul! Ce să mai întoarcem vorba în gură: ni se ia piuitul!

Închid ochii și deja văd ca prin vis cum un pitic lingvistic mic-mic, căruia pe frunte îi e scris „ROMÂN”, fuge mâncând

pământul, de frică să nu-l prindă acușica monstrul globalizării și să-l înfulece cu silabe cu tot... Bătu-l-ar vina, să-l bată, de monstru ce este el!

Nu cumva ne temem de globalizare cam așa cum s-au temut muncitorii din fabrici când s-au inventat mașinile electrice?

Firește mă sperie gândul că într-o bună zi aș putea scrie articolul de față - prin care comunic părerea mea despre lume, Dumneavoastră, cititorii mei deloc pitici, capabili să descifrați limba română – iar Dumneavoastră, în loc să-mi trimiteți aprecieri sau înjurături, după cum vă place, v-ați dovedi incapabili să-l înțelegeți, din simplul motiv că nu stăpâniți acest idiom rar. Din păcate, dacă e să judecăm pe linia studiului menționat anterior, atunci - o tu, destin implacabil - mai devreme sau mai târziu ne va sosi suna și nouă ceasul. Pardon, nu nouă ci limbii noastre. Dar ce mai contează, de bine ce se spune că ne definim ca oameni prin limba maternă?!

Păi să nu mă enervez? Ușurel! Cum Doamne iartă-mă să accept că așa, netam-nesam, de prietenoși și ospitalieri ce suntem noi românii, în loc să ne perpetuăm întru eternitate, vom fi eliminați tocmai pentru că suntem flexibili și nu ne supărăm dacă ne taie cineva de la cuvânt. Din câte puțin de lapon, japonez și arab, cu un român pus ca moț, se naște omul nou, cetățeanul unilingvistic?! De parcă n-am avea și noi un cuvânt de spus în tot calculul ăsta!

Hai să calculăm repejor, până nu ne piticim și noi limbistic (pardon, am vrut să spun lingvistic): dacă pe lume se vorbesc între 6.000 și 10.000 de limbi, iar ele au dobândit prostul obicei de a sucomba cu regularitate la fiecare două săptămâni, înseamnă că mor două limbi pe lună, 24 pe an, 240 în zece ani, 2400 într-un secol, extrapolat sunt 24.000 într-un mileniu. Și nu orice mileniu, ci mileniul trei, cel pe care abia l-am început și de care suntem așa de mândri pentru că avem multe planuri cu el. Cum 24.000 de limbi nu există pe Terra nici măcar dacă numărăm cu mare bunăvoință dialectele locale la grămadă, reiese că în scenariul cel mai optimist, undeva după anul 300 al mileniului prezent se vor termina limbile și vom rămâne cu una.

Din simplul motiv că e limba cea mai răspândită pe Pământ, vom vorbi cu toții fluent dialectul mandarin, recunoscut drept limbă oficială în China, Taiwan și în multe alte state asiatice. E adevărat, asta n-am spus-o eu ci se afirmă în studii serioase!

Vă sperie perspectiva asta sau, mai rău, vă lasă cumva indiferenți? Sunt mulți cei care vor zice că puțin le pasă ce limbă se va vorbi în anul 2400 pe Terra, câtă vreme nu vor mai apuca ei înșiși vremurile acelea. Conform mottoului: „după mine, potopul”. Dar mai e chiar așa de mult până atunci? Dacă e să ne luăm după progresul medicinei, fiecare dintre noi va putea trăi până la o sută de ani. Copiii nepoților noștri vor putea fi fără probleme martori oculari ai secolului al patrulea. Să susținem în continuare că nu ne pasă, sau să începem acum să ne punem întrebări?

Chiar așa să fie? Să se ajungă până acolo încât pasărea născută într-o limbă să nu mai aibă șansa de a muri pe limba ei? Așa de repede să se miște totul, încât să încapă într-o viață de om? Să te naști cu nas vulturesc tip caucazian și să mori în piele galbenă și cu ochii migdalați? Darwin s-ar cruci de așa razantă evoluție!

Chinezii fac deja presiuni asupra partenerilor lor de afaceri să renunțe la engleză și să învețe limba chineză. Nimic de zis, chiar dacă va fi foarte greu de realizat. Dar și de-ar fi să se ajungă acolo, una e limba în care negociem și alta e cea pe care o vorbim acasă. Dacă va fi să uităm vreodată ceva din babilonul lingvistic care ni se învâрте prin cap, nu limba natală va fi cea dintâi sacrificată. Aceiași sau poate alți cercetători lingviști, la fel de capabili, au făcut o descoperire stupefiantă: fenomenul lamda. El desemnează o formă mai specială de amnezie: persoanele afectate de ea uită limbile vorbite recent dar, în mod surprinzător, vorbesc cu acuratețe întâia limbă pe care au învățat-o în copilărie. Cum copilăria mea a înflorit sub soarele concomitent al dialectelor ardelenesc și săsesc, aseasonate cu ușoare accente maghiare, nu mă miră că întâmpin frecvent probleme când e să caut cuvântul potrivit în română, franceză, germană, engleză sau spaniolă. Trăind în străinătate, dacă

întâlnesc întâmplător un român, alunec instantaneu într-un dialect atroce pe care nu țin minte să-l fi vorbit decât eventual la bunici în vacanțele de la țară. Deși știu încă din clipa în care deschid gura că aș face mai bine să tac, din lipsă de exercițiu emit instantaneu sunete, cuvinte, fraze și idei ciudate care se revarsă din mine în cascade și despre care n-aș fi crezut în ruptul capului că-mi sunt proprii. Mă ia gura pe dinainte și mă ambalez, spun lucruri pe care le țineam doar pentru mine, întreb fără rețineri detalii intime care în țară mi-ar fi fost tabu, articulez regionalisme pe care nici nu știam că le stăpânesc, cad în limba copiilor, gesticulez exagerat sau destăinui drame ale unei presupuse însingurări care, vezi Doamne, mi-ar da târcoale. Într-un cuvânt, ofer un spectacol uluitor. Toate astea doar ca să mă fac mai interesantă și ca să mențin trează atenția interlocutorului? Dar atunci aș ști și eu! De ce, în fața unui om pe care nu l-am văzut în viața mea dar care se întâmplă să-mi înțeleagă limba, nu perorez doct în sofisticata limbă academică pe care am stăpânit-o cândva? Să fie chiar așa de importanți primii șapte ani de acasă încât să nu mai pot vorbi decât țărănește? Sau poate doar am îmbătrânit eu mai repede decât mă așteptam, atinsă de un Alzheimer prematur?

În paranteză fie spus, dacă vreau să mă dau mare, pot căuta în manualele de matematică de liceu, cum se scrie lamda într-o singură literă grecească. Dar câți dintre cititori vor mai ști cum se citește? Apare evident că, în cazul limbii grece antice, au trecut mai mult decât cele două săptămâni reglementare necesare dispariției unei limbi pe cale de uitare... Nu-mi mai amintesc „hieroglifa” pentru lamda și asta mi se întâmplă tocmai din cauză că sufăr de sindromul care-i poartă numele.

Bănuiala mea e că în asemenea situații limba nu e altceva decât un robinet care deschide cutia Pandorrei. Odată cu ea se trezesc sentimente amorțite, amintiri intime și senzații cărora le ducem dorul.

Așa că să mă scutească oamenii de știință care o privesc izolat, ca pe un obiect de studiu și care îndrăznesc să afirme cu toată seriozitatea că limba natală ar fi perfect interșanjabilă cu

altele la fel de bune. Nu zic că n-ar fi bune și frumoase și altele, dar dacă nu sună și înăuntru, la nimic nu le-a folosit. Rămân acolo pe post de instrumente de comunicare și atât.

Noroc că trauma lamda afectează numai indivizi și nu și națiuni întregi. Ce ne-am face dacă, la nivel de popor, nu ne-am mai aminti decât binecunoscutele parole dacice, de tip barză, varză, viezure, brad?! Să ne ferească Zamolxe! Privit din perspectiva asta, nu strică să stăpânești cât mai bine și limbi străine care te îmbogățesc spiritual și dau culoare fondului pe care îl porți ca bază. Cu condiția sa nu se confunde între ele. Eternul conflict dintre fond și formă, formulat de data asta într-o manieră mai originală: în fond știe fiecare dintre noi pe ce limbă visează sau calculează mental dar viața între străini e și ea o formă de asimilare lingvistică. Până la un punct, ori vrem ori nu vrem. Nu degeaba se zice că ne îmbogățim cu încă o personalitate la fiecare limbă vorbită. Totul e să nu alunecăm în paranoia de atâta dedublare și să uităm cu care din ele ne identificăm.

Haideți așadar să nu intrăm în panică. Omenirea are mult prea multă imaginație încât să se autoreducă în viitor la un singur limbaj de comunicare. O probă a imaginației ei debordante e însuși faptul că niște cercetători și-au putut închipui o așa ghidușă teorie. Sau poate că au vrut doar să ne îndemne în maniera lor seacă să ne păzim limba și s-avem grijă ... să nu ne-o mușcăm.

*„Nu-i o artă să recunoști șansa.
Arta constă în a o vedea primul.”*
Benjamin Franklin

MÂNCĂTORII DE OAMENI

Poate m-am transformat fără să bag de seamă în prototipul consumatorului capitalist. Mă întreb dacă sunt un caz singular. Poate le merge și altora la fel. Vrem tot mai mult, tot mai repede, din toate.

Bunăoară cutia cu margarină sau borcănelul cu cremă de față. Parcă au un suflet, ca-n desenele animate, trecând prin stadiile firești ale unei vieți în miniatură care începe încă dinainte să facem cunoștință, eu cu ele. Întâi aflu - adesea sub impulsul spoturilor publicitare -că există, o margarină mai dietetică sau o cremă de față cu efecte spectaculoase în combaterea ridurilor. Și deja mă trezesc căutând-o prin rafturi („pentru că meriți”).

Apoi vine maxima savurare consumistă, când despachetez și înlocuiesc carcasa goală a predecesoarei cu achiziția nouă. A mea!

Îmi jur atunci să urmez strict recomandările; îmi imaginez cât de tânăr și de sănătos îmi va fi aspectul (sau să-i spunem aparență?). Începe copilăria și tinerețea plină de promisiuni. Ne dăm „întâlnire” în mod regulat și de fiecare dată când duc la capăt ritualul „savurării” consumiste, îmi imaginez efectele pozitive. Căsnicie curată!

Undeva pe la mijlocul cutiei se produce brusc ruptura, saturația. Se insinuează tiptil, doar o scăpare, un lapsus, ceva nedefinit. Pentru o zi sau două uit să o învrednicesc măcar cu o

privire. Grevă. Sub pretextul unei oboseli inventate, sar ritualul zilnic, devin infidelă.

Flirtez deja, firește, cu noile produse de pe piață, margarina cu adaos de vitamine sau omega 3, eventual cea cu extract de iaurt, sau crema de față cu colagen, vitamina C, extracte din ADN, osmoliți sau – Doamne ajută – hormoni. Dar ce fac cu cea veche? Mă reped asupra ei și ung prețiosul conținut pe pâine (respectiv pe față). Rezolv două probleme dintr-un foc: „supliment de binefacere” (chiar dacă „mai mult” nu înseamnă întotdeauna și „mai bine”) și grăbesc terminarea stocului, ca să pot cumpăra noul produs la modă.

Dar ce, parcă-mi merge? Ca un făcut, exact în faza asta, ea se decide să mai rămână puțin și se încapățânează să nu se mai termine. E etapa ei de longevivă. Poate pare lungă doar pentru că nu mai are „secretele” miraculoase în care între timp nu mai crede nimeni, după ce a probat-o îndeajuns.

”A doua jumătate”, a naibii perioadă de înjumătățire, e lungă rău. De exemplu, cunoștințele inginerești ale unui proaspăt absolvent de facultate, dacă nu sunt folosite, se uită, exact după 7 ani, când omul nu-și va mai aminti decât jumătate din ele. Cu alte cuvinte, perioada de înjumătățire a științei unui inginer este de șapte ani. Cea a unui roman polițist bun e de patru ore la mine (patru zile la soacră-mea) iar cea a unei jumătăți de kilogram de margarină e de o săptămână la mine și bărbatu-meu, împreună.

Jumătatea care rămâne după înjumătățire are, la rândul ei, tendința de a se înjumătăți mai departe în același ritm. Bănuiala mea e că va avea nevoie de jumătate din perioada de înjumătățire anterioară, ca să se dividă în doua entități identice (dar nu sunt sigură). Mă mai urmăriți? Văd că problema devine complicată și greu de înțeles și mă duce gândul la practicile onorabile ale tatălui meu care, după ce a auzit la sfatul medicului că prin consumul unui măr pe zi reducem colesterolul din sânge la jumătate, s-a hotărât să meargă la sigur și mănâncă două mere zilnic. Dispare complet colesterolul – zice el. Socoteala nu se potrivește, din păcate, pentru că al doilea măr

reduce la rândul său la jumătate restul de $\frac{1}{2}$ din colesterolul rămas după primul și apoi rămâne jumătate din jumătate etc. Iar dacă ținem cont de faptul că livada noastră produce mult prea multe mere, care trebuie neapărat mâncate ca să nu se strice, ecuația noastră se mai complică cu încă o variabilă...

Dar ce vreau eu să spun cu teoria aceasta, până nu vă consum mai mult de jumătate din răbdare? Problema pe care mi-o pun este dacă nu cumva au și oamenii un fel de perioadă de înjumătățire, precum atomii de carbon pe baza cărora se stabilește vechimea planetelor.

Dacă în loc de cutia mea cu cremă aş trata la fel cunoștințele mele ocazionale, cum s-ar desfășura întâlnirea dintre noi? Nu tot la fel? Aș auzi de el sau de ea, bun interlocutor, medic, avocat, holtei numai bun de însurat sau ce-o fi el acolo; dacă e femeie, i se duce vestea de bun gust sau gospodină talentată. Mă rog, într-un cuvânt, reclamă.

Brusc, ca și afișele pentru crema cea nouă, e peste tot. Faci pe dracu-n patru până intri în contact cu „persoana”. Ești încântat de „achiziție”. Lauzi și recomanzi în stânga și-n dreapta noul tău frizer/medic/soț/prietenă samdp. Ca tot restul lumii.

Toate bune și frumoase, până constăți că noul medic n-a reușit să te transforme din hipotensiv în hipertensiv, noul frizer nu te-a transformat într-o nouă persoană, ca-n experimentele televizate, în care o gospodină se transformă în top model; nici noua prietenă n-a contribuit esențial la rezolvarea problemelor căsniciei tale...

Exact în clipa în care începi să te îndoiești de alegerea făcută, apare din senin un nou specialist pentru problemele tale, auzi de o persoană cu efect absolut revoluționar care – oh, lăudat fie Domnul – s-a stabilit nici mai mult nici mai puțin chiar în orașul tău.

Reîncepe procesul de achiziție, parcurgi drumul cunoscut deja, treci prin entuziasm, satisfacție, obișnuință și distanțare. Cultivi în paralel prietenia cu idolul anterior, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Ai intrat pe mecanismul formării „cercului de cunoscuți”.

Telefonăm regulat și ne asigurăm reciproc de gradul insuportabil în care suntem stresați. Promitem solemn să ieșim într-o bună zi la un pahar de vorbă pe îndelete. Apoi uităm promisiunile. Cu timpul o rărim până la dispariția completă. Altfel ne-am sufoca în atâtea cunoștințe și obligații. Priviți din punctul acesta de vedere, suntem toți niște adevărați „mâncători de oameni”. Dacă am avea fiecare câte un „contor” care să numere câți semeni „consumăm” pe an, ne-am putea întrece în adevărate clasamente de campioni.

Oare care e perioada de injumătățire a unui medic mediocru, sau a unui soț ideal, sau a unui președinte destoinic?

Pe măsură ce ne dezvoltăm „dexteritățile interumane” devenim din ce în ce mai pricepuți la clasat oameni. Einstein ne-a învățat că dacă ne mișcăm repede îmbătrânim mai încet. Dacă comunicăm cu mai mulți oameni, parcă trăim mai intens. Dar fenomenul are și efecte nedorite, cum bine zicea fizicianul: de la distanță părem mai grei și mai mici. Ne îngreunează bagajul de contacte; iar ca indivizi riscăm să ne pierdem în marea grămadă.

Mai clar reiese asta din parabola astronautului care se întoarce din spațiu după o plimbare printre stele. Deși pentru el au trecut doar doi ani, își găsește familia cu cinzeci de ani mai bătrână decât a lăsat-o. La fel noi cu mania vitezei în raporturile cu oamenii care ne înconjoară, ne grăbim... Viteza contactelor sociale ne face mai grei și mai mici.

Fixați pe țeluri, eșuăm aparent cu regularitate în detaliu, la aprofundări. Zic aparent pentru că poate tocmai efortul nostru de a ne menține treze simțurile și instinctele de „vânătoare” ne ghidează pe neobservate. Drumul e elementul dinamic. Pe astronaut deplasarea îl menține tânăr. În acest sens: „Drum bun”!

*„Toate muncile plătite
înrobesc spiritul și-l devalorizează.”
Aristotel*

MUNCIT ȘI TRĂIT

Ca tot românul stabilit în străinătate, ciulesc urechea la fiecare vizită în țară și tatonez în stânga și-n dreapta pulsul vremurilor. Dacă la început, simplul fapt că „văzusem lumea” era suficient pentru a declanșa o reacție automată de interes – fie admirativ, fie de respingere, sub mottoul „ce vă pasă vouă, nu mâncați pâinea amară de aici” - mai nou mă confrunt din ce în ce mai des cu dialoguri complexe, cu argumente pro și contra. Cele mai incitante sunt părerile celor care au făcut cunoștință cu târâmurile făgăduinței și s-au întors înapoi cu convingerea că tot acasă e cel mai bine.

De ce să nu recunosc că am admirație pentru cei care au asemenea curaj. Poate chiar îi invidiez nițel. Nu complet; doar pe ici pe colo, prin locurile esențiale. Nu-mi iese din minte anecdota cu cei doi evrei care se revăd după 30 de ani, unul plecat în Israel și celălalt rămas în țară. Cel de acasă zice : „măi Ițic, mare curaj ai avut că ai plecat” iar celălalt îi răspunde ”Băi Ștrul, curajos ai fost tu, că ai rămas în țară”.

La o privire mai atentă, întâlnesc invariabil o piedică în calea admirației mele pentru, ia să-i numim așa, românii statornici (trebuiau să poarte-un nume). Nu lipsa unui loc de muncă îi gonește pe români din vestul capitalist, ci excedentul de muncă. „E viața grea la frate-meu în Franța” – îmi comenta un șofer de taxi. „Le mème ronron: dodo, métro, boulot. În fiecare dimineață se scoală cu noaptea în cap, și el și nevastă-sa, și pleacă fiecare la serviciu iar seara vin obosiți și dorm de-a-n

picioarele. Păi de așa viață mai bine mă lipsesc! După două luni la Paris mi-am luat nevasta și ne-am întors acasă. Sunt inginer, dar mai bine fac pe taximetristul în București, decât să fiu rob în Franța. Că dacă nu curge, pică. Și dacă n-am chef, rămân acasă. De bine de rău, o ducem bine”.

Băiatul de la benzinărie are 25 de ani, dublă cetățenie româno-germană și familie cu un copil. La părinți în Germania nu i-a plăcut, pentru că „acolo nu e gașcă; cu cine să ieși să bei o bere seara? Seara sunt toți matoli de muncă de le pică ochii în gură în fața televizorului!”

Pot eu să-i contrazic? Nu pot. Cel mult pot să contracarez cu vremurile în care, în România fiind, la fel mi se închideau ochii seara, zile și ani de-a rândul, după munci istovitoare, care păreau că nu se mai termină, pentru un salariu incomparabil mai prost. Concluzia e că nu țara e necazul, percepția muncii e buba.

Dar iarăși vin și o întorc pe toate fețele, că tot nu înțeleg. Antrenorul echipei române de gimnastică a refuzat contractul cu Germania, pe motiv că sportivele germane nu concep să pună osul la treabă cu dedicație maximă, în maniera autosacrificiului, cum se practică pe la noi. Alt exemplu: nu cunosc elev de liceu care să fi învățat în Spania pe derost, până la ultima virgulă, manualul de economie politică de clasa a unsprezecea, inclusiv colectivul de autori și citatele de pe la congrese, precum au buchisit cu vădită aplecare masochistă candidații români la admiterea la ASE, unde bătălia se dădea la sutime pentru treizeci de locuri pe țară.

Unde e problema? De ce, odată ajunși pe piața muncii, ne străduim din răspuțeri să eludăm efortul și să chiulim pe unde se poate? Nu suntem tot noi, aceiași, cei care am învățat încă din fașă sloganul „cât ai fi de mic/ fără muncă nu-i nimic”? Păi dacă e s-o privim așa, germanii sunt cei mai leneși, căci ei inventează pentru orice gest minimal un aparat cu șuruburi care le ia ingenios treaba din mână. La noi e invers. Neamțul măsoară de cinci ori până taie odată; noi ne delectăm cu metoda „try and error”, dezșurubăm carcasa, facem o lipitură la nimereală iar dacă apoi funcționează, se cheamă ca am fost geniali. Dacă nu

funcționează, se cheamă că așa a vrut Dumnezeu și continuăm până îl stricăm de tot. Sau o lăsăm baltă, căci se poate și fără.

Ce lozincă mai absurdă se poate inventa, decât „noi muncim, nu gândim”?

Există două explicații la modă pentru așa-zisa „aversitate” a românilor față de muncă:

Prima și cea mai la îndemână e teza universală a „racilelor din trecut”. Sub un regim în care motto-ul era „noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc” mentalitatea s-a încetățenit așa de bine încât a ajuns să se transforme în moștenire genetică. Unde trebuie lucrat aici? Logic, la partea a doua a frazei, adică trebuie plătit pe măsură, atunci se va munci serios. Zis și făcut. Direct „de sus” a venit indicația ca tinerii experți informaticieni să fie plătiți cu salarii competitive și comparabile celor din străinătate, ca să nu mai plece „creierele” din țară. Ce s-a schimbat? Nimic. Tot se mai pleacă. La fel de bine plătesc firmele din străinătate. Așadar, prima teză n-are viitor (sau nu-l văd eu).

A doua teză ar fi cea a spiritului latin, petrecăreț. O privire peste gard la frații noștri spanioli, italieni, ba chiar și greci, demonstrează că, sudici încoace și încolo - nimeni nu se omoară cu munca de bunăvoie. Toți petrec cu vervă și se adună regulat la mese pantagruelice, adevărate clanuri de familie cu neamuri de toate gradele, într-un haos gălăgios de nedescris, mai abitir decât românii, care încă n-au descoperit deliciul unei „fiesta” pe o stradă întregă, unde se întrerupe circulația pentru o săptămână. Nu, la noi nu se face nici măcar la nivelul unei scări de bloc. Spre surprinderea unora, țările cu pricina au încăpățânarea să funcționeze congruent, fără hiaturi economice, cu aceiași oameni petrecăreți, care, întâmplător, în restul timpului pe care îl au la dispoziție, muncesc. Mă tem așadar că nici teza latinității, aseasonată chiar cu balcanismul cronic la români, oricât am fi de binevoitori, tot nu ne scoate din dilemă. Chiar și cel mai învederat adept francez al stilului de viață laissez-faire (pe românește „traii nineacă”), la vederea hățișului de „atenții” cu care e nevoit să intervină ca să exporte niște

bușteni bănățeni neaoși, se distanțează cu un „de ești tu acela, nu-ți sunt frate eu”. Au nu suntem toți de-o seamă? Bagsama nu.

Nu vreau să fac o nedreptate. Nu suntem doar noi așa. Firește, are fiecare țară ca fiecare om, problemele ei cu munca. În unele țări abundă șomerii, pentru că ajutoarele de la stat sunt atât de substanțiale încât nu merită ieșit la treabă pentru un spor modic. S-a descoperit și prin alte părți că, deși munca l-a creat pe om, „nici lenea n-a omorât pe nimeni”. Sună banal dar este evident că oriunde pe mapamaond, orice om cu scaun la cap, când are de ales între două munci plătite la fel, o alege pe cea mai ușoară. Și e la mintea cocoșului că, într-o țară în care meseria e cu adevărat decretată la nivel național ”brățară de aur”, fiecare membru al comunității se dedă cu mai mult elan exercitării ei, pentru că-și vede demnitatea de om valorată corect.

Ajunși la punctul acesta, îndrăznesc să lansez o părere opusă concepției generale. Anume, eu nu cred că în România se muncește mai puțin sau mai prost decât în alte țări. Cred doar că se muncește cu mai puțină tragere de inimă. Cantitatea preponderentă de energie se scurge inutil, în străduințele disperate ale multora de a se prezenta suverani, de a se „spăla” de așa-zisa „rușine” de a fi angrenat și dependent de ceva atât de banal, un lucru care are o imagine îndoielnică în opinia publică: munca.

Analog campaniei de reabilitare a imaginii României în străinătate, am putea aborda cu toată seriozitatea o campanie de reabilitare a muncii în interiorul țării. E rău cu rău, dar mai rău e fără rău; din păcate, munca mai e privită încă drept rău necesar. Chiar așa să fie? N-o avea ea și ceva de bine, acolo, măcar un pic? Ce altceva decât o recunoaștere intrinsecă a nonvalorii muncii unui om este să acorzi „spor de rușine” unui gunoier? Recompensa faptului că, în ochii publici, și-a ratat viața? Nu zic să-i reducă salariul, dar să-l tratăm ca pe ceea ce este, un funcționar al unei întreprinderi cu evidentă utilitate publică.

Odată cu stabilirea în străinătate, nu m-a șocat așa de tare impactul cu munca disciplinată. Experiența epuizării prin muncă o avusesem și acasă. Șocant a fost, în schimb, modul serios la care se tratează aici jobul, serviciul, treaba, munca, profesia, meseria. Când cineva se prezintă ca „maistru în acoperișuri” sau „specialist de calorifere”, primul impuls e să crezi că ești luat peste picior. De ce? Ce e rău în asta? „Instalatorul” român care ne-a pus încălzirea centrală în casa părintească a găurit caloriferele ca să le atârne de pereti... și ne-a inundat casa. Păi nu era mai bine dacă era specialist?

Aici nu se miră nimeni dacă întâlnește la o petrecere electricieni și directori, farmaciști și barmani, polițiști și manageri, ofițeri și contabili, instalatori și infirmiere. Sună neverosimil, te întrebi ce să aibă de vorbit între ei niște oameni cu formații atât de diferite. La început am crezut că răspund și ei acolo unei invitații formale, se achită de o obligație făcând act de prezență iar a doua zi nici nu se mai salută pe stradă. Fals. Am constatat mai târziu că mulți se frecventează reciproc cu regularitate. Poate că noi românii punem prea mult preț pe statutul social, suntem cam rigizi.

În cercul meu de cunoștințe, o soție de patron de mai multe farmacii s-a hotărât să facă ceva lucrativ, nu tot inițiative caritative. Deși n-are nevoie, servește mai nou clientela de limbă germană într-o cramă de vinuri din Spania. Zice că se simte excelent cu șorțul roșu, călcat și apretat.

E incredibil cum piața liberă a reușit ceva, ce n-a fost în stare comunismul, în ciuda faptului că-și propusese asta ca țel suprem: egalizarea oamenilor, sau, mai bine zis, unificarea întru muncă. Merge treaba!

*“Incompetenții nu doar trag concluzii greșite –
incapacitatea lor îi privează
de însăși puterea de a sesiza că au greșit.”*
Bill Gates

CERUL ÎNSTELAT ȘI... NOI

Într-un articol științific recent se anunță descoperirea recentă a unui al cincilea braț în spirala Căii Lactee. Pentru o mai bună înțelegere de către cititorul profan e redată alăturat imaginea binecunoscută a nebuloasei, văzută de sus, o puzderie fascinantă de lumini și luminițe într-un vârtej aspectuos, pe fundalul cerului imens și negru.

Dacă n-aș fi citit nota de subsol, n-aș fi băgat de seamă că la baza fotografiei era redată aceeași spirală văzută din profil, o linie subțire cât o riglă în dungă, aproape imperceptibilă. Și undeva pe la mijloc, un punct luminos, nici prea mic dar nici prea mare: sistemul nostru solar.

La atare viziune cosmică mi-au rămas gândurile înțepenite și doar cu mare greutate am reușit să cuprind cu puterea minții inexplicabila capacitate a speciei noastre mărunte de a se vedea dintr-un unghi așa de îndepărtat. Las la o parte faptul că habar n-am prin ce mijloace tehnice uluitoare suntem în stare să fotografiem spațiul de acolo, de unde cu siguranță n-a avut cum să ajungă o sondă interstelară trimisă de om în cosmos.

În astfel de împrejurări mă năpădește o stare de mirare perplexă, rudă cu revelația bruscă pe care am avut-o la 12 ani când, privind cu atenție o floare din grădina casei părintești, am realizat pentru prima dată existența infinitului mic. Spre

deosebire de alți copii, care descoperă imensitatea ca pe un opt culcat, cu semnul plus în față, la ora de matematică, eu am percutat mai târziu și pe cale empirică: pentru mine, faptul că o floare se poate divide la infinit în petale și în alte părți componente, fără să dispară vreodată definitiv, a fost prima ocazie de a gândi metafizic. Dar de ce să mă minunez de vădita mea încetineală, când până și banala dexteritate de a-mi încheia șireturile mi-am însușit-o abia în clasa întâi, deși făceam parte din fruntașii clasei?

Văzând așadar cât de departe merge puterea noastră de abstracție în materie de viziuni cosmice, aproape că am putea spune că simțim satisfacție când ne demonstrăm cât de limitați suntem. Și dacă tot vorbim de limite, îmi vine-n minte un alt paradox care-mi dă de furcă de-o vreme încoace, când e să definesc prostia umană. Cum poate un om care, în urma unei dotări defectuoase de la natură, nu dispune de un aparat al gândirii suficient de complex, să exclame la un moment dat plin de convingere: „Măi Doamne, da' ce prost sunt?!” Adică cum să trăiești o viață întreagă cu un sistem de conexiuni relativ funcțional în cap, pe care știi că te poți baza și cu care ești mulțumit, că doar e al tău și nu cunoști altul, pentru ca brusc să constăți că undeva în afara lui poate exista o extindere care ție îți lipsește și care la o adică te-ar face mai deștept dacă n-ar fi necazul că tu ești așa cum ești? Cu ce fel de aparat ne cântărim noi în clipa în care ajungem la concluzia că tocmai aparatul de care ne folosim nu e capabil să-și vadă propriul „lung al nasului?”

Așa se face că intuim uneori că dispunem de un aparat mental mai performant decât al vecinului de bloc (să zicem) dar mai rudimentar decât al vânzătoarei de la pâine, ca să luăm doar un exemplu. În speță, tunăm și fulgerăm la adresa unei hoarde de proști care par să ne înconjoare din toate părțile, dar numai extrem de rar ni se întâmplă să ne simțim noi înșine proști în raport cu altcineva. Cine știe cât de des am trezit și noi la rândul nostru în alții suspiciunea că am fi proști cu grămada dar, spre

norocul nostru, ne-a salvat propria mărginire de la revelația că tocmai ne-a luat cineva peste picior?

Ne deplasăm mai departe prin viață, construind ca furnicile la personalitatea noastră, adăugând sare și piper pe ici pe colo, decorându-ne cu tot felul de experiențe și cunoștințe care ne fac mai interesanți, dar ne mișcăm în limitele strâmte ale dotării cu care am venit. Pe cine să mai mire că ne simțim cel mai bine în compania propriei noastre persoane? Păi unde mai găsești om care să se potrivească cu tine sută la sută așa de perfect?! Nimic nu e mai tentant decât compania unei persoane căreia îi plac aceleași feluri de mâncare, are aceleași opinii politice, a citit aceleași cărți și se îmbracă în același stil ca și noi! Cu riscul de a părea egoiști, indiferenți și nepoliticoși, chiar infatuați, recunoaștem în sinea noastră că ne obosește compania multor semenii. Ei sunt factorii perturbatori, oamenii-bruiaj care se întâmplă să nu fie de acord cu noi. Ne incomodează pentru simplul fapt că ne confruntă cu alte moduri de a raționa și ne obligă să gândim flexibil, să ne punem mintea la contribuție. În ultimă instanță consumăm energie pe care am prefera să o economisim, din spirit de conservare.

Când dăm de câte unii care nu se simt bine când sunt singuri sau, mai grav, care se simt rău în compania propriei lor persoane, îi suspectăm prompt de dereglări mentale sau de frustrări ascunse. E un paradox că există și astfel de oameni, chiar dacă ne vine greu să pricepem cum au ajuns în atare situație; oameni care nu se înțeleg cu ei înșiși. Au ei oare puterea asta magică pe o au oamenii de știință când se ridică deasupra Căii Lactee și bagă un ochi să vadă dacă mai e totul la locul lui? E ceva stricat înăuntru, un scripete care nu transmite impulsul nealterat al armoniei cu propriile calități și defecte, la oamenii care se tem să rămână singuri pentru o clipă?

Paradoxul propriei noastre limitări ascunde un pericol mare: acela de a ne decreta centrul universului și a ne izola într-o lume a noastră, în care totul merge perfect. Egoismul rezultat dintr-o astfel de poziție poate lua și forme de grup. Nu e străin de cauză cazul americanilor, care recunosc ei înșiși în propriile

lor manuale de Organizational Behaviour că suferă de etnocentrism, extrapolând valorile democrației unionale la rang de rețetă universală, valabilă pentru orice popor din lume. La fel sloganul periculos „cine nu e cu noi e împotriva noastră”, care a adus atâta suferință sub regimul comunist și continuă să se perpetueze în absurdul război sfânt al fundamentalistilor religioși.

În acest context, o vedere de sus și din profil a Căii Lactee nu poate decât să ne trezească la realitate și să ne amintească sub forma unui reconfortant duș rece că ni s-a acordat marea șansă, luxul și privilegiul de a fi din când în când... mici. Vorba lui Forrest Gump: „as stupid as a fool can be.”

Să ne bucurăm așadar că, în urma unor cercetări fondate, oamenii de știință au ajuns la o concluzie pe care deja o cunoșteam cu toții sub forma unei înțelepciuni din popor: până și cel mai inteligent om din lume experimentează cinci minute pe zi în care e prost în toată regula, la grămadă, care va să zică cu carul (Carul Mare? Carul Mic? Andromeda?). Noroc ca specialiștii nu au găsit calea de a afla exact când anume în decursul zilei apare breșa asta binefăcătoare, ca o baie de vid! Câtă vreme rămâne nesondat misterul celor cinci minute, putem recurge oricând la scuza: „pardon amice, tocmai am avut lapsusul acela, știi Dumneata, «midday crisis»..”.

Să zicem mersi și să fim fericiți că trece. Bogdaproste!

CUPRINS

Tăcerea la dublu / 15	<i>Spune și tu</i>
Care ești? / 20	<i>de ce oare</i>
Polonezia / 24	<i>în octombrie</i>
Despre Spania și despre noi / 35	<i>se poate emigra din cauză că plouă?</i>
Planeta dodoloață / 42	<i>Conform proporțiilor corpului uman,</i>
Bahamas / 45	<i>- nu degeaba sunt ele la plural -</i>
Diasporezul / 59	<i>nu numai românul itinerant</i>
Silvana, prietena mea./ 65	<i>are capul pe umeri.</i>
Omul de bine / 69	<i>Pun pariu că, deși nu ne cunoaștem,</i>
Second hand / 72	<i>când vin vremurile grele,</i>
Cadouri / 78	<i>ne bucurăm toți la fel</i>
Dura lex și Fiat lux / 86	<i>dacă ne întâmpină cineva cu mottoul</i>
„Cazul” Georgică / 89	<i>„Bine ai venit printre noi!”</i>
Spirala confesiunilor gafate / 92	<i>Pe bune, la sincer vorbind,</i>
	<i>e cineva printre noi care nu</i>
Multe nimicuri necesare / 97	<i>profită de orele de singurătate?</i>
Critica vârste dure / 107	<i>Cum adică „vârstă critică”?</i>
Trauma Lamda / 111	<i>Mai nou, de când cu globalizarea</i>
Mâncătorii de oameni / 116	<i>Poate m-am transformat</i>
	<i>fără să bag de seamă,</i>
Muncit și trăit / 120	<i>ca tot românul stabilit în străinătate,</i>
Cerul înstelat și ... noi / 125	<i>într-un articol științific.</i>

EDITURA ANAMAROL

Vă oferă prin librăriile DIVERTA din toată țara, prin Compania de Librării București, Bibliostar București Librăria Mihai Eminescu, chioșcurile Miracol din București – următoarele cărți:

ROMANE

Timpul judecă și plătește
Glasul inimii
Mâna destinului
Miracolul vieții
Eterna poveste
O umbră din trecut
O viață blestemată
Doi ochi căprui
O mie o sută de ani
Bonifacia
Arta refugii
Și tu vei fi văzduh

AUTOR

Rodica Elena Lupu
Rodica Elena Lupu
Rodica Elena Lupu
Rodica Elena Lupu
Rodica Elena Lupu
Rodica Elena Lupu
Alina Dan
Alina Dan
Maria Cecilia Nicu
Paul Goma
Paul Goma
Ștefan Dumitrescu

POEZII

Literando
Dresorii de umbre
Iubesc
Pentru tine
Clipa
Vreau o altă lume
Durere românească
Spiralele vieții
Doar frunze
Agate magice
Picturi sentimentale
Fără ieșire
Sărutul unui Înger
Mareea sufletului
Surori metrese timpului
Undeva fericirea
Viața e scurtă, trebuie trăită!
Flori de Bărăgan
Amurguri
Bună ziua noapte!

Daniel Renon
Daniel Renon
Octavian Papa
Alina Dan
Rodica Elena Lupu
Ilinca Natanael
Valeriu Cercel
19 poeți într-o carte
Angi Rădulescu
Mihai Leonte
Loreley
D.M.Psatta
Mariana Kabbout
Camelia Petre
Ovidiu Oana- Pârâu
Anne Marie Bejliu
Awa Solipsist
Tony D'Accre Barat
Dudi Tăimănescu Bălăiță
Mihai Cucereavii

CĂLĂTORIE	
Vacanțe, vacanțe... vol I, II	Rodica Elena Lupu
Drumuri printre amintiri	
Vacanțe, vacanțe...	Rodica Elena Lupu
România plai de dor	
Jurnal de călătorie Nepal	Michael Cuțui
POVEȘTI	
Rotofel	Elena Cesar von Sachse
Legendele Nurnbergului	Elena Cesar von Sachse
HOBY	
Sănătate și frumusețe	Rodica Elena Lupu
Calendarele timpului milenar	George Dănică
Medicina alternativă văzută de un inginer	Ovidiu Creangă
GASTRONOMIE	
Ieftin și gustos	Rodica Elena Lupu
În COLECȚIA	
TAINELE MĂRII NU SE CUNOSC DE PE MAL	
au apărut:	
Vis împlinit	Roena Woolf
O clipă de rătăcire	Roena Woolf
Unde ești?	Roena Woolf
De ce oare?	Roena Woolf
Problemă de familie	Roena Woolf
În COLECȚIA	
DETECTIVI, POLIȚIE, CRIMĂ	
au apărut:	
O afacere ciudată	Mike Boy
Vineri în 13 și pisica neagră	Mike Boy
Adevărul și numai adevărul	Mike Boy

Tipărită în România
2007

Editura **ANAMAROL**

București,
str. Fabricii, nr. 2BA/13, sector 6
e-mail: **lupurodica@yahoo.com**; tel: 0723339331

Director:
Rodica Elena LUPU

Tiparul executat:
Imprimeriile GUTENBERG
Tel: 0213450926